

**CENA VÁCLAVA BURIANA
OLOMOUC 2023**

BEDEKR

8. ROČNÍK / 2023

၎၀၀

CENA VÁCLAVA BURIANA
OLOMOUC 2023

BEDEKR

28. září, ve svátek svatého Václava, si už poosmé připomeneme památku Václava Buriana, básníka, překladatele, novináře a velkého propagátora polské kultury v České republice.

Minulý rok jsme Cenu poprvé rozšířili o hostující zemi, kterou se stalo Bělorusko. Letos jsme k účasti přizvali Maďarsko.

Ukrajinský spisovatel Taras Prochasko jednou v rozhovoru pro literární obtýdeník Tvar řekl, že *střední Evropu je třeba posunout na východní periferii. Ale také na západní, jižní a severní*. Jsem přesvědčena, že Václav Burian by s ním nadšeně souhlasil. A přesně o to se už osmým rokem v rámci Ceny Václava Buriana snažíme – představujeme současnou poezii z krajín mezi Labem a Dněprem a tvoříme na Moravě prostor, kde se čte a debatuje – ve všech středoevropských jazycích.

Letošní ročník Ceny Václava Buriana se bude stejně jako před rokem konat v Besedním sále Muzea moderního umění. Zahájí ho hudebně-literární projekt skladatele Iana Mikysky, básníka Petra Borkovce a hudebníků z Prague Quiet Music Collective. Jako v minulých letech bude následovat setkání středoevropských básníků z Česka, Slovenska, Polska, Rakouska a Maďarska, kteří přečtou ukázky ze svých nejnovějších textů. V bedekru naleznete překlady představovaných ukázek do jazyků Ceny. Čtení bude podkladem pro debatu poroty, po níž bude následovat předání ceny Za poezii a Za kulturní přínos ke středoevropskému dialogu. Jako každý rok bude udělena i Cena diváků. Po básnické části se můžete těšit na debatu s letošním vítězem v kategorii Za kulturní přínos ke středoevropskému dialogu.

Na letošní Cenu Václava Buriana za poezii jsou nominováni: maďarská básnířka Zsófia Balla (1949), slovenská básnířka a prozaička Katarína Kucbelová (1979), rakouská básnířka Greta Maria Pichler (1996), český básník Lubomír Tichý (2003) a polská básnířka a botanička Urszula Zajączkowska (1979). Autory a autorky nominovala porota ve složení Zofia Bałdyga, Petr Borkovec, Sabine Eschgfäller, Mária Ferencuhová, Tomáš Tichák a István Vörös.

Cenu v kategorii Za kulturní přínos ke středoevropskému dialogu převezme už v tomto textu zmíněný ukrajinský spisovatel Taras Prochasko (1968).

Bedekr, který držíte v rukou, vás akcí provede. Na našich webových stránkách jsou také k dispozici sborníky z minulých ročníků, kde se můžete seznámit s profily všech nominovaných autorů a vítězů.

Přeji vám inspirativní zážitek a krásné setkání se středoevropskou literaturou.

Zofia Bałdyga

28 września, w dzień św. Wacława, po raz ósmy uczymy pamięć Wacława Buriana, poety, tłumacza, dziennikarza i wielkiego propagatora polskiej kultury w Czechach.

W ubiegłym roku po raz pierwszy rozszerzyliśmy nagrodę o kraj gościnny, którym była Białoruś. W tym roku zaprosiliśmy do udziału Węgry.

Ukraiński pisarz Taras Prochaśko powiedział kiedyś w wywiadzie dla dwutygodnika literackiego „Tvar“, że *Europę Środkową należałoby rozszerzyć na wschód. Ale także na zachód, południe i północ*. Jestem przekonana, że Wacław Burian by się z tym zgodził. To właśnie to staramy się robić już ósmy rok w ramach Nagrody Wacława Buriana – prezentować współczesną poezję z obszaru między Łabą a Dnieprem i tworzyć na Morawach przestrzeń, w której jest ona czytana i dyskutowana. We wszystkich językach środkowoeuropejskich.

Tegoroczna edycja Nagrody Wacława Buriana, podobnie jak w ubiegłym roku, odbędzie się w Muzeum Sztuki Nowoczesnej (Besední sál). Otworzy ją muzyczno-literacki projekt kompozytora Iana Mikyski, poety Petra Borkovca oraz muzyków z Prague Quiet Music Collective, po którym, podobnie jak w poprzednich latach, odbędzie się spotkanie środkowoeuropejskich poetów z Czech, Słowacji, Polski, Austrii i Węgier, którzy przeczytają fragmenty swoich najnowszych tekstów. W almanachu znajdują się tłumaczenia prezentowanych fragmentów na wszystkie języki Nagrody. Odczytom będzie towarzyszyła debata jury, po której nastąpi wręczenie Nagrody Poetyckiej oraz Nagrody za wkład w dialog środkowoeuropejski w dziedzinie kultur. Jak co roku wręczona zostanie również Nagroda Publiczności. Po części poetyckiej odbędzie się debata z tegorocznym laureatem w kategorii wkład w dialog środkowoeuropejski w dziedzinie kultur.

Do tegorocznej Nagrody Wacława Buriana w dziedzinie poezji nominowani są: węgierska poetka Zsófia Balla (1949), słowacka poetka i prozaiczka Katarína Kucbelová (1979), austriacka poetka Greta Maria Pichler (1996), czeski poeta Lubomír Tichý (2003) oraz polska poetka i botaniczka Urszula Zajączkowska (1979).

Autorów nominowało jury w składzie: Zofia Bałdyga, Petr Borkovec, Sabine Eschgfäller, Mária Ferenčuhová, István Vörös.

Nagrodę w kategorii Wkład w dialog środkowoeuropejski w dziedzinie kultury otrzyma wspomniany w tym tekście ukraiński pisarz Taras Prochaśko (1968).

Almanach, który trzymasz w dłoni, poprowadzi cię przez całe wydarzenie. Na naszej stronie internetowej znajdziesz również publikacje z poprzednich edycji, w których można przeczytać prezentacje wszystkich nominowanych autorów i zwycięzców z poprzednich lat

Życzę inspirujących wrażeń i wspaniałego spotkania z literaturą środkowoeuropejską.

Zofia Bałdyga

Am 28. September, dem Fest des Heiligen Wenzel, gedenken wir zum achten Mal des Dichters, Übersetzers, Journalisten und großen Förderers polnischer Kultur in der Tschechischen Republik: Václav Burian.

Letztes Jahr haben wir den Preis zum ersten Mal um ein Gastland erweitert, nämlich um Belarus. Dieses Jahr haben wir Ungarn zur Teilnahme eingeladen.

Der ukrainische Schriftsteller Taras Prochasko sagte einmal in einem Interview für die literarische Wochenzeitung Tvar, dass *Mitteleuropa an die östliche Peripherie verlegt werden müsse. Aber auch in den Westen, Süden und Norden.* Ich bin überzeugt, dass Václav Burian ihm mit Begeisterung zugestimmt hätte. Und genau das versuchen wir nun schon im achten Jahr im Rahmen des Václav-Burian-Preises – zeitgenössische Lyrik aus den Ländern zwischen Elbe und Dnjepr zu präsentieren und in Mähren einen Raum zu schaffen, in dem sie gelesen und diskutiert wird. In allen mitteleuropäischen Sprachen.

Die diesjährige Ausgabe des Václav-Burian-Preises findet wie vor einem Jahr im Veranstaltungssaal des Museums für Moderne Kunst statt. Eröffnet wird die Veranstaltung durch ein musikalisch-literarisches Projekt des Komponisten Ian Mikyska, des Dichters Petr Borkovec und der Musiker des Prague Quiet Music Collective, worauf das Treffen mitteleuropäischer Dichter:innen aus der Tschechischen Republik, der Slowakei, Polen, Österreich und Ungarn folgt, die Auszüge aus ihren neuesten Texten lesen werden. In der Broschüre finden Sie die vorgelegenen Auszüge in die Sprachen des Preises übersetzt. Die Lesung bildet die Grundlage für eine Jurydebatte, an die sich die Verleihung des Lyrikpreises und des Preises für den kulturellen Beitrag zum mitteleuropäischen Dialog anschließt. Wie jedes Jahr wird auch der Publikumspreis verliehen. Nach dem Poesieteil können Sie sich auf eine Debatte mit dem diesjährigen Preisträger in der Kategorie „Kultureller Beitrag zum mitteleuropäischen Dialog“ freuen.

Die Nominierten für den diesjährigen Václav-Burian-Preis für Lyrik sind: die ungarische Lyrikerin Zsófia Balla (1949), die

slowakische Lyrikerin und Prosaistin Katarína Kucbelová (1979), die italienisch-österreichische Lyrikerin Greta Maria Pichler (1996), der tschechische Dichter Lubomír Tichý (2003) und die polnische Dichterin und Botanikerin Urszula Zajaczkowska (1979). Die Autoren wurden von einer Jury nominiert, der Zofia Bałdyga, Petr Borkovec, Sabine Eschgfäller, Mária Ferenčuhová und István Vörös angehörten.

Der Preis in der Kategorie „Kultureller Beitrag zum mitteleuropäischen Dialog“ wird an den bereits erwähnten ukrainischen Schriftsteller Taras Prochasko (1968) verliehen. Die Broschüre, die Sie in Ihren Händen halten, wird Sie durch die Veranstaltung führen. Auf unserer Website finden Sie auch die Anthologien der vorangegangenen Ausgaben, wo Sie auch die Profile aller nominierten Autor:innen und Preisträger:innen nachlesen können.

Ich wünsche Ihnen eine inspirierende Erfahrung und eine wunderbare Begegnung mit der mitteleuropäischen Literatur.

Zofia Bałdyga

Szeptember 28-án, Szent Vencel napján immár nyolcadszor emlékezünk meg az olasz születésű költő, műfordító és újságíró Václav Burianról, aki nagyban hozzájárult a lengyel kultúra csehországi népszerűsítéséhez.

Tavaly először bővítettük a vendégszereplő országok listáját, mégpedig Fehéroroszországgal, idén pedig Magyarországot hívtuk meg.

Tarasz Prohaszko ukrán író egyszer a *Tvar (Forma)* c. irodalmi kétheti lapnak adott interjújában azt mondta: *Közép-Európához hozzá kell venni annak keleti periferiáját. De a nyugati, déli és északi periferiáját is.* Meggyőződésem, hogy ezzel Václav Burian lelkesen egyetértene. És éppen így gondoljuk mi is már nyolcadik éve, a Václav Burian-díj megalapítása óta: igyekszünk bemutatni az Elba és a Dnyeper közti térség kortárs költészetét, Morvaországban felolvasásokat és vitafórumokat szervezünk az összes közép-európai nyelven.

A Václav Burian-díj idei rendezvényére is az olasz Modern Művészetek Múzeumának szalontermében kerül sor, akárcsak tavaly. A rendezvényt Ian Mikyska zeneszerző, Petr Borkovec költő és a Prague Quiet Music Collective zenészei által megálmodott zenei-irodalmi projekt nyitja meg. Az előző évekhez hasonlóan ezt követi majd a Csehországból, Szlovákiából, Lengyelországból, Magyarországról és Ausztriából érkező közép-európai költők találkozója. A résztvevők anyanyelvükön szemelvényeket olvasnak fel legújabb műveikből (ezek megtalálhatók a programfüzetben is valamennyi résztvevő nyelvére lefordítva), és – akárcsak a korábbi években – a zsűritagok a felolvasások alapján hozzák meg döntésüket. A döntéshozatal a díjátadás követi. A költészetért és a közép-európai kulturális párbeszédhez való hozzájárulásért adományozott díjon kívül közönségdíjat is kiosztanak, csakúgy, mint minden évben. A költészettel foglalkozó rész után A Közép-európai Kulturális Párbeszédhez Való Hozzájárulásért díj nyertesével rendezünk találkozót.

Az idei Václav Burian költészeti díj jelöltjei Balla Zsófia magyar költő (1949), Katarína Kucbelová szlovák költő és pró-

zaíró (1979), Greta Maria Pichler osztrák költő (1996), Lubomír Tichý cseh költő (2003) és Urszula Zajączkowska lengyel költő és botanikus (1979). A díjra jelöltek listáját a zsűri állította össze, amelynek tagjai Zofia Bałdyga, Petr Borkovec, Sabine Eschgfäller, Mária Ferenčuhová és Vörös István.

A közép-európai párbeszédhez való kulturális hozzájárulás kategóriában adományozott díj nyertese a már említett Tarasz Prohaszko (1968) ukrán író.

A programfüzet, amelyet a kezükben tartanak, végigkalauzolja Önöket a rendezvényen. Honlapunkon az előző évek antológiáit is megtalálják, és elolvashatják valamennyi, díjra jelölt, ill. nyertes szerző rövid bemutatását is.

Kívánok Önöknek inspiráló élményeket és csodálatos találkozásokat a közép-európai irodalommal.

Zofia Bałdyga

ZSÓFIA BALLA

Zsófia Balla je básnířka, spisovatelka, novinářka. Narodila se v Kluži (Cluj, Rumunsko, maďarsky Kolozsvár) 15. ledna 1949, v asimilované židovské rodině. Asi sto jejích rodinných příslušníků bylo zabito v různých koncentračních táborech. Z Osvětimi se vrátil její otec – spisovatel a novinář Károly Balla (Blau), a matka – Berta Taub, která vyučovala na Univerzitě Babes-Bolyai. V letech 1956–1968 Balla studovala hru na housle v hudební škole ve svém rodném městě, v roce 1972 získává pedagogický diplom na Hudební akademii. Její básně vycházejí tiskem od roku 1965, v roce 1968 vydává pod titulem *A dolgok emlékezete* (Paměť věcí) první samostatnou sbírku. V letech 1972–1985 působí v Rozhlasovém studiu Kluž jako hudební a literární redaktorka maďarského vysílání, v roce 1985 jsou však všechna krajská rozhlasová studia v Maďarsku zrušena. V letech 1978–1982 vede klužský Literární kruh Gábora Gaála. V obci Dés (Dej) vyučuje maďarskou lidovou hudbu a hudební nauku. V roce 1982 je z města vypovězena. V letech 1985–1990 je zemědělsko-průmyslovou korespondentkou ústředního deníku Előre. V letech 1980–1990 nesmí opustit Rumunsko a je stížena částečným zákazem publikování. V roce 1984 a 1991 jí byla udělena od Svazu rumunských spisovatelů Cena za poezii. Od roku 1993 žije v Maďarsku. V roce 1999 ji zve na stáž DAAD Berliner Künstlerprogramm, poté následují další hostování – 2001 | Herrenhaus Edenkoben, 2002: Landeshauptstadt München, 2003–2004: Nadace Künstlerdorf Schöppingen a Heinrich Böll-Haus Langenbroich. V roce 2006 jí stipendium udělili v Štýrském Hradci, v roce 2012 Literaturhaus Argau v Lenzburgu (Švýcarsko) a v roce 2014 Stiftung Landes & Gyr (Zug, Švýcarsko). Její díla vyšla přibližně v 50 antologiích a v bezpočtu časopisů, kromě básní píše i literární a hudební kritiky, poezii pro děti a loutkové hry. Celkem vydala 20 knih.

V PŘEKLADU: *Aşa cum trăieşti* (výbor z básní v rumunském překladu, překlad Aurel Sorobetea, předmluva Grete Tartler, Kriterion, Bukurešť 1983)

Schönes, trauriges Land (výbor z básní v německém překladu, překlad Hans-Henning Paetzke, Suhrkamp, Frankfurt nad Mohanem 1998)

Spirituoso (čtyřjazyčná sbírka básní, překlad Báthori Csaba, Dornbacher Kinga a Stephen Humphreys, Jelenkor-Lettre, Pécs-Budapešť 1999)

Schwerkraft und Mitte (básně, německý překlad Daniel Muth, DAAD, Berlin 2001)

Dichterpaare: Balla Zsófia (společná kniha s Alfredem Koleritschem, básně v maďarštině a němčině, Kortina, Vídeň-Budapešť 2007)

Zsófia Balla poetka, prozaiczka, dziennikarka. Urodziła się 15 stycznia 1949 r. w Klużu w Rumunii w zasymilowanej rodzinie żydowskiej. Około stu członków jej rodziny zginęło w obozach. Z Auschwitz wrócił ojciec, Károly Balla (Blau), pisarz i dziennikarz, oraz matka, Berta Taub, wykładowczyni na Uniwersytecie Babes-Bolyai. W latach 1956–1968 uczyła się w klasie skrzypiec w miejscowej szkole muzycznej, w 1972 roku otrzymała dyplom ukończenia Akademii Muzycznej. Jako poetka zadebiutowała w 1965 roku, natomiast w 1968 roku ukazał się jej pierwszy tom wierszy *A dolgok emlékezete* (*Pamięć rzeczy*). W latach 1972–1985 była redaktorką muzyczną i literacką w węgierskiej sekcji Radia Kluż (W 1985 roku zamknięto wszystkie regionalne studia radiowe). W latach 1978–1982 była dyrektorką Koła Literackiego im. Gábora Gaála w Klużu. Uczyła węgierskiej muzyki ludowej w Deju. W 1982 roku wydalono ją z miasta. W latach 1985–1990 była korespondentką pisma *Előre*, zajmowała się tematami rolno-przemysłowymi. W latach 1980–1990 objęta zakazem opuszczania Rumunii i częściowym zakazem publikacji. Dwukrotnie, w 1984 i 1991, otrzymała nagrodę poetycką Związku Pisarzy Rumuńskich. Od 1993 roku mieszka na Węgrzech. W 1999 roku uczestniczyła w DAAD Berliner Künstlerprogramm, w 2001 roku otrzymała stypendium Herrenhaus Edenkoben, w 2002 roku stypendium Landeshauptstadt München, w latach 2003–2004 stypendium Fundacji Künstlertorf Schöppingen oraz Heinrich Böll-Haus Langenbroich, w 2006 roku gościła w Grazu, w 2012 roku w Lenzburgu (Szwajcaria), a w 2014 roku w Zug (Szwajcaria) jako stypendystka Stiftung Landes&Gyr. Uprawia poezję, krytykę lite-

racką i muzyczną, pisze sztuki dla teatru lalek i wiersze dla dzieci. Jej twórczość prezentowano w ponad pięćdziesięciu antologiach i wielu czasopismach. Dotąd opublikowała dwadzieścia książek

PRZEKŁADY NA JĘZYKI OBCE: *Aşa cum trăieşti* (rumuńskojęzyczny wybór z poezji, przekład Aurel Sorobetea, wstęp Grete Tartler, wydawnictwo Kriterion, Bukareszt, 1983 rok)

Schönes, trauriges Land (niemieckojęzyczny wybór z poezji, przekład Hans-Henning Paetzke, wydawnictwo Suhrkamp, Frankfurt nad Menem, 1998 rok)

Spirituoso (czterojęzyczny tom poetycki, przekład Csaba Báthori, Kinga Dornbacher i Stephen Humphreys), wydawnictwo Jelenkor-Lettre, Pecz-Budapeszt, 1999 rok)

Schwerkraft und Mitte (wiersze, przekład na niemiecki Daniel Muth, wydawnictwo DAAD, Berlin, 2001 rok)

Dichterpaare: Zsófia Balla (i Alfred Koleritsch) (wspólny tom wierszy po niemiecku i węgiersku, wydawnictwo Kortina, Wiedeń-Budapeszt, 2007 rok)

Zsófia Balla ist eine Dichterin, Schriftstellerin, Publizistin. Sie wurde am 15. Januar 1949 in Cluj (Kolozsvar, Klausenburg, Rumänien) in einer assimilierten jüdischen Familie geboren. Beinahe hundert Angehörige ihrer Familie wurden in verschiedenen Lagern umgebracht. Ihr Vater Károly Balla (Blau), Schriftsteller und Publizist, und ihre Mutter Berta Taub, Professorin an der Babes-Bolyai-Universität, kehrten aus Auschwitz zurück. 1956–1968 studierte Balla an der Musikhochschule in ihrer Geburtsstadt Geige, 1972 erhielt sie das Lehrendiplom an der Musikakademie. Seit 1965 veröffentlichte sie Gedichte, 1968 erschien ihr erster Gedichtband, *A dolgok emlékezete* (Die Erinnerung der Dinge). 1972–1985 war sie Musik- und Literaturredakteurin der ungarischen Sendung des Radiosenders Cluj, aber 1985 wurden alle regionalen Sender geschlossen. 1978–1982 leitete sie den Literaturkreis Gábor Gaál in Klausenburg und unterrichtete in Dej (Dés, Rumänien) ungarische Volksmusik und musikalische Bildung. 1982 wurde sie der Stadt verwiesen. 1985–1990 war sie bei der ungarisch-

sprachigen rumänischen Tageszeitung *Előre* Korrespondentin für Agrarindustrie. Von 1980 bis 1990 durfte sie Rumänien nicht verlassen und stand unter teilweise Publikationsverbot. 1984 und 1991 wurde sie mit dem Lyrikpreis des Rumänischen Schriftstellerverbandes ausgezeichnet. Seit 1993 lebt Balla in Ungarn. 1999 war sie Gast des Berliner Künstlerprogramms des DAAD, 2001 war sie zu Gast im Herrenhaus Edenkoben, 2002 in der Landeshauptstadt München, 2003-2004 bei der Stiftung Künstlerdorf Schöppingen und im Heinrich Böll-Haus Langenbroich, 2006 war sie Stipendiatin der Stadt Graz, 2012 des Aargauer Literaturhauses Lenzburg (Schweiz) und 2014 der Landis & Gyr Stiftung (Zug, Schweiz). Ihre Werke wurden in etwa 50 Anthologien und zahlreichen Zeitschriften veröffentlicht, außer Gedichten schreibt sie auch Literatur- und Musikkritiken, Kindergedichte und Puppenspiele. Von Zsófia Balla sind 20 Bände erschienen.

IN ÜBERSETZUNG: *Așa cum trăiești* (Gedichte, rumänischsprachige Auswahl, Übersetzung: Aurel Sorobetea, mit einem Vorwort von Grete Tartler, Kriterion, Bukarest 1983).

Schönes, trauriges Land (Gedichte, deutschsprachige Auswahl, Übersetzung: Hans-Henning Paetzke, Suhrkamp, Frankfurt am Main 1998).

Spirituoso (Gedichte, viersprachig, Übersetzung: Csaba Báthori, Kinga Dornbacher und Stephen Humphreys, Jelenkor-Lettre, Pécs/Budapest 1999).

Schwerkraft und Mitte (Gedichte, Übersetzung: Daniel Muth, DAAD Berlin 2001).

Dichterpaare: Balla Zsófia (gemeinsamer Band mit Alfred Koleritsch) (Gedichte auf Ungarisch und Deutsch, Übersetzung: Daniel Muth, Kortina, Wien/Budapest 2007).

Balla Zsófia költő, író, újságíró. Kolozsváron (Cluj, Románia) született, 1949. január 15-én, asszimilált zsidó családban. A család mintegy száz tagját ölték meg különféle lágerekben. Auschwitzból jött vissza édesapja Balla (Blau) Károly író, újság-

író, és édesanyja, Taub Berta, a Babes-Bolyai Egyetem tanára. 1956–1968 között szülővárosa Zeneiskolájának hegedűszakos diákja, 1972-ben kapja meg tanári diplomáját a Zeneakadémián. 1965-től jelennek meg versei, és 1968-ban napvilágot lát első verseskötete *A dolgok emlékezete* címmel. 1972–1985 között a Kolozsvári Rádióstúdió magyar adásának zenei és irodalmi szerkesztője, de 1985-ben minden vidéki rádióstúdiót bezárnak. 1978–1982 között a kolozsvári Gaál Gábor Irodalmi Kör vezetője. Désen magyar népzene és zenei írás-olvasást tanít. 1982-ben kitiltják a városból. 1985–1990 között az *Előre* című központi napilap agrár-ipari tudósítója. 1980 és 1990 között nem hagyhatja el Romániát, részleges publikálási tilalommal sújtják. 1984-ben és 1991-ben megkapja a Román Írószövetség Költészeti Díját. 1993-tól Magyarországon él. 1999-ben a DAAD Berliner Künstlerprogramm meghívottja, 2001-ben a Herrenhaus Edenkoben, 2002-ben a Landeshauptstadt München, 2003-2004-ben a Künstlerdorf Schöppingen Alapítvány és a Heinrich Böll-Haus Langenbroich, vendége, 2006-ban Graz városának, 2012-ben Lenzburgban (Svájc), az argaui Literaturhaus, 2014-ben a Stiftung Landes & Gyr (Zug, Svájc) ösztöndíjasa. Művei mintegy 50 antológiában, számtalan folyóiratban jelentek meg, köztül verseken kívül irodalom- és zenekritikát, gyerekverset, bábdarabokat. 20 kötete látott napvilágot.

FORDÍTÁSBAN: *Așa cum trăiești* (román nyelvű versválogatás, Aurel Sorobetea fordítása, Grete Tartler előszavával, Kriterion, Bukarest 1983)

Schönes, trauriges Land (német nyelvű versválogatás, ford. Hans-Henning Paetzke, Suhrkamp, Frankfurt am Main 1998)

Spirituoso (négy nyelvű verseskötet, ford. Báthori Csaba, Dornbacher Kinga és Stephen Humphreys, Jelenkor-Lettre, Pécs-Budapest 1999)

Schwerkraft und Mitte (versek, németre fordította Daniel Muth, DAAD, Berlin 2001)

Dichterpaare: Balla Zsófia (Alfred Koleritsch-csel közös kötet) (versek magyarul és németül, Kortina, Pécs-Budapest 2007)

Kiáltvány

„Én szeretem hazámat, ha tetszik, a dühösségig,
de nem a hazugságig.“

(Kazinczy levele Kölcseynek, 1817. május 14.)

Ne féljeteK, hogy amiért éltek, fölösleges.
Csalódtatok. Remélem, magatokban is.
Csalódtatok a győzelemben.
Miótán rászedett, a vak kevélység félrelebben.
De nincsen oly rövidke lét,
melyért ne volna érdemes csalódní.
Hinni abban, ami szorongat épp.
Hinni a magány erejében.

Barátaim, idegenek, közeliék,
ne adjátok fel azt, ami örömbre szolgál.
Öröm a tölgyfa terebélye. És ha ez kevés,
fogózzatok a tengerbe. S ha az kivet,
a reggel vékony és nedves fényeibe.
Fogózzatok a vonósnégyes hangjaiba,
fogózzatok Tolsztoj kezébe.

Ne hódoljatok be senkinek.
Ne adjatok fel semmit,
ami mások kínjain enyhíht.
Ne vessétek meg mások több hitét.
Ti is mind mások voltatok.
Ne tiporjatok le nem-ismert érveket.
Ne higgyétek el, hogy itt a vég.

Mondjátok: nem voltam elég.
Nem voltam bölcs, sem kiváló, előrelátó,
nem voltam elég tetterős, se bátor.
Bátorság nem fogan magától,
azt kínnal termi meg a félelem:
gyötrődő kagylóban porszemből gyöngy terem.
Legyetek bátrak megbocsátáni.
Beismerni legyetek merészek.

Okosít a kudarc. Bármit érezz,
megindul benned egy világ,
megmutatja, melyikünk miben téved.

És kételkedjeteK!
KérdezzéteK,
volt-e tehetségünk a győzelembhez.
És hogy ki, mivel ámtíja magát.
Minket minden igazság érdekel.
Fel a fejjel! Ne féljeteK!
Keserűség is szülhet életet.
Ne féljeteK!
Csak az igazság teremthet hazát.

Az univerzum búcsúja

A félig teleírt füzetek.

Az a sok és kevés
nyakaszakadt titok –,
folytatás nélküli ölelkezés.

Megbőrizött a víz a pohárban,
– s nem tűnik el a terített asztról.
mint árva égi jel,
amelyre vártam.

Az asztal sem foszlik semmivé magától.

Csak a székek üresek, az ég,
a parancs nélküli csillagok hada
sodródik az éjszaka szelében.

Sötétből sötétbe tart az űr.
S néha felizzik, lángol.

Nem kell messzire szállania,
hogy semmit se lássanak már belőlünk
az égi testek.

A felelősség nélküli létezés mélyén,
alján kihajt,
halkan nyílik-csukódik egy virágkehely.
Állunk az alján, beporozva.

Meddő csönd őrizi még
darab ideig kínos tökélyét,
az emberi fajt.

A szüleim

Ha nem lehetnek már velem –
engedje elfelejtenem
anyám gyapjúsoknyáját,
finom blúzait.
lent vékonyka, csontos lábait;
apám frissen mosott arcát,
kockás ingeit
ne lássam, ne érezzem itt.
Ami nincs többé,
az ne legyen.
ne kérődzsek a törtéteken.
hagyjon hiányuk is magamra.
Hagyjon az Isten
írnom még néhány sort,
hogy bekerítsem.
S majd én is eltűröm,
hogy maga fölé
mint egy esernyőt,
kiterítsen.

A harmadik történet*

Gyanús minden utókor. A csend is csupán
gyanús mellékútja a tagadásnak.

Az ókori regék s a Biblia után
e pusztítás füstjeit látod szent írásnak.

Mi történt? Megtudnod két ezredév kevés.
Csontig felrótta Jób. Örökölték a holtak.
Az éterben kereng minden talált lövés.
Isten elrendel. Csak a gonosz indokolgat.

Ők mérik súlyodat, akik megsemmisültek.
Szerelmed keserű só. Nincs szabadság
a más testben - soha nem teljesülhet
szorongásban szenvedély: virrasztani kell
meztelen tűkörként, hogy ne takard el
álmoddal létüket. Jelük ne vétsed el.

Te sem menekülhetsz, hiába vagy utód.
Ha büntelen, tudod, az vak szerencse.
A botrány sík olaj - eláraszt és befen.
Csak róluk, mindegyre róluk beszél velem
az Isten. Életét adná, hogy a halált elejtse.

* Kertész Imre írja esszéiben, hogy a görög-római mitológia és Biblia után
a Soah az emberiség harmadik nagy története, harmadik narratívája.

Két dal:

Ahogy élek

Újra, csak újra megtérek,
nem akarok más lenni,
(félek)
mint ami lenni szeretnék.

Ahogy élek, az a hazám.

Kígyóvers

Itt nem lakik már senkisé
mondhatná az ki lakna itt
ki már nincs ott megmondaná
hogyan hol lakik

Hazatalálás

I.

Nem tudom, ebben az akváriumban
bevándorló vagyok vagy óshonos?
Az ember sokféle ősre bukkan,
kiket a húsa egybemos.
Az éhség hömpölyög a tengerekből erre,
délbáb hívja földrészeken át,
ömlik erdőn-folyón futó ember keserve:
hogy el kell hagynia s hogy nem talál hazát.

II.

József Egyiptomban, Mária Betlehemben:
úgy maradtunk meg mi is: mások kenyéréen.
Ott sírok a ránk szakadó tömegben.
Ma kik vagyunk itt, Te meg én?
Kí más országba mész, hántsd le az álmodat,
hintsd be nyomodat.
A Föld, a föld minket is befogad.

Korunk háborúi

Isten az egyik háborúban elesett.
Segíthetett volna mindünknek, s nem is keveset.
Mert sehol se volt, lassan megteltek a temetők.
Tömött föld előtt tisztelgünk s egy üres név előtt.

Csak Rá gondolni – maga volna a Vigasz.
Mint egy Interneten át nyújtott ragtapasz.
Isten arra kell – noha nincs itt s nem segít –,
hogy strómanként elrejtse szörnyű tetteink.

Manifest

*„Já miluji svoji vlast, chcete-li, až k zuřivosti,
ale ne k prolhanosti.“*

(Kazinczyho dopis Kőlcseymu ze 14. května 1817)

Nebojte se, že pro co žijete, je zbytečné.
Zklamali jste se. Doufám, i sami v sobě.
Zklamali jste se ve vítězství.
Slepá pýcha vám dá vale, jakmile vás napálí.
Tak krátké bytí však není,
aby nestálo za trochu zklamání.
Za víru v to, co nás právě tlačí.
Za víru v sílu osamění.

Přátelé moji, vy cizí i vy blízcí,
nevzdávejte se toho, co přináší radost.
Jako rozsochatý dub. A není-li vám to dost,
přidržte se moře. A když vás vyvrhne
do vlhkých polosvětél načatého dne,
přidržte se tónů smyčcového kvartetu,
přidržte se Tolstého dlaně.

Nikomu se nepodrobujte.
Nic nevzdávejte z toho,
co zmírňuje útrapy jiných.
A nezavrhujte cizí víry.
Vždyť i vy jste byli jiní.
Nešlapte po neznámých argumentech.
A neuvěřte, že je konec.

Řekněte: To jsem neunes'.
Nebyl jsem moudrý, skvělý ani předvídavý,
vykonat čin neměl jsem dost odvahy.
Odvaha nerodí se v křoví,
vyrůstá v bolesti a ze strachu:
v trpící škebli perla ze zrnka prachu.
Nebojte se odvážně odpouštět.
Statečně uznejte své omyly.

Fiaskem zmoudříš. Ať cítíš cokoli,
hnou se v tobě celé světy
a ukazují, v čem se kdo z nás mylí.

A pochybujte!
Ptejte se,
zda jsme měli k vítězství dost nadání,
a kdo se jakou lží teď chlácholí.
My máme zájem o každou pravdu.
Hlavu vzhůru! Nebojte se!
Život se rodí i z beznaděje.
Nebojte se!
Jen pravda bude kolébkou vlasti.

Universum se loučí

Sešity do půlky popsané.
Tak mnoho a tak málo
tajemství se zlomeným vazem,
milování, v nichž se nepokračovalo.

Sklenice vody, škráloup na ní plave,
– a stojí beze změny na prostřeném stole
jako z nebe znamení osamělé.
Čekala jsem na ně.

Ani stůl se sám od sebe nerozplyne.

Jen židle jsou prázdné a nebe,
armáda hvězd, jež nedostaly rozkaz,
se nechá unášet nočním větrem.

Vesmír putuje ze tmy do tmy.
Občas se rozžhaví, vzplane.

Nemusí letět dodaleka,
aby z nás nebeská tělesa vůbec
nic neviděla.

V hloubi nezodpovědného bytí, na jeho
dně vyraší
a tiše se otvírá a zavírá květ.
Stojíme vespod, opýlení.

Jalové ticho chvíli ještě hlídá
trapný vrchol svého životního díla,
lidské pokolení.

Mí rodiče

Když už nemohou být se mnou
dovolte mi zapomenout
na matčinu vlněnou sukni,
nadýchané blůzy,
na její dole dost tenké, kostnaté nohy;
čerstvě umytý otcův obličej
a jeho kostkované košile
nevidět, necítit mi dovolte.
Co už není, to ať
úplně přestane být.
Nechci se matlat v příbězích,
dejte mi pokoj i s jejich absencí.
Ať mě Bůh nechá
napsat ještě pár veršů
a z nich kolem něho ohradu.
Potom i já mu dovolím,
aby si mě
jako deštník
rozevřel nad hlavu.

Třetí příběh*

Budoucnost je vždy podezřelá. I ticho je
podezřelou odnoží popírání.
Po starověkých pověstech a Bibli se
ti jako svaté písmo jeví dým té zkázy.

Příčinu bys za dva tisíce let neznal.
Až na dřevě vyčetl ji Job. Mrtví ji zdědili.
Éterem krouží shluk všech zasáhnuvších střel.
Bůh nařizuje. Odůvodňuje jen Zlý.

Váží tě pokaždé ti, co podlehl zkáze.
Tvá láska je hořkou solí. Svoboda
v jiném těle není – tíseň zdráhá se
stát se vášní: Je třeba ustavičně bdít
jak nahé zrcadlo, abys nepřekryl
svým snem jejich bytí. Nezaspi znamení.

Ani ty neunikneš, byť jsi potomek.
Být bez hříchu, víš, je šťastná náhoda.
Skandál je kluzký olej – špiní, zaplaví.
O nich, neustále o nich se mnou mluví
Bůh. A moci odvrhnout smrt, vzdal by se i života.

* Imre Kertész píše ve svých esejích, že po řecko-římské mytologii a Bibli je Šoa třetím velkým příběhem, třetím narativem lidstva.

Dvě písňě:

Jak žiji

Znovu a znovu se vracím k víře,
nechci být jiná
(bojím se),
než jaká bych ráda byla.

To, jak žiji, je má rodná hrouda.

Hadí báseň

Tady už nikdo nebydlí
mohl by říct kdo by tu bydlel
a kdo tam už není řekl by
kde teď bydlí

Nalezený domov

I.

Nevím, zdali jsem v tomto akváriu
invazním druhem nebo původním.
Člověk najde tolik různých předků,
a přece se v něm srovnají.
Na mořských vlnách se k nám valí hladovění,
přelud je volá přes světadily,
Zoufalost z běžence teče v lese i v řece:
Že z domova vyhnán, domov nenachází.

II.

Jak Josef v Egyptě a Marie v Betlémě,
i my jsme nyní odkázáni na jiné.
Naříkám v davu, který nás polyká.
Kým jsme tady dnes, Ty a já?
Kdo míříš do jiné země, pohřbi své sny,
syp sůl do své stopy.
Pod Zemí budeme vítáni i my.

Války naší doby

Pán Bůh jednou mrtev padl v jedné válce.
Ač mohl nám všem účinným pomocníkem stát se.
Slehla se po něm zem, a tak se plní hřbitovy.
Ctíme prázdňě dunící jméno a kupu hlíny.

Jen pomyslet Naň přineslo by Útěchu.
Jako náplast podaná po Internetu.
Bůh je na to – i když zmizev nepomůže –,
aby zametal hrůzy námi páchané.

Odezwa

*„Racja, kocham swój kraj nad zdrowy rozsądek,
ale nie nad prawdę“*

(List Kazinczyego do Kólcseyego z 14 maja 1817 r.)

Nie bójcie się, nie żyliście po nic.
Rozczarowanie, owszem, lecz chyba też sobą.
Poniesione zwycięstwo.
Duma wystawiona do wiatru wzięła ślepy kurs.
Ale żadne, nawet krótkie życie
nie jest w stanie dotoczyć złudzenia do mety.
Trzeba wsłuchać się w to, co dręczy nas teraz.
Zawierzyć samotności, jej sile.

Znajomi, nieznajomi, bliscy,
nie poddawajcie tego, co przynosi radość,
radość rozłożystą jak korony dębów. Jeśli to mało,
mamy jeszcze morze. Wypluci na brzeg
łapcie nitkę wilgotnego świtu.
Nuty kwartetu smyczkowego,
Tołstoja – za rękę!

Nie kapitulujcie.
Nie poddawajcie się niczemu,
co uśmierza ból.
Nie pogardzajcie większą wiarą innych.
Też nimi byliście, innymi.
Nie depreczcie racji trzecich.
Nie myślcie, że to koniec.

Mówcie: starałem się nie dość.
Nie byłem mądry, wyjątkowy,
przewidujący, śmiały, dość zdeterminowany.
Odwaga nie bierze się znikąd,
strach rodzi ją w bólach: jak perłę
muszla wokół drobin kurzu.

Miejcie odwagę wybaczać.
Miejcie odwagę się przyznać.

Porażka uszlachetnia. Mimo wszystko
świat zaczynajcie od siebie –
on pokaże, kto się mylił.

Niech wam towarzyszy namysł
i wątpliwość,
czy dano mi dar zwycięstwa,
a może dar złudzenia?
Liczy się każda prawda.
Głowa do góry! Nie bójcie się!
Gorycz może być załączkiem życia.
Nie bójcie się!
Tylko na prawdzie da się ufundować kraj.

Pożegnanie wszechświata

Zeszyty zaczernione w połowie.
To dużo i mało,
karkołomna zagadka –
pieszczota bez dalszego ciągu.

Woda w szklance na stole zmarszczyła się
i zacięła w sobie, nie wyparowuje –
znak z nieba, na który czekałam,
osierocił się.

Stół też nie zniknie sam z siebie.

Tylko krzesła są puste, niebo
jest armią maruderów, gwiazdy
w rozsypanym szyku niesie noc.

Przestrzeń przelewa się z ciemności w ciemność.
Czasem roznieca się, płonie.

Nie trzeba wcale tak daleko lecieć,
by ciała niebieskie
straciły nas z oczu.

Grunt rzeczy swobodnie
wypuszcza pędy od spodu.
Kielich miękko otworzy się i zamknie.
Staniemy na dnie, cali w pyłku.

Wśród jałowej ciszy jeszcze chwilę
potrwa ta kłopotliwa doskonałość,
rodzaj ludzki.

Rodzice

Nie mogą już ze mną być,
pozwól mi więc zapomnieć
wełnianą spódnicę mamy,
jej lekkie bluzeczki
i kościste chude nogi;
twarz ojca po kąpieli,
jego koszule w kratę...
Spraw, bym ich nie widziała.

To, co odeszło,
nie powinno wracać.
Lepiej nie roztrząsać minionego,
nie podszywać się pod nieobecność.

Boże, pozwól mi
dopisać jeszcze parę słów,
dopiąć lotną klamrę.
Potem Ty mnie
rozepniesz nad sobą
niby parasolkę.

Historia Trzecia*

Podejrzanie pada na potomnych. Cisza
błąka się manowcem. Wyparcie.
Po mitach starożytnych, po Biblii
w Pismo Święte zwijają się smugi Zagłady.

Co się stało? Dwa tysiące lat nie wystarczy.
Hiob zapisał nam to w kościach. Zmarli dali w spadku.
Po świecie krąży każdy wystrzelony pocisk.
Bóg nosi, zło uziemia.

Na szali ważą cię ci, których pochłonęła.

Twoja miłość gorzka sól. Nie uwolnisz się
w obcym ciele – w napięciu
nie ukoisz żądz: musisz być czujny
jak nagie lustro, by swoim snem
nie przesłonić tych istnień, nie zamazać śladu.

Idź, bo nie uciekniesz, jesteś wszak potomkiem.
Jeśliś niewinny, to tylko przypadkiem.
Skandal śliski olej – zalewa i plami.
Tylko o nich, o nich tylko rozmawia
ze mną Bóg. Oddałby życie, by pokonać śmierć.

* Imre Kertész pisał, że po mitologii grecko-rzymskiej i po Biblii Szoah jest trzecią wielką opowieścią ludzkości, jej trzecią narracją.

Dwa wiersze:

Jak żyję

Ciągle do tego wracam:
nie chcę być inna
(bo strach),
niż taka, jaką chcę być.

Moją ojczyzną jest to jak żyję.

Węży wiersz

Tutaj już nikt nie mieszka
mógłby powiedzieć ktoś jeśli tu mieszkał
ten kogo już tam nie ma powiedziałby
gdzie mieszka

Powrót do domu

I.

Nie wiem, w tym akwarium
jestem imigrantem czy tubylcem?
Człowiek wpada na przodków,
których ciało stapia się w jedno.
Głód chwiejnym krokiem idzie tu od mórz,
miraż woła ponad kontynenty,
sączy się żal, ten, kto pokonał sto rzek
i bór, musi wyjechać, nie odnajdzie domu.

II.

Józef w Egipcie, Maryja w Betlejem:
tak i my żyjemy: o cudzym chlebie.
Mój płacz w rwącym na nas tłumie.
Kim tu jesteśmy, Ty i ja dzisiaj?
W drodze do innego kraju zatrzyj ślady,
upuść marzenia.
Przyjmie nas Ziemia, ziemia.

Wojny naszych czasów

Bóg poległ na wojnie.
A miał nam pomóc, i to bardzo.
Przepadł, powoli wypełniły się cmentarze.
Salutujemy ziemi ubitej, tabliczkom bez imion.
Już sama myśl o Nim niosłaby Pocięgę
jak plaster dostępny w Internecie.
Bóg – nieobecny, niepomocny – słup
od chowania zbrodni.

tłumaczył Miłosz Waiigórski

Manifest

„Ich liebe meine Heimat, wenn man so will, bis zur Wut,
aber nicht bis zur Lüge.“

(Kazinczy an Kölcsey, 14. Mai 1817)

Fürchtet nicht, dass überflüssig ist, wofür ihr lebt.
Ihr seid enttäuscht. Ich hoffe, auch von euch selbst.
Vom Sieg seid ihr enttäuscht.
Nachdem euch der blinde Hochmut betrogen hat, fliegt er davon.
Doch kein Sein ist so kurz,
dass es nicht lohnte, dafür enttäuscht zu werden.
Glauben an das, was gerade bedrückt.
Glauben an die Kraft der Einsamkeit.
Freunde, Fremde, Nahestehende,
gebt nicht auf, was zur Freude dient.
Freude ist das Gezweig des Eichenbaums. Und ist das zu wenig,
haltet euch fest am Meer. Stößt es euch aus,
an den dünnen und feuchten Lichtern des Morgens.
Haltet euch fest an den Klängen des Streichquartetts,
Haltet euch fest an Tolstois Hand.

Unterwerft euch niemandem.
Gebt nichts von dem auf,
das die Qualen anderer lindert.
Verachtet nicht den größeren Glauben anderer.
Auch ihr wart immer andere.
Tretet nicht die nicht-bekanntenen Argumente nieder.
Glaubt nicht, dass das Ende da ist.

Übersetzt von Christina Kunze

Sagt: Ich war nicht genug.
War weder weise noch hervorragend oder vorausschauend,
war weder tatkräftig genug noch mutig.
Mut entsteht nicht von selbst,
ihn bringt die Angst mit Pein hervor:
Die Muschel quält sich und in ihr wächst das Staubkorn zur Perle.
Habt Mut zu verzeihen.
Seid kühn genug einzugestehen.

Niederlagen machen klug. Was du auch fühlst,
in dir beginnt eine Welt,
sie zeigt, wer von uns sich worin irrt.

Und zweifelt!
Fragt,
ob wir die Begabung zum Sieg hatten.
Und wer sich was vormacht.
Uns interessiert jede Wahrheit.
Kopf hoch! Fürchtet euch nicht!
Auch die Bitterkeit kann Leben gebären.
Fürchtet euch nicht!
Nur die Wahrheit kann Heimat erschaffen.

Der Abschied des Universums

Die halb vollgeschriebenen Hefte.
Diese vielen und wenigen
halsbrecherischen Geheimnisse –,
Umarmungen ohne Fortsetzung.

Das Wasser im Glas hat eine Haut bekommen
– und verschwindet nicht vom gedeckten Tisch,
wie ein verwaistes Himmelszeichen,
auf das ich gewartet habe.

Auch der Tisch zergeht nicht von selbst zu nichts.

Nur die Stühle sind leer, der Himmel,
das befehllose Heer der Sterne
treibt im Wind der Nacht.

Das All bewegt sich von Dunkel zu Dunkel.
Manchmal glüht es auf und flammt.

Es muss nicht weit fliegen,
damit die Himmelskörper,
nichts mehr von uns sehen.

In der Tiefe des verantwortungslosen Daseins,
an seinem Boden knospt,
öffnet und schließt sich leise ein Blütenkelch.
Wir stehen auf seinem Boden, bestäubt.

Eine unfruchtbare Stille bewahrt noch
eine Zeitlang ihre peinliche Vollendung,
die menschliche Rasse.

Meine Eltern

Wenn sie nicht mehr bei mir sein können –
sei mir gestattet zu vergessen
mutters wollrock,
ihre zarten blusen.
unten ihre dünnen, knochigen beine;
vaters frisch gewaschenes gesicht,
seine karierten hemden
nicht sehen, nicht spüren zu müssen.
Was nicht mehr ist,
das soll nicht sein.
ich will nicht über das geschehene grübeln müssen.
auch ihr fehlen soll mich allein lassen.
Gott lasse mich noch
ein paar zeilen schreiben,
um ihn einzufangen.
dann gestatte auch ich ihm,
mich über sich
wie einen regenschirm
aufzuspannen.

Die dritte Geschichte*

Jede Nachwelt ist suspekt. Auch die Stille, die nichts als
ein dubioser Seitenpfad des Leugnens ist.
Erst gaben dir antike Mythen und die Bibel Halt,
nun ist der Rauch dieser Vernichtung deine Heilige Schrift.
Was ist geschehn? Es zu begreifen, reichen dir zweitausend
Jahre kaum.
Job hat es alles durchgemacht. Dann erbten es die Toten.
Ein jeder Schuss, der jemals traf, kreist noch im Weltenraum.
Gott ordnet an. Vom Bösen nur werden Begründungen geboten.
Sie, die vernichtet sind, befinden über dein Gewicht.
Bitteres Salz ist deine Liebe, Freiheit gibt es nicht
im andern Körper – Leidenschaft erfüllt sich
niemals in Beklemmung: wach musst du bleiben
als ein nackter Spiegel, damit du nicht mit deinem
Schlaf ihr Sein verdeckst. Verfehle nicht ihr Zeichen.
Vergeblich bist du spät geboren, es gibt kein Entkommen.
Bist du unschuldig, so weißt du, es ist blindes Glück.
Der Skandal ist glattes Öl, das dich einhüllt und beschmiert.
Über sie, in einem fort nur über sie spricht mit mir
Gott. Sein Leben gäbe er, hielte das den Tod zurück.

* Imre Kertész schreibt in seinen Essays, nach der griechisch-römischen Mythologie und der Bibel sei die Shoa die dritte große Geschichte, das dritte Narrativ der Menschheit.

zwei lieder:

wie ich Lebe

Wieder, immer wieder kehr ich um,
will nichts anderes sein,
(fürchte mich)
als was ich sein möchte.

Meine Heimat ist, wie ich lebe.

schlangengedicht

Hier wohnt sie nicht und niemand mehr
könnte sagen wer hier wohnte
wer nicht da ist würde sagen
wo sie denn wohnt

heimfinden

I.

Ob ich nun zugewandert oder eingeboren
in dem Aquarium hier bin, das weiß ich nicht.
Der Mensch begegnet Ahnen allerorten,
die sein Fleisch zusammenmischt.
Der Hunger wogt und wälzt sich zu uns aus den Meeren,
ein Trugbild lässt ihn Kontinente überwinden,
es strömt der Gram derer, die Wald und Fluss durchqueren,
die Heimat aufgeben zu müssen und keine zu finden.

II.

Josef in Ägypten, Maria in Betlehem:
so überdauerten auch wir, vom Brot anderer Leute.
Ich weine in den Massen, die auf uns einstürmen.
Du und ich, wer sind wir hier und heute?
Gehst du in ein andres Land, musst du deinen Traum abschälen,
keine Spur darf fortbestehen.
Die Erde, die Erde wird auch uns aufnehmen.

Die Kriege unserer Zeit

Gott ist in einem der Kriege gefallen.
Er hätte helfen können, viel sogar, uns allen.
Nun fehlte er, die Friedhöfe füllten sich langsam an.
Vor voller Erde und vor einem leeren Namen stehn wir stramm.
An ihn zu denken, wäre schon der Trost per se.
Als würde ein Pflaster übers Internet aufgeklebt.
Wir brauchen Gott, obwohl es ihn nicht gibt, er keine Hilfe ist,
als Strohmann, der unsere schrecklichen Taten verwischt.

ZPRÁVY O DVOU POLOVINÁCH ŽIVOTA

Zsófia Balla je jednou z nejvýznamnějších postav maďarské poezie přelomu tisíciletí a současnosti. Pochází z Kluže, která má bohaté měšťanské tradice. Narodila se po válce, její rodiče přežili holokaust. Jako Maďarka, Židovka a žena vyrůstající ve výrazně patriarchální společnosti je trojnásob příslušnicí handicapované menšiny. Tato situace má vliv na to, jak si uvědomuje sama sebe a jaký si hledá hlas. Zároveň však vstupuje na uměleckou dráhu v duchovním kvasu Kluže padesátých a šedesátých let; její první sbírka, kterou vydala jako ...náctiletá, vyvolala nemalou senzaci.

Zsófia Balla je vzděláním hudebnice, virtuózně hraje na housle, a proto se její poezie vyznačuje dokonce ve dvou smyslech hudebním pojetím. Jednak brilantním způsobem využívá širokou škálu hudebních možností maďarského verše, jednak má nevšední cit pro kompozici, i delší básně a básnické skladby vytváří jistou rukou. Její básnické dílo je však zároveň myšlenkovou poezií prosycenou filozofií a historií. „Sledujeme-li básnický vývoj, kterým Zsófia Balla prošla, vidíme, jak ze sebe tato rychle se rozvíjející sedmihradská dívka s elementárním talentem v polovině šedesátých let minulého století utváří významnou uměleckou osobnost. Na počátku dráhy ještě nehrál v jejím vědomí tragický osud předchozí generace příbuzných ústřední roli, o budoucích zvratech ve vlastním životě nemohla mít tušení a společensko-politické anomálie svého regionu, jakož i pasti menšinové existence poznala až na vlastní kůži a postupně,“ píše o jejích básnických začátcích György Tverdota, významný literární historik, badatel věnující se osobnosti básníka Attily Józsefa. Zsófia Balla se ve svých analýzách vycházejících z vlastního komplikovaného lidského a básnického osudu nezastavuje u hranic problémů jednotlivce, individuální osobnosti, ale zkoumá i stavy středoevropské a menšinové existence. Její kultura je evropská a po výtce evropský je i horizont jejího myšlení: otevřený, kritický, sebekritický. Zpod jejího pera přichází na svět ledacos – od veršů oživujících nejdrobnější předměty až po básně polodlouhé a souhrnné. Přitom však píše

rozvážně; poměrně málo, ale co napíše, má vynikající kvalitu. Z tohoto hlediska bychom ji mohli nazvat maďarskou Wisławou Szymborskou.

„Zsófia Balla má svoji jedinečnou, originální scénu, kulisy, domov, výchozí bod – je to Sedmihradsko. A Sedmihradsko je jejím příběhem, jako je příběhem mnoha jiných, převážně dějinami strádání v tragickém, zbídačelém a šíleném posledním desetiletí Ceaușescova režimu. Básně, které Zsófia Balla napsala v tomto období, nelze číst bez pohnutí, žádný patos a tragično, domácí starosti, obavy, které sdílejí všichni, zátěže, jež nesou na bedrech speciálně ženy, rozdrčené srdce, jemuž nelze věnovat pozornost. Ale tyranie jako vnější svět zůstává němá. Básnířka s ní nemluví. To bylo autentické, důstojné a vážné. Výmluvné mlčení pevně sevřených rtů,“ píše o ní nedávno zemřelý významný maďarský filozof Miklós Tamás Gáspár.

Zsófia Balla se podivuje přirozené kráse věcí a zhmotněné jednoduchosti podobně jako začínající Jiří Wolker. Balla se stává rozhodující osobností sedmihradské maďarské literatury šedesátých a sedmdesátých let, která ve srovnání s literaturou v mateřské zemi více experimentuje. Ovlivňují ji i velcí básníci maďarského katastrofismu, Pilinszky a Ágnes Nemes Nagy. Ve stále šedivějším světě Rumunska osmdesátých let se stává prakticky zakázanou autorkou, na počátku devadesátých let přesídlí do Maďarska, kde se zase ocitne v menšinových kruzích jakožto člověk sedmihradského původu. Ostatně básníci jsou vředy v menšině. Na přelomu tisíciletí lze v jejích básních odhalit i vlivy postmoderny, ale později se obsah její poezie čím dál víc zhušťuje, stává se souhrnným odrazem bytí. Z české lyriky bychom mohli nazvat jejími spřízněnými dušemi na jedné straně Františka Halase a Vladimíra Holana, na druhé straně Karla Šiktance uvažujícího ve velkých kompozicích. Její myšlenkové pochody ji spřízňují se Zbigniewem Herbertem nebo třeba Adamem Zagajewským, který mimochodem patří ke stejné generaci.

Obzvláštní pozornost věnuje německé a rumunské literatuře, své básnické dílo doplňuje a stvrzuje eseji analyzujícími

básně a literárně historickými studii.

K 70. narozeninám sebrala své básně do jediného objemného svazku *Az élet két fele* (Dvě poloviny života), který můžeme směle nazvat nejvýznamnější maďarskou básnickou sbírkou desátých let tohoto století.

István Vörös

překlad Robert Svoboda

RAPORT Z OBU POŁÓWEK ŻYCIA

Zsófia Balla to jedna z najważniejszych węgierskich poetek współczesnych. Pochodzi z Klużu w Rumunii, miasta o silnych tradycjach burżuazyjnych. Urodziła się po drugiej wojnie światowej jako córka ocalałych z Holokaustu. Będąc Węgierką, Żydówką i kobietą w społeczeństwie patriarchalnym, od wczesnej młodości mierzyła się z potrójnym wykluczeniem, co ubocznie poskutkowało szybkim rozwojem samoświadomości i ustaleniem własnej dykcji poetyckiej już w latach pięćdziesiątych i sześćdziesiątych XX wieku, w okresie wyjątkowo ożywczego fermentu intelektualnego, jaki wówczas panował w Klużu. Jej debiut *A dolgok emlékezete* (1968) w kręgach literackich wywołał prawdziwą sensację.

Zsófia Balla z wykształcenia jest muzykiem, świetnie gra na skrzypcach, dlatego jej podejście do wierszy można określić jako muzyczne w dwojaki sposób: z jednej strony w sposób wirtuozerski wykorzystuje możliwości melodyczne języka węgierskiego, z drugiej zaś, obdarzona zmysłem kompozycyjnym, z łatwością tworzy dłuższe formy i cykle wierszowe. Jednocześnie jest to poezja filozoficzna i historiozoficzna. „Śledząc rozwój poetycki Zsófi Balli, widzimy, jak siedmiogrodzka dziewczyna o nieprzeciętnym talencie szybko wyrosła na wielką artystkę już w połowie lat sześćdziesiątych ubiegłego stulecia. W chwili debiutu tragiczne losy rodziny Balli nie zajmowały jeszcze centralnego miejsca w jej świadomości twórczej. Oczywiście, nic też wtedy nie wiedziała o przyszłych zwrotach w życiu. Dopiero z czasem zdała sobie sprawę ze społeczno-politycznych anomalii regionu, pułapek losu mniejszościowego i ceny, jaką się płaci za wybór swojej drogi“, pisał o początkach kariery poetki György Tverdota, wybitny historyk i badacz literatury. Analiza dzieła Zsófi Balli nie zamyka się w granicach problemów jednostki, także rzuca światło na sytuację mniejszości w Europie Środkowej i problematyzuje horyzont myślowy intelektualistki Środkowoeuropejki: otwarty, krytyczny, samokrytyczny. Pod piórem poetki powstają najróżniejsze formy, od wierszowych epigramatów ożywiających drobne przedmioty,

po rekapitulacje w postaci długich poematów. Refleksyjny ton i stosunkowo nieliczny, aczkolwiek artystycznie dojrzały korpus tekstów poetyckich przyczyniły się do nadania jej miana węgierskiej Szymborskiej.

„Dom rodzinny, punkt wyjścia, zaplecze kulturowe w przypadku Zsófi Balli odgrywają rolę kluczową. Rumunia i Siedmiogród, skąd wywodzi się poetka, szczególnie ostatnia dekada rządów Ceaușescu zawiera w sobie ogromny ładunek cierpienia. Wiersze z lat osiemdziesiątych są wyjątkowo przejmujące, choć pozbawione przesady i tragizmu. Skupiają się na troskach codzienności, lękach egzystencjalnych, trudach kobiecego losu i bolączkach rozbitego serca. Tyrania jest w nich światem zewnętrznym. Poetka nie zaszczycza jej rozmową, nie tracąc przy tym autentyzmu, gosności i powagi. Mamy do czynienia z wielomówną ciszą zaciśniętych warg“, pisał niedawno zmarły wybitny filozof węgierski Miklós Tamás Gáspár.

Zsófia Balla zachwyca się naturalnym pięknem i obiektywną prostotą rzeczy – podobnie jak młody Jiří Wolker. Pozostając pod przemożnym wpływem poezji węgierskiego katastrofizmu Jánosa Pilinszkyego i Ágnes Nagy Nemes, stała się kluczową postacią siedmiogrodzkiej literatury węgierskiej, która w latach sześćdziesiątych i siedemdziesiątych cechowała się większym eksperymentatorstwem niż poezja na Węgrzech. W szarej rzeczywistości rumuńskiej lat osiemdziesiątych poetka została objęta zakazem druku, a na początku lat dziewięćdziesiątych przeniosła się na Węgry, gdzie ją, Siedmiogrodziankę czekał trudny los mniejszościowy. Chociaż, co warto podkreślić, w pewnym sensie artysta zawsze żyje w mniejszości. Na przełomie tysiącleci można u niej dostrzec wpływy postmodernistyczne, ale potem jej poezja staje się bardziej skondensowana, refleksyjna, bilansująca i podsumowująca dorobek życia. W kontekście liryki czeskiej, Ballę można z jednej strony zestawzić z Františkem Halasem i Vladimírem Holanem, z drugiej zaś z Karelem Šiktancem, operującym w poezji większymi całościami. Ideowo spokrewniona jest ze Zbigniewem Herbertem i Adamem Zagajewskim, który był jej rówieśnikiem.

Poza twórczością własną Zsófia Balla uprawia eseistykę, szczególną uwagę poświęcając literaturze niemieckiej i rumuńskiej. Na siedemdziesiąte urodziny zebrała swój dorobek w jeden pojemny tom *Az élett két fele* (2019, Dwie połowy życia), który można uznać za jedną z najistotniejszych książek węgierskojęzycznych początku dwudziestego wieku.

István Vörös

BOTSCHAFTEN AUS BEIDEN HÄLFTEN DES LEBENS

Zsófia Balla, eine der bedeutendsten ungarischen Dichterinnen der Jahrtausendwende und der Gegenwart, stammt aus Klausenburg (Cluj, Kolozsvár), einer Stadt mit bürgerlichen Traditionen. Sie wurde nach dem Krieg geboren, ihre Eltern waren Überlebende des Holocausts. Als Ungarin, Jüdin und Frau war sie in der ziemlich patriarchalischen Gesellschaft dreifach benachteiligt. Diese Situation prägte das Erwachen ihres Selbstbewusstseins und ihre Suche nach einer eigenen Stimme. Zugleich ist sie vom sprudelnden geistigen Leben des Klausenburgs der fünfziger und sechziger Jahre geprägt; ihr Erstlingsband, den sie im Alter von nicht einmal 20 Jahren publizierte, war eine regelrechte Sensation.

Ihrem Abschluss nach ist Zsófia Balla Musikerin, sie spielt auf hohem Niveau Geige, deshalb lässt sich die Betrachtungsweise ihrer Gedichte doppelt als musikalisch bezeichnen: Einerseits wendet sie die vielfältigen Möglichkeiten der ungarischen Versmusik virtuos an, andererseits lässt sie mit ihrem hervorragenden Gefühl für die Komposition auch längere Gedichte und Versgebilde mit sicherer Hand entstehen. Zugleich ist ihre Dichtung Gedankendichtung voller philosophischen und historischen Gehalts. „Verfolgt man die poetische Entwicklung von Zsófia Balla, so kann man beobachten, wie ein elementar begabtes junges Mädchen aus Siebenbürgen sich in der Mitte der sechziger Jahre des vergangenen Jahrhunderts zu einer bedeutenden Künstlerin entfaltete. Anfangs nahm das tragische Schicksal der vorhergehenden Generationen von Verwandten in ihrem Bewusstsein noch keine zentrale Rolle ein, von den zukünftigen Wendungen ihres eigenen Lebens konnte sie keine Ahnung haben, und die gesellschaftlich-politischen Anomalien der Region und die Fallen des Minderheitendaseins lernte sie erst nach und nach und unter Opfern kennen“, schrieb der bedeutende Literaturhistoriker und Attila-József-Forscher György Tverdota über den Anfang ihrer Laufbahn. Zsófia Ballas Analysen, die von ihrem eigenen, komplizierten Schicksal als Mensch und

Dichterin ausgehen, bleiben nicht an der Grenze der Probleme des Individuums, der Persönlichkeit stehen, sie untersucht vielmehr auch die Daseinssituation in Mitteleuropa und bei den Minderheiten, ihre Kultur ist europäisch, und ebenso ist es der Horizont ihres Denkens: offen, kritisch und selbstkritisch. Von Gedichten, die die winzigsten Dinge zum Leben erwecken, bis zu langen zusammenfassenden Dichtungen kommt ihr alles aus der Feder. Dabei schreibt sie bedachtsam und relativ wenig, dann jedoch vor herausragender Qualität, unter diesem Aspekt könnte man sie als ungarische Wisława Szymborska bezeichnen.

„Zsófia Balla hat eine einzigartige, individuelle Bühne, Kulisse, Heimat und Ausgangsbasis – Siebenbürgen. Ihre Geschichte mit Siebenbürgen ist, wie die vieler anderer, weitenteils eine Leidensgeschichte aus dem tragischen, elenden, verrückten letzten Jahrzehnt der Ceaușescu-Zeit. Zsófia Ballas Gedichte aus dieser Zeit sind sehr erschütternd, sie enthalten keinerlei Übertreibung und Tragisierung, ihre Aufmerksamkeit richtet sich auf Haushaltssorgen, auf Ängste, die allen gemeinsam sind, auf die besondere Belastung der Frauen, auf das zertrümmerte Herz, für das sonst niemand Aufmerksamkeit hat. Die Tyrannei als Außenwelt hingegen ist stumm. Die Dichterin lässt sich auf kein Gespräch mit ihr ein. Das war authentisch, würdig, ernsthaft. Das beredte Schweigen des zerbissenen Mundes“, schieb der kürzlich verstorbene große ungarische Philosoph Gáspár Miklós Tamás über sie.

Zsófia Balla wundert sich ebenso über die natürliche Schönheit und sachliche Einfachheit der Dinge wie der Debütant Jiří Wolker. Sie wurde zu einer bestimmenden Gestalt der ungarischen Literatur in Siebenbürgen, die in den sechziger und siebziger Jahren experimenteller war als diejenige in Ungarn, und sie ist von den großen Dichter:innen des Katastrophismus in Ungarn, von János Pilinszky und Ágnes Nemes Nagy, beeinflusst. In der sich stetig verdunkelnden Welt des Rumäniens der achtziger Jahre wurde sie im Wesentlichen zur verbotenen Dichterin, Anfang der Neunziger zog sie nach Ungarn, wo sie sich als Siebenbürgerin wiederum in einer Minderheit wiederfand.

Natürlich ist eine Dichterin immer in der Minderheit. Um die Jahrtausendwende lassen sich in ihren Gedichten auch postmoderne Einflüsse feststellen, aber dann wird ihre Dichtung immer verdichtender, fasst das Dasein immer mehr zusammen. Als ihre Verwandten in der tschechischen Literatur können einerseits František Halas und Vladimír Holan, andererseits der in Kompositionen denkende Karel Šiktanc gelten. In ihrem Denken ist sie mit Zbigniew Herbert oder Adam Zagajewski verwandt, der auch derselben Generation angehört wie sie.

Besondere Aufmerksamkeit widmet sie der deutschen und rumänischen Literatur, ihre dichterische Arbeit wird von Essays mit Gedichtanalysen und Aufsätzen zur Literaturgeschichte begleitet und unterstützt.

Zu ihrem 70. Geburtstag hat sie ihre Gedichte in einem mächtigen Band versammelt *Az élet két fele* (Die beiden Hälften des Lebens), einem Buch, das sich wohl als bedeutendster ungarischer Gedichtband der 2010er Jahre bezeichnen lässt.

István Vörös

Übersetzt von Christina Kunze

ÜZENETEK AZ ÉLET KÉT FELÉRŐL

Balla Zsófia az ezredforduló és a jelenkor egyik legjelentősebb magyar költője, a polgári hagyományokkal rendelkező Kolozsvárról származik. A háború után született, szülei a holokauszt-túlélők. Magyarként, zsidóként és egy meglehetősen patriarchális társadalomban nőként háromszorosan hátrányos helyzetű kisebbségi. Ez a szituáció határozza meg öntudatra ébredését, hangkeresését. Ugyanakkor az ötvenes-hatvanas évekbeli Kolozsvár pezsgő szellemi élete indítja el, tizenévesen írt ellő kötete valódi szenzáció.

Balla Zsófia végzettsége szerint zenész, magas szinten hegedül, ezért verseinek szemlélete kétszeresen is zeneinek mondható, egyfelől virtuóz módon alkalmazza a magyar nyelv sokféle verszenei lehetőségét, másrészt nagy érzéke van a komponáláshoz, hosszabb verseket, füzéreket is biztos kézzel hoz létre. Költészete ugyanakkor filozófiai és történelmi telítettségű gondolati költészet. „Balla Zsófia költői fejlődését nyomon követve azt látjuk, hogyan építi ki magát jelentős művésszé egy elementáris tehetségű, gyorsan kibontakozó erdélyi lány a múlt század hatvanas éveinek derekán. Indulásakor még nem kapott központi szerepet eszméletében az előző rokoni generációk tragikus sorsa, saját életének jövőbeli fordulatairól sejtelve sem lehetett, s a régió társadalmi-politikai anomáliáit és a kisebbségi lét csapdáit csak saját kárán, fokozatosan ismerte meg.“ – írja pályakezdéséről Tverdota György, a jelentős irodalomtörténész, József Attila-kutató. Balla Zsófia saját, bonyolult emberi, költői sorsából kiinduló elemzései nem rekednek meg az egyén, a személyiség problémáinak határánál, hanem a közép-európai, a kisebbségi léthelyzetet is vizsgálja, kultúrája európai, és gondolkodásának horizontja is az: nyitott, kritikus, önkritikus. A legapróbb tárgyakat életre keltő versektől az összefoglaló félhosszú versekig minden kikerül a tolla alól. Ugyanakkor megfontoltan ír, viszonylag keveset, de akkor kiemelkedő minőségűt, ilyen szempontból a magyar Wisława Szymborskának is mondhatnánk.

„Balla Zsófia egyedülálló, egyéni színpada, díszlete, otthona, kiindulópontja – Erdély. És Erdély az ő története, mint többeké,

javarészt szenvedéstörténet a Ceaușescu-korszak tragikus, nyomorúságos, örült utolsó évtizedéből. Nagyon megrendítők Balla Zsófia versei ebből a korszakból, semmi nagyolás és tragizálás, házi gondok, mindenkire kiterjedő félelmek, az asszonyokra nehezedő különös terhek, a szétzúzott szív, amelyre nem fordulhat figyelem. A zsarnokság mint külvilág azonban néma. A költő nem áll vele szóba. Ez autentikus volt, méltóságteljes, komoly. Az összeharapott száj beszédes hallgatása.“ – írja róla a nemrégiben elhunyt, nagy magyar filozófus, Tamás Gáspár Miklós.

Balla Zsófia a dolgok természetes szépségére és tárgyias egyszerűsége úgy csodálkozik rá, ahogy a pályakezdő Jiří Wolker. A hatvanas-hetvenes évek magyarországinál kísérletezőbb erdélyi magyar irodalmának meghatározó alakja lesz Balla, akire a magyarországi katasztrófizmus nagy költői, Pilinszky és Nemes Nagy Ágnes is hatással vannak. A nyolcvanas évek egyre elszürkülő romániai világában lényegében tiltott író válik belőle, a kilencvenes évek elején költözik át Magyarországra, ahol meg erdélyiént találja kisebbségben magát. Persze egy költő mindig kisebbségben van. Az ezredforduló táján posztmodern hatások is kimutathatók versein, de aztán egyre inkább sűrítővé, létösszegzővé válik költészete, a cseh lírából egyfelől František Halas és Vlagyimir Holan, másfelől nagy kompozíciókban gondolkozó Karel Šiktanc mondható rokonának. Gondolatisága Zbigniew Herbert vagy épp Adam Zagajewski rokonával teszi, aki egyébként nemzedéktársa is.

Megkülönböztetett figyelmet szentel a német és a román irodalomnak, költői munkásságát verselemző esszéekkel, irodalomtörténeti tanulmányokkal egészíti ki és erősíti meg.

70. születésnapjára egyetlen vaskos kötetbe gyűjtötte össze verseit (Az élet két fele), mely könyv alighanem a tízes évek legjelentősebb magyar verseskönyvének mondható.

Vörös István

NOMINACE NA CENU VÁCLAVA BURIANA
OLOMOUC 2023 / ZA POEZII / ZA POEZJĘ
/ FÜR LYRIK / A KÖLTÉSZETHEZ
KATARÍNA KUCBELOVÁ

Katarína Kucbelová (*1979) je slovenská poetka a prozaička. Vydala päť básnických kníh a novelu *Čepiec* (Vydavateľstvo Sloart 2019), ktorá bola nominovaná na niekoľko literárnych ocenení a získala Cenu literárnej akadémie Panta Rhei Awards, titul Kniha roka v ankete denníka Pravda a Cenu Nadácie Tatra banky. Prvé tri z jej básnických zbierok *Duály* (Drewo a srd 2019), *Šport* (Ars Poetica 2006), *Malé veľké mesto* (Ars poetica 2008) vyšli v roku 2020 v reedíci vo vydavateľstve Drewo a srd. Najnovšia kniha, básnická skladba *k bielej* (Skalná ruža, 2022) je nominovaná na Cenu Zlatá vlna a Cenu Václava Buriana. Jej knihy, predovšetkým novela *Čepiec*, vyšli v niekoľkých jazykoch a jej básne pravidelne vychádzajú v rôznych zahraničných antológiách. Pracuje ako kultúrna manažérka, spoluzakladala literárnu cenu Anasoft litera a do roku 2012 bola jej riaditeľkou. Narodila sa v Banskej Bystrici a od svojich štúdií na Vysokej škole múzických umení žije v Bratislave. S manželom vychováva dcéru.

Katarína Kucbelová (*1979) jest słowacką poetką i prozaičką. Wydała pięć zbiorów poezji i nowelę *Čepiec* (Wydawnictwo Sloart, 2019), która była nominowana do kilku nagród literackich i otrzymała Nagrodę Akademii Literackiej Panta Rhei Awards, tytuł Książka Roku w ankiecie dziennika Pravda i Nagrodę Fundacji Tatra Banku. Jej trzy pierwsze tomy poetyckie *Duály* (Drewo a srd, 2019), *Šport* (Ars Poetica, 2006), *Malé veľké mesto* (Ars poetica, 2008) wyszły w 2020 roku w reedycji w wydawnictwie Drewo a srd. Najnowsza książka, kompozycja poetycka *k bielej* (do białego, Skalná ruža, 2022) jest nominowana do Nagrody Zlatá vlna oraz Nagrody Václava Buriana. Książki Kucbelovej, przede wszystkim nowela *Čepiec*, wyszły w kilku językach, a jej wiersze regularnie wychodzą w różnych zagranicznych antologiach. Pracuje jako menedżerka kultury, jest współzałożycielką nagrody Anasoft litera i do roku 2012 była jej dyrektorką. Urodziła się w Bańskiej Bystrzycy i od swoich studiów na Akademii Sztuk Sceniczných żyje w Bratysławie. Razem z mężem wychowuje córkę.

Katarína Kucbelová (*1979) ist eine slowakische Lyrikerin und Prosaautorin. Sie hat fünf Gedichtbände und die Novelle *Kappe* (Slovart Verlag 2019) veröffentlicht, die für mehrere Literaturpreise nominiert und mit dem Panta Rhei Award, dem Titel „Buch des Jahres“ im Zuge der Umfrage der Tageszeitung Pravda und dem Preis der Tatra banka Stiftung ausgezeichnet wurde. Die ersten drei ihrer Gedichtbände, *Duale* (Drewo a srd 2019), *Sport* (Ars Poetica 2006) und *Kleine große Stadt* (Ars Poetica 2008), wurden 2020 im Verlag Drewo a srd neu aufgelegt. Ihr jüngstes Buch, Gedichte *ins Weiße* (Skalná ruža, 2022), ist für den Golden Wave Award und den Václav Burian Preis nominiert. Ihre Bücher, insbesondere die Novelle *Kappe*, wurden in mehreren Sprachen veröffentlicht und ihre Gedichte erscheinen regelmäßig in verschiedenen ausländischen Anthologien. Sie arbeitet als Kulturmanagerin, ist Mitbegründerin des Literaturpreises Anasoft litera und war bis 2012 dessen Leiterin. Sie wurde in Banská Bystrica geboren und lebt seit ihrem Studium an der Akademie der Darstellenden Künste in Bratislava. Sie und ihr Mann kümmern sich um eine Tochter.

Katarína Kucbelová (*1979) szlovák költő, író. Öt verseskötete mellett egy regénye jelent meg *Čepiec* (Slovart, 2019; magyarul: Főköttő, Phoenix Library, 2021) címmel, melyet több irodalmi díjra is felterjesztettek. Ezek közül hármat el is nyert: a Panta Rhei Awards Irodalmi Akadémia díját, a Pravda napilap ankétján az Év Könyve díjat, valamint a Tatra Bank Alapítvány díját. Első három verseskötete, a *Duály* (Duálisok, Drewo a srd, 2019), a *Šport* (Sport, Ars Poetica, 2006) és a *Malé veľké mesto* (Kis nagyváros, Ars poetica, 2008) 2020-ban újra megjelent a Drewo a srd kiadó gondozásában. Legújabb kötetét, a *k bielej* (a fehérség felé, Skalná ruža, 2022) című verskompozíciót Aranyapjú díjra és Václav Burian-díjra jelölték. Köteteit, elsősorban a *Čepiec*/Főköttő című regényt több nyelven is kiadták; versei rendszeresen megjelennek külföldi antológiákban. Katarína Kucbelová kulturális menedzserként tevékenykedik; társalapítója (2012-ig igazgatója) az Anasoft litera díjnak.

Besztercebányán született, a pozsonyi Színház- és Filmművészeti Főiskolán szerzett diplomát. Azóta is a szlovák fővárosban él férjével és lányával.

k bielej

(úryvok)

1.

tri postavy stúpajú
bielym úbočím

nie je to sneh
len prežiarená suchá tráva

z tela vykĺzla váha
ako v rýchlosti
zostáva však na mieste

sú príliš nízko
nemôže povedať, že kráčajú

nemôže povedať, že stojí

dá sa to nazvať pohybom?

2.

ostré vrcholy smrekov

nie je to sneh
len holé drevo
vo výške
v ktorej sa prehnal vietor
ako obrovská rotujúca vložka

bol posledný rok zbytočný?

lyžiarku takmer zasiahol
padajúci dron

tesne pred nami zletel premočený konár
padol na auto
preliačenie na kapote
ihneď začalo združovať
kvapky

do jazera sa zrútil strom
konáre primrzajú k ľadu
krehké ihličnaté spojenectvo

čo všetko nepočujeme?

les sa roztopí
v hmle
v ľade ako posledné svetia

diery
korene vyliezajú z hladiny

ostré boje, ktoré nevidíme
snehové vločky sa nakoniec rozplynú na vode

3.

oteplenie sa dá merať
pachmi

dvanásť stupňov vonia

neroztopené zvyšky orientácie

pohodjávame sa
kývame hlavami

je to vetrom?

tíkot
len v oveľa pomalšom tempe

nevnímame
kývame sa

rozopíname si gombíky
prestupujeme z nohy na nohu
a priebežne udržiavame hladinu
opadávajú z nás kusy oblečenia

nevnímame sa
kývame telami

mohli by sme ísť spať
ale môžeme aj zostať
bdelí?
povedzme, že nie celkom zmrazení

máme čas
zajtrašok nebude iný
o niečo zahmlenejší
rozdiel nespoznáme

kývame sa
v tupých nárazoch
pohodjávame trupmi
v pomalom tempe

ale stále do rytmu
občas sa pridržiavame konárov

sekunda po sekunde
minúta po minúte

skúšame chuť vetra
chytáme vločky
ponárame zranené jazyky
vyplašene sa mihajú pod čerstvou priehľadnou škrupinou
sneh povoľuje pod vlhkým teplým tlakom

príde jeho čas

robíme to
lebo čo iné
čo iné by sme robili

ak budeme mať šťastie
zaspíme
ak budeme mať šťastie
neroztopíme sa, keď oči
pod povrchom prestanú kmitať
mihať sa
v zrýchlenom pohybe
nespomenieme si

4.

tri postavy kráčajú hore kopcom
alebo dve?

stratil sa niekto vo svetle?

(je teplé alebo studené?)

v hĺbke jasu zavibrovala správa
na ktorú sme nečakali

(je dobrá alebo zlá?)

nie je to správa

je to zablúdená neaktuálna ponuka

5.

vyšli sme na vrch
sedeli sme na skale

v chladnom zvetrí
v nehybnosti a tichu
sme prestali dýchať
a začali sme vnímať
tlkot srdca

každý svojho

hlučnosť vlastného krvného obehu

teraz sme
vzdialené ropné plošiny
obrovské ťažné zariadenia
chovné stanice pre tisícky mikroorganizmov
obrie turistické rezorty

nech sa vám darí dobre
nech vás napĺňa pokoj a mier
nech ste plní lásky a láskavosti
nech ste šťastní

som vaším domovom
vaším ekosystémom
vašou vlasťou
vaším polis
vašou pôdou
vaším príbytkom

niektorí ste mojimi hosťami
pricestovali ste z veľkých diaľok
enjoy and have fun
cítte sa u mňa ako doma

čaká vás ešte dlhá dobrodružná cesta

do białego

(fragment)

1.

trzy postacie idą w górę
białym zboczem

nie jest to śnieg
tylko prześwietlona sucha trawa

ciało straciło ciężar
nagle
pozostaje jednak na miejscu

są zbyt nisko
nie może powiedzieć, że idą
nie może powiedzieć, że stoją
można to nazwać ruchem?

2.

ostre szczyty świerków

to nie jest śnieg
tylko nagie drewno
na wysokości
na której przeszedł wiatr
jak ogromny wirujący płatek

był ostatni rok zbędny?

narciarkę niemal trafił
spadający dron

tuż przed nami zleciał przemoczony konar
spadł na samochód
we wgnieceniu na masce
natychmiast zaczęły zbierać się
krople

do jeziora runęło drzewo
gałęzie przymarzają do lodu
kruchy iglasty sojusz

czego wszystkiego nie słyszymy?

las się rozpuści
we mgle
w lodzie jako ostatnie świecą

dziury
korzenie wystają z wody

ostre walki, których nie widzimy
płatki śniegu na koniec rozpułną się w wodzie

3.

ocieplenie można mierzyć
zapachami

dwanaście stopni pachnie

nieroztopione resztki orientacji

kołyszemy się
kiwamy głowami

to przez wiatr?

pulsowanie
tylko w o wiele wolniejszym tempie

nie postrzegamy
kołyszemy się

rozpinamy sobie guziki
przestępujemy z nogi na nogę
i na bieżąco utrzymujemy poziom
opadają z nas części garderoby

nie postrzegamy się
kołyszemy ciałami

moilibyśmy iść spać
lecz możemy także
czuwać?
powiedzmy, że nie całkiem zmrozeni

mamy czas
jutro nie będzie inne
trochę bardziej mgliste
różnicy nie rozpoznamy

kołyszemy się
w tępych uderzeniach
huśtamy ciałami
w wolnym tempie

lecz stale do rytmu
czasami przytrzymujemy się gałęzi

sekunda po sekundzie
minuta po minucie

próbujemy smaku wiatru
łapiemy płatki
zanurzamy zranione języki
spłoszone migotają pod świeżą przejrzystą skorupą
śnieg ustępuje pod wilgotną ciepłą presją

przyjdzie jego czas

robimy to
albo coś innego
co innego mielibyśmy robić

jeżeli będziemy mieli szczęście
zaśniemy
jeżeli będziemy mieli szczęście
nie roztopimy się, kiedy oczy
pod powierzchnią przestaną drgać
ruszać się
w przyśpieszonym tempie
nie przypomnimy sobie

4.

trzy postacie idą w górę zbocza
czy dwie?

zgubił się ktoś w świetle?

(jest ciepłe czy zimne?)

w głębi jasności zawirowała wiadomość
której nie oczekiwaliśmy

(jest dobra czy zła?)

nie jest to wiadomość
jest to zabłąkana nieaktualna oferta

5.

wyszliśmy na szczyt
siedzieliśmy na skale

w chłodnym bezwietrze
w nieruchomości i ciszy
przestaliśmy oddychać
i zaczęliśmy odczuwać
bicie serca

każdy swojego

głośność własnego krwiobiegu

teraz jesteśmy
odległymi platformami wiertniczymi
ogromne urządzenia wydobywcze
stacje hodowlane dla tysięcy mikroorganizmów
olbrzymie resorty wypoczynkowe

niech wam się powodzi
niech was wypełnia spokój i pokój
bądźcie pełni miłości i życzliwości
bądźcie szczęśliwi

jestem waszym domem
waszym ekosystemem
waszą ojczyzną
waszym polis
waszą ziemią
waszym przybytkiem

niektórzy jesteście moimi gośćmi
przywędrowaliście z wielkich odległości
enjoy and have fun
czujcie się u mnie jak w domu

czeka na was jeszcze długa pełna przygód droga

ins Weiße

(Auszug)

1.

drei Gestalten steigen auf
den weißen Hügel

es ist kein Schnee
sondern nur sonnendurchwachsenes trockenes Gras

das Gewicht fiel vom Körper ab
irgendwie schnell
bleibt aber auf dem gleichen Platz

sie sind zu weit unten
können nicht sagen, dass sie laufen
können nicht sagen, dass sie stehen
kann man das Bewegung nennen?

2.

spitze Fichtenwipfel

es ist kein Schnee
nur kahles Holz
in der Höhe
in der der Wind geblasen hat
wie eine riesige rotierende Schneeflocke
war das letzte Jahr umsonst?

die Schifahrerin wurde beinahe
von einer Drohne getroffen

nahe vor uns war ein durchnässter Ast
auf das Auto gefallen
eine Delle auf der Motorhaube
sofort sammelten sich darin
Wassertropfen

was hören wir alles nicht?

der Wald wird zerfließen
im Nebel
im Eis leuchten als letzte

Löcher
Wurzeln klettern von der Oberfläche herauf

harte Kämpfe, die wir nicht sehen
Schneeflocken schmelzen schlussendlich auf dem Wasser

3.

die Erderwärmung kann gemessen werden
durch Gerüche

zwölf Grad riechen

ungeschmolzene Reste der Orientierung

wir schaukeln

wir nicken mit den Köpfen

ist es der Wind?

Schlag

nur in einem viel langsameren Tempo

wir nehmen nicht wahr

wir schwanken

wir machen die Knöpfe auf

treten von einem Fuß auf die anderen

und halten durchgehend das Maß

Kleidungsstücke fallen von uns ab

wir nehmen uns nicht wahr

wir wackeln mit unseren Körpern

wir können schlafen gehen

aber wir können auch wach

bleiben?

sagen wir mal, nicht ganz zerfroren

wir haben Zeit

morgen wird es nicht anders sein

ein bisschen nebliger

den Unterschied erkennen wir nicht

wir schwanken

bei stumpfen Stößen

bewegen wir unsere Oberkörper – schaukeln?

in langsamem Tempo

aber immer noch im Rhythmus

ab und zu halten wir uns an Ästen fest

Sekunde für Sekunde

Minute für Minute

wir kosten den Geschmack des Windes

wir fangen Schneeflocken

wir tauchen unsere verletzten Zungen hinein

erschreckt flimmern sie unter einer frischen dicken Hülle

der Schnee gibt unter dem feuchten warmen Druck nach

es kommt seine Zeit

wir machen es

oder was sonst

was sollten wir sonst machen

wenn wir Glück haben

werden wir verschlafen

wenn wir Glück haben

werden wir nicht schmelzen, wenn die Augen

unter der Oberfläche aufhören zu funkeln

flimmern

in beschleunigter Bewegung

wir werden uns nicht erinnern

4.

drei Gestalten steigen den Hügel hinauf
oder zwei?

hat sich jemand im Licht verirrt?

(ist es warm oder kalt?)

in der Tiefe der Helligkeit vibrierte eine Nachricht
auf die wir nicht gewartet hatten

(ist sie gut oder schlecht?)

es ist keine Nachricht

es ist ein veraltetes nicht aktuelles Angebot

5.

wir sind nach oben gegangen
wir saßen auf einem Felsen

im kühlen Windschatten
in Stillstand und Stille

hörten wir auf zu atmen
und wir begannen zu empfinden
das Pochen unserer Herzen

jeder das Seine

die Lautstärke des eigenen Blutkreislaufs

jetzt sind wir
abgelegene Ölplattformen
große Abschleppvorrichtungen
eine Aufzuchtstation für tausende Mikroorganismen
riesige Touristenressorts

möge es euch gut gehen
mögen euch Ruhe und Frieden erfüllen
möget ihr voller Liebe und Güte sein
möget ihr glücklich sein

ich bin euer Zuhause
euer Ökosystem
eure Heimat
eure Polis
euer Land
euer Zuhause

einige von euch sind meine Gäste
ihr seid von weither angereist
enjoy and have fun
fühlt euch bei mir wie zuhause

es erwartet euch noch eine lange abenteuerliche Reise

A fehérség felé

(részlet)

1.

három alak megy felfelé
a fehér domboldalon

nem hó
csak fény izzította száraz fű

kicsusszant a testből a súly
mint gyorsuláskor
de helyben marad

túl alacsonyan vannak
nem állíthatja, hogy lépdelnek

nem állíthatja, hogy áll

nevezhető ez mozgásnak?

2.

a fenyők hegyes csúcsa

nem hó
csak csupasz fa
a magasban
hol mint óriás rotáló hópihe
söpört végig a szél

felesleges volt az utolsó év?

zuhanó drón
talált el majdnem egy síelő nőt

előttünk szakadt le egy szétázott ág
ráesett a kocsira
a mélyedés a motorháztetőn
nyomban gyűjteni kezdte
a vízcseppeket

fa zuhant a tóba
ágai a jéghez fagynak
törékeny túlevelű szövetség

mi mindent nem hallunk?

az erdő felolvad
a ködben
a jégben utolsóként lyukak

világítanak
kapaszkodnak a gyökerek a felszínből

heves harcok számunkra láthatatlanul
végül feloldódnak a hópihék a vízen

3.

a felmelegedés szagokban
mérhető

a tizenkét fok illatos

a tájékozódás fel nem olvadt maradéka

ringatózunk
billeg a fejünk

a széltől lenne?

lúktetés
csak sokkal lassúbb tempóban

a világ kizárva
billegünk

gombolkozunk kifelé
toporgunk
tartva a szintet mindvégig
hull le rólunk a ruha

egymást kizárva
billeg a testünk

mehetnénk aludni
vagy maradhatnánk akár
ébren?
nem csontra fagyva mondjuk

van időnk
nem lesz más a holnap
kissé ködösebb
a különbség nem lesz tapintható

dülöngélünk
ringatjuk a testünk
tompá csapódások
lassú ütemben
de tartva a ritmust
egy-egy ágba kapaszkodva néha

pillanat pillanat
perc perc után

kóstolgatjuk a szelet
kapkodjuk a hópihéket
sebes nyelvünk vízbe mártjuk
riadtan cikázik a friss tiszta jégvárta alatt
megadja magát a nedves meleg nyomásnak a hó

eljön az ő ideje

csináljuk amit
mert mi mást
mi mást is csinálnánk

ha szerencsénk lesz
elalszunk
ha szerencsénk lesz
nem olvadunk el mikor a felszín alatt
megszűnik a szem villanni
cikázni
a felgyorsult tempóban
nem jut eszünkbe

4.

három alak lépdel felfelé a dombon
vagy kettő?

elveszett valaki a fényben?

(meleg vagy hideg fény?)

a ragyogás mélyén berezgett
egy nem várt üzenet

(jó vagy rossz hír?)

nem hír
eltévedt aktualitását vesztett ajánlat

5.

felmentünk a hegyre
ültünk a sziklán

a hűvös szélárnyékban
mozdulatlan csendben
megszűntünk lélegezni
és meghallottuk
a szív lüktetését

ki-ki a magáét

vérkeringésünk zaját

most
távoli olajmezők vagyunk
hatalmas szivattyúk
ezernyi mikroorganizmus tenyésztelepe
óriás üdülőközpontok

sok sikert mindnyájatoknak
békét és békességet
szeretetet és szeretést
boldogságot

otthonotok vagyok
ökoszisztémátok
házatok
poliszotok
talajotok
hajlékotok

akad köztetek vendég is
messzi távolból érkezett
enjoy and have fun
érezzétek magatokat otthon nálam
hosszú kalandos út vár még rátok

SVET, KTORÝ SPEJE K BIELEJ

Katarína Kucbelová patrí nielen k najvýznamnejším slovenským poetkám, ktoré debutovali po roku 2000, ale aj k tým najoriginálnejším. Jej zdanlivo tlmený básnický hlas do slovenskej poézie vniesol nové témy – na prvý pohľad trochu neosobné a spracované zväčša abstraktne či priam konceptuálne –, ale aj nové formy: monotematicky ladené a sofistikovano štruktúrované básnické kompozície, ktoré sa do seba špirálovito zavíjajú, prípadne majú podobu mentálnych máp.

Už v debute *Duály* (2003) Katarína Kucbelová celkom redefinovala intímnu lyriku, keď ju v protiklade k domácej, ale i svetovej básnickej tradícii nepostavila na citoch, ale takmer výlučne na jazykových štruktúrach. A hoci slovenčina – na rozdiel napríklad od slovinčiny – nemá duál, Kucbelová množné číslo vyjadrujúce existenciu/činnosť dvojice a duálny charakter básnického (dvoj)hlasu, vyjadrila rodovým zrkadlením a striedaním pasívnych a aktívnych verbálnych foriem. Druhú knihu *Šport* (2006) zasa postavila na motíve dychu a dýchania, fyziologického, dokonca až kozmetického udržiavania sa pri živote, kde dych-život pokračuje, aj keď „ja“ zaniká – a postulovala tým čosi ako existenciálny minimalizmus (neskorého kapitalizmu). V tretej knihe *Malé veľké mesto* (2008) sa posunula na nové územie, konkrétne na mentálne teritórium mesta Bratislavy a vytvorila básnickú skladbu-mapu, v ktorej sa už objavuje aj básnická „postava“ – obyvateľka mesta, letuška, fikčná či (opäť) konceptuálna entita, problematicky ukotvená v „meste na jeden deň“, v meste, ktoré si nepamätá a ktoré je definované neustálym prekresľovaním a prepisovaním vlastných spomienok aj mytológií.

Vie, čo urobí (2013) je Kucbelovej najrazantnejšia a tiež najosobnejšia kniha, ktorá je zároveň najhlbšie zasadená aj do slovenského spoločenského kontextu: krutosť, ľahostajnosť, šialenstvo, nevedomosť či izolácia a strach charakterizujú nielen spoločnosť ako celok, ale aj jednotlivé „postavy“, ktoré sa v knihe objavujú (niektoré z nich Kucbelová dokonca označuje pojmami ako „matka“, či „otec“).

Piata básnická kniha Kataríny Kucbelovej *k bielej* (2022) sa v slovenskom literárnom priestore zjavila bez varovania, trochu neča-

kane, na konci pandémie covidu-19, deväť rokov po knihe *Vie, čo urobí* a tri roky potom, čo sa Kucbelová ako autorka úspešne etablovala aj v slovenskej próze vďaka oceňovanej dokufikčnej novele *Čepiec*.

V najnovšej knihe, *k bielej*, Katarína Kucbelová doviedla svoje kompozičné umenie priam do dokonalosti: stvorila svet s nejasnými kontúrami, kde už veky trvá čudná zima, kde sa zjavujú dve či tri postavy stúpajúce krajinou a možno miera k tej, čo prežila (čosi ako) vlastnú smrť, stala sa inou, a teraz druhým pomáha spracovať ich vlastné príbehy iba tým, že ich prasto počúva. Knihu tvorí hypnotický viachlas: monológy i dialógy neidentifikovateľných postáv, tlmené opisy a monológ premenenej ženy aj žičlivé vítanie (zrejme) baktérií, ktoré (od ženy? od postáv?) dostávajú požehnanie, aby sa nezáväzali ľudským spôsobom života. A v neposlednom rade – záver básnickej skladby naznačuje, že jej štruktúrou je vlastne slučka. Básne, ktoré sa nachádzajú v tomto zborníku, sú teda fragmentom. Svet smerujúci k bielej iba otvárajú. Ale aj bránu, magický portál do neznáma, možno nasvietiť a obdivovať ako svojstojné umelecké dielo, hoci samotná stavba zostane skrytá v tme.

Motívy klimatickej zmeny, konca ľudskej civilizácie i odklonu od antropocentrickej perspektívy sú v slovenskom básnickom prostredí silne prítomné už niekoľko rokov, no podľa mňa až v Kucbelovej skladbe *k bielej* – zachytené do siete otázok a ponorené do zaprášenej mliečnej hmly, do neurčitosti a do zacyklenej štruktúry – nadobúdajú tú najuhnančivejšiu podobu.

Mária Ferenčuhová

ŚWIAT, KTÓRY ZMIERZA DO BIAŁEGO

Katarína Kucbelová należy nie tylko do najważniejszych słowackich poetek, które zadebiutowały po roku 2000, lecz także do tych najoryginalniejszych. Jej pozornie tłumiony głos poetycki wniósł do słowackiej poezji nowe tematy – na pierwszy rzut oka trochę nieosobiste i opracowane abstrakcyjnie czy wprost konceptualnie, lecz także nowe formy: kompozycje poetyckie nastrojone monotelematycznie, z wyrafinowaną strukturą, które się do siebie spiralnie zawijają, zyskując ostatecznie postać map mentalnych.

Już w debiucie *Duály* (2003) Katarína Kucbelová całkowicie redefiniowała lirykę intymną, w opozycji nie tylko do krajowej, ale i światowej tradycji literackiej budując ją niemal wyłącznie na strukturach językowych, a nie na uczuciach. I chociaż słowacki – w odróżnieniu na przykład od słoweńskiego – nie ma liczby mnogiej podwójnej, Kucbelová liczbę mnogą podwójną wyrażającą istnienie/działanie pary i dualny charakter poetyckiego (dwu)głosu, wyraziła lustrzanym odbiciem rodzajowym i zmianami biernych i czynnych form werbalnych. Drugą książkę *Šport* (2006) zbudowała natomiast na motywie oddechu i oddychania, fizjologicznego, niemal aż kosmologicznego utrzymywania się przy życiu, gdzie oddech-życie jest kontynuowane nawet kiedy „ja” znika – i postulowała poprzez to coś jakby egzystencjalny minimalizm (późnego kapitalizmu). W trzeciej książce *Malé veľké mesto* (2008) przesunęła się na nowe terytorium, konkretnie na mentalne terytorium miasta Bratysławy i stworzyła poetycki utwór-mapę, w której pojawia się już także poetycka „postać” – obywatelka miasta, stewardesa, fikcyjny czy (znów) mentalny byt, problematycznie zakotwiczony w „mieście na jeden dzień”, w mieście, które nie pamięta i które jest definiowane nieustannym przekreślaniami i przepisywaniem własnych wspomnień i mitologii.

Vie, čo urobí (2013) jest najbardziej ostrą lecz także najbardziej osobistą książką, która jest równocześnie najgłębiej osadzona również w słowackim kontekście społecznym: okrucieństwo, obojętność, szaleństwo, nieświadomość czy izolacja i strach charakteryzują społeczeństwo nie tylko jako całość, lecz także poszczególne

„postacie”, które się w książce pojawiają (niektóre z nich Kucbelová określa nawet takimi pojęciami jak „matka” czy „ojciec”).

Piąta książka poetycka Kataríny Kucbelovej *k bieľej* (2022) pojawiła się w słowackiej przestrzeni literackiej bez ostrzeżenia, trochę nieoczekiwanie, pod koniec pandemii covid-19, dziewięć lat po książce *Vie, čo urobí* i trzy lata po tym, jak z sukcesem znalazła swoje miejsce w słowackiej prozie dzięki nagradzanej dokumentalno-fikcyjnej noweli *Čepiec*.

W najnowszej książce *k bieľej*, Katarína Kucbelová doprowadziła swoją sztukę kompozycji wprost do doskonałości: stworzyła świat z niewyraźnymi konturami, gdzie już od wieków trwa dziwna zima, gdzie pojawiają się dwie, trzy postacie idące przez ten kraj, może spieszą do tej, która przeżyła (coś jakby własną śmierć), zmieniała się i teraz pomaga innym przepracować ich własne historie tylko przez to, że ich po prostu wysłucha. Książkę tworzy hipnotyczny wielogłos: monologi i dialogi nieidentyfikowalnych postaci, przytłumione opisy i monolog przemienionej kobiety, a także życzliwe powitanie (chyba) bakterii, które (od kobiety? od postaci?) otrzymują błogosławieństwo, by nie przejmować ludzkiego sposobu życia.

Nie mniej ważną kwestią jest zakończenie kompozycji poetyckiej, które sugeruje, że jej strukturą jest właściwie pętla. Wiersze, które znajdują się w tym zbiorze są więc fragmentem. Otwierają tylko świat zmierzający do białego. Bramę, magiczny portal do nieznanego można także naświetlić i podziwiać jako swoiste dzieło artystyczne, chociaż właściwa budowa pozostanie ukryta w ciemności.

Motywy zmiany klimatycznej, końca cywilizacji człowieka i odchylenia od antropocentrycznej perspektywy są w słowackim środowisku poetyckim mocno obecne już od kilku lat, lecz według mnie dopiero w utworze Kucbelovej *k bieľej* – złapane w sieć pytań i zanurzone do zakurzonej mlecznej mgły, do nieokreśloności i do zapętlonej struktury – przyjmują tę najbardziej urzekającą postać.

Mária Ferenčuhová

EINE WELT, DIE WEISS WIRD

Katarína Kucbelová ist nicht nur eine der wichtigsten slowakischen Dichterinnen, die nach 2000 in Erscheinung traten, sondern auch eine der originellsten. Ihre scheinbar zurückhaltende poetische Stimme hat neue Themen in die slowakische Poesie eingeführt - auf den ersten Blick etwas unpersönlich und meist abstrakt oder direkt konzeptuell behandelt -, aber auch neue Formen: monothematisch abgestimmte und raffiniert strukturierte poetische Kompositionen, die sich ineinander verschlingen oder die Form von mentalen Landkarten annehmen.

Bereits in ihrem Debüt *Duale* (2003) definierte Katarína Kucbelová die intime Lyrik völlig neu, indem sie sie der heimischen, aber auch der weltpoetischen Tradition gegenüberstellte und sich nicht auf Gefühle, sondern fast ausschließlich auf sprachliche Strukturen stützte. Obwohl es im Slowakischen - anders als z. B. im Slowenischen - keinen Dual gibt, drückte Kucbelová den Plural, der die Existenz/Aktivität des Paares ausdrückt, und den Doppelcharakter der poetischen (Doppel-) Stimme durch Geschlechterspiegelung und durch den Wechsel von passiven und aktiven Verbalformen aus. Ihr zweites Buch, *Sport* (2006), basierte wiederum auf dem Motiv des Atems und der Atmung, einer physiologischen, ja sogar kosmetischen Form der Lebenserhaltung, bei der das Leben weiter stattfindet, auch wenn das „Ich“ verblasst - und postuliert dabei so etwas wie einen existentiellen Minimalismus (des Spätkapitalismus). In ihrem dritten Buch, *Kleine große Stadt* (2008), betrat sie Neuland, nämlich das mentale Territorium der Stadt Bratislava, und schuf eine poetische Kompositionskarte, in der bereits eine poetische „Figur“ auftaucht - eine Stadtbewohnerin, eine Stewardess, eine fiktive oder (wieder) konzeptuelle Entität, die auf problematische Weise in einer „Stadt für einen Tag“ verankert ist, einer Stadt, an die sie sich nicht erinnert und die durch das ständige Überzeichnen und Umschreiben ihrer eigenen Erinnerungen und Mythologien definiert ist.

Sie weiß, was sie tun wird (2013) ist Kucbelová's markantestes und zugleich persönlichstes Buch, das auch am tiefsten in den

slowakischen Gesellschaftskontext eingebettet ist: Grausamkeit, Gleichgültigkeit, Wahnsinn, Ignoranz oder Isolation und Angst prägen nicht nur die Gesellschaft als Ganzes, sondern auch die einzelnen „Charaktere“, die in dem Buch auftauchen (einige von ihnen werden von Kucbelová sogar mit Begriffen wie „Mutter“ oder „Vater“ angesprochen).

Katarína Kucbelová's fünfter Gedichtband *ins Weiße* (2022) erschien im slowakischen literarischen Raum ohne Vorwarnung, etwas unerwartet, am Ende der Covid-19-Pandemie, neun Jahre nach *Sie weiß, was sie tun wird* und drei Jahre nachdem sich Kucbelová mit ihrem preisgekrönten Doku-Fiktion-Roman *Čepiec* erfolgreich als Autorin in der slowakischen Prosa etabliert hatte.

In ihrem neuesten Buch *ins Weiße* hat Katarína Kucbelová ihre Kompositionskunst perfektioniert: Sie hat eine Welt mit unklaren Konturen geschaffen, in der seit Ewigkeiten ein seltsamer Winter herrscht, in der zwei oder drei Figuren auftauchen, die durch die Landschaft schweben, vielleicht auf die zusteuern, die (so etwas wie) ihren eigenen Tod überlebt hat, anders geworden ist und nun anderen hilft, ihre eigene Geschichte zu verarbeiten, indem sie ihnen einfach zuhört. Das Buch ist eine hypnotische Vielstimmigkeit: Monologe und Dialoge nicht identifizierter Personen, gedämpfte Beschreibungen und ein Monolog einer verwandelten Frau, außerdem ein liebevoller Willkommensgruß an die (scheinbaren) Bakterien, die (von der Frau? von den Personen?) gesegnet werden, nicht an die menschliche Lebensweise gebunden zu sein. Und nicht zuletzt - der Schluss des Gedichts legt nahe, dass seine Struktur eigentlich eine Schleife ist. Die Gedichte, die in dieser Sammlung erscheinen, sind demnach ein Fragment. Sie öffnen die Welt nur in Richtung Weiß. Aber selbst das Tor, eine magische Pforte zum Unbekannten, kann beleuchtet und als eigenständiges Kunstwerk bewundert werden, auch wenn die Struktur selbst im Dunkeln verborgen bleibt.

Die Motive des Klimawandels, des Endes der menschlichen Zivilisation und der Abkehr von einer anthropozentrischen

Perspektive sind im slowakischen poetischen Milieu seit einigen Jahren stark präsent, aber meiner Meinung nach nehmen sie erst in Kucbelová's Komposition *ins Weiße* – gefangen in einem Netz von Fragen und eingetaucht in einen staubigen milchigen Nebel, in Unbestimmtheit und in eine Schleifenstruktur – ihre berührendste Form an.

Mária Ferenčuhová

Übersetzt von Sabine Eschgfäller und David Voda

A FEHÉRSÉG FELÉ TARTÓ VILÁG

Katarína Kucbelová nem csupán a 2000 után színre lépő szlovák költőnők egyik legjelentősebbike, hanem a legeredetibbe is. Látszólag visszafogott költői hangja az – első pillantásra kissé személytelen, általában absztrakt, sőt konceptuális módon feldolgozott – új témák mellett új formákat is hozott a szlovák lírába: monotematikusra hangolt, szofisztikált szerkezetű költői kompozíciókat, melyek csigavonalban fonódnak egymásba, esetleg mentális térkép formáját öltik magukra.

Katarína Kucbelová már *Duály* (Duálisok, 2003) című bemutatkozásával alapvetően újradefiniálta az intim lírát azzal, hogy mind a szlovák, mind a világirodalom poétikai hagyományaival szemben nem az érzelmekre építette, hanem szinte kizárólag nyelvi struktúrákra. És bár a szlovákban – szemben például a szlovénnel – nincs duális, azaz kettős szám, Kucbelová a kettős létezését/tevékenységét és a költői (kettős) hang/kétszólamúság duális karakterét kifejező többes számot a nyelvi nemek tükröztetésével, valamint a passzív és aktív verbális formák változtatásával érzékelteti. Második kötetét, a *Šport* (Sport, 2006) a lélegzés-motívumra építette, az életbenmaradás fiziológiai, sőt kozmetikai fenntartására, ahol a lélegzés-élet folytatódik az „én” megszűnésével is – ezzel pedig valamiféle egzisztenciális minimalizmust (a kései kapitalizmus egzisztenciális minimalizmusát) sejtet. A *Malé veľké mesto* (Kis nagyváros, 2008) címet viselő harmadik Kucbelová-könyv új területre vonul át, konkrétan Pozsony mentális territóriumába, egy olyan poétikai térkép-opust alakítva ki, amelyben megjelenik már a lírai „alak” is – egy városlakó, egy légikisasszony, egy fiktív vagy (ismét) konceptuális entitás, aki viszontagságosan lehorgonyzott az „egynapos városban”, egy olyan helyen, amelyre nem emlékszik, amelyet saját emlékeinek és magánmitológiájának állandó átrajzolása és felülírása definiál.

A *Vie, čo urobí* (Tudja, mit tesz, 2013) a szerző legmarkánsabb hangú és egyben legszemélyesebb, a szlovák társadalmi kontextusba legmélyebben beágyazott kötete: a kegyetlenség, közöny, téboly, tudatlanság vagy éppen az elszigeteltség és

félelem nem csupán a társadalom egészének jellemzői, hanem a szövegben felbukkanó egyes „alakoké” is (mi több, Kucbelová néhányukat meg is jelöli olyan fogalmakkal, mint „anya” vagy „apa”).

Az ötödik verseskötet, a *k bielej* (a fehérség felé, 2022) minden előzetes figyelmeztetés nélkül, mondhatni váratlanul jelent meg az irodalmi közegben a Covid-járvány elmúltával, kilenc évvel a *Vie, čo urobí* (Tudja, mit tesz) és három évvel azután, hogy Kucbelová a szlovák prózában is elfoglalta az őt megillető helyet díjnyertes dokuregényének, a *Čepiecnok* (Főköttő; magyar fordítása 2021-ben jelent meg) köszönhetően.

A *fehérség felében* Katarína Kucbelová gyakorlatilag tökélyre fejlesztette kompozíciós művészetét: bizonytalan körvonalú világot hozott létre, ahol hosszú ideje tart már valamiféle furcsa tél, ahol meg-megjelenik két-három, a tájban felfelé haladó alak, talán valaki olyan felé tartva, aki túlélte saját halálát (vagy olyasmit), aki mássá lett, és most másoknak segít saját történeteik feldolgozásában pusztán azzal, hogy hallgatja őket. A kötet hipnotikus erejű többszólamúságra épül: az azonosít(hat)atlan alakok monológjaira és dialógusaira, a visszafogott leírásokra, az átváltozott nő monológjára és a (véltetően) baktériumoknak címzett meleg hangú üdvözlésre, mely baktériumok számára jóváhagyatik (a nő által? az alakok által?), hogy függetlenedjenek a megszokott emberi életmódoktól. Nem utolsósorban pedig: az opus vége, mely ráébreszt, hogy tulajdonképpen hurokszerkezettel van dolgunk. A kötetben található versek tehát töredékek. Csupán rést nyitnak a fehérség felé. Egyben pedig ajtót is, ismeretlenbe vezető, mágikus kaput, amin be lehet világítani, megcsodálni önmagában is megálló műalkotásként, miközben a tulajdonképpeni építmény rejtve marad a sötétségben.

A klímaváltozás, az emberi civilizáció megszűnése és az antropocentrikus perspektívától történő eltávolodás motívumai néhány éve erőteljesen jelen vannak már a szlovák költői közegben, de véleményem szerint Kucbelová kompozíciójában, a *fehérség felében* nyerik el – kérdések hálójába akadva, porral

hintett tejködbe, a meghatározatlanba, a ciklikusra igazított szerkezetbe merülve – legszuggesztívabb formájukat.

Mária Ferenčuhová

NOMINACE NA CENU VÁCLAVA BURIANA
OLOMOUC 2023 / ZA POEZII / ZA POEZJĘ
/ FÜR LYRIK / A KÖLTÉSZETHEZ
GRETA MARIA PICHLER

Greta Maria Pichler se narodila v roce 1996 v italském Bolzanu. Vystudovala filozofii a jazykové umění. Nyní studuje jazyky na vídeňské univerzitě. Ve své tvorbě se věnuje především lyrice. Publikovala v literárních časopisech *Lichtungen*, *Manaròt*, *Trièdere* a dalších. Byla zástupkyní šéfredaktora časopisu *Der JENNY*, kurátorkou literární sekce vídeňské *MuseumsQuartier* a členkou představenstva autorského sdružení SAAV. V současné době je členkou redakce časopisu *ZeLT*. V roce 2022 zvítězila ve 30. ročníku soutěže mladé literatury *Open Mike* v Berlíně.

Greta Maria Pichler, urodzona w 1996 roku w Bolzano we Włoszech. Licencjat z filozofii i sztuki słowa. Obecnie odbywa studia magisterskie w dziedzinie sztuki słowa na Uniwersytecie Sztuki Użytkowej w Wiedniu. Pisze głównie poezję. Publikacje m.in. w „*Lichtungen*“, „*Manaròt*“ i „*Trièdere*“. Była współwydawczynią „*JENNY*“, kuratorką pasażu literatury w wiedeńskiej *MuseumsQuartier* i członkiem zarządu Zrzeszenia Autorów SAAV. Aktualnie jest członkiem zespołu redakcyjnego czasopisma „*ZeLT*“. Zwycięzczyni 30. edycji konkursu *Open Mike* w 2022 roku.

Greta Maria Pichler geboren 1996 in Bozen, Italien. BA der Philosophie und Sprachkunst. Jetzt MA Sprachkunst an der Universität für angewandte Kunst Wien. Schreibt vor allem Lyrik. Veröffentlichungen u.a. in *Lichtungen*, *Manaròt* und *Trièdere*. War Mitherausgeberin der *JENNY*, Kuratorin der Literaturpassage im MQ Wien und Vorstandsmitglied der Autori:innenvereinigung SAAV. Derzeit ist sie Mitglied des Teams von *ZeLT*. 2022 Gewinnerin des 30. *Open Mike* in Berlin.

Greta Maria Pichler 1996-ban Bolzanóban (németül Bozen; Dél-Tirol, Olaszország) született. Bachelor fokozatot szerzett filozófiából és nyelvészetből. Jelenleg master-képzésben vesz részt a Bécsi Alkalmazott Művészeti Egyetemen. Elsősorban verseket ír. Publikációk többek közt a *Lichtungen*, *Manaròt* és a *Trièdere* c. folyóiratokban. Greta Pichler a *JENNY* című folyóirat egyik szerkesztője, a bécsi *Museumsquartier*ben található *Literaturpas-*

sage (szabadon megtekinthető irodalmi múzeum a bécsi Múzeumi Negyedben) kurátora, valamint a dél-tiroli SAAV íróegyesület elnökségi tagja volt. Jelenleg a ZeLT (Europäisches Zentrum für Literatur und Übersetzung = Európai Irodalmi és [Mű]fordítócentrum) csapatának tagja. 2022-ben első helyezést ért el a 30. berlini Open Mike-on.

stille wasser

mit der flaute ist das schweigen gleichzusetzen. abwesenheit einer melodie oder sogar ein großer krach. das was sonst das tosen übertönt ist jetzt hörbar. im schweigen liegt ein einvernehmen? im schweigen liegt ein eigener lärm. der kontrast ist groß, das wasser flach. aus dem dunst schiebt sich die sonne, vor der küste kräuselt es schon.

woran halten? oder protest

reling, handläufe, geländer, mauern, türrahmen, hände, stuhllehnen, zeitpläne, vorgaben. alles wankt und die socken mit noppen sind ausverkauft. wir zeigen uns nicht, weil uns das nichts angeht, denken wir. wir zeigen uns nicht, weil wir nicht mehr wissen wie es geht. weil wirs dort nicht hinschaffen, wo gezeigt wird. weil wir dafür zu mindest ganz kurz loslassen müssten.

chill

es hat ein ende mit dem tau. wir hören nicht und deuten bilder um. irgendwann werden wir aufhören zu weinen, das steht fest. es wird kein wasser zum tropfen mehr vorhanden sein, bewegung und geräusch werden bleiben, aber keine tränen. wenn nichts nasses mehr die haut berührt, halten wir die ohren zu, auch das schluchzen bleibt dann aus. was den rest betrifft: wir ducken uns weg und vom tasten sehen wir ab.

farbverlauf

immer wieder neu sortieren, übergänge nennen, orientierungspunkte finden. von unten raus, wenn hier unten ist, schälen. von licht geblendet, winden. draußen, wenn dort draußen ist, am himmel, wolkenbänke zählen. was ist welle, was ist nebel-schwade. ohne ton kaum unterschied. das rauschen

soll den aufschluss geben? wie das knacken ein ohr weit weg vom spiegelglatten meer? das ist verrung und niemand kann es hören.

hier nimm

davon gibt es genug: platz, oben die dächer aus blech, unten die matten. löchrig, aus plastik, zur isolation. den regen sickern lassen und das dazwischen wohnraum nennen. komm herein und sieh dich um. lege diese dinge, deine sachen ab. fühl dich wie in deinen eigenen wänden. zwischen den mauern. wand aus haut, wand aus stoff. danke, ich schließe den spalt, sperre jetzt zu. fenster und türen. die luken, reißverschlüsse, schönen abend, auch.

tiché vody

bezvětří je od mlčení k nerozeznání. nepřítomnost melodie nebo dokonce velkého rachotu. to, co obvykle přehlušuje řev, je nyní slyšet. v mlčení se skrývá porozumění? mlčení je svým vlastním hlukem. kontrast je velký, voda mělká. z mlhy se vysouvá slunce, už se vlní na pobřeží.

čeho se držet? nebo protestovat

zábradlí, madla, zábradlí, zdi, rámy dveří, ruce, opěradla židlí, jízdni řady, specifikace. všechno se kýve. a ponožky s nopky jsou vyprodané. neukazujeme se, protože nám do toho nic není, myslíme si. neukazujeme se, protože už nevíme jak se to dělá. protože se nemůžeme dostat tam, kde se to předvádí. protože bychom se kvůli tomu museli alespoň na velmi krátkou dobu pustit.

chill

skončila rosa. neslyšíme a vykládáme obrazy jinak. v určitém okamžiku přestaneme plakat, to je jisté. už nebude žádná voda, která by mohla kapat, pohyb a zvuk zůstanou, ale žádné slzy. až už se nic mokrého nedotkne naší kůže, zacpeme si uši a vzlyky také ustanou. co se týče zbytku: ucukneme a zdržíme se tápání.

průběh barev

znovu a znovu třídit, pojmenovávat přechody, hledat orientační body. zespodu, když tady je dole, krouhat slupky. oslnění světlem, větrem. venku, když tam je venku, na obloze, počítat lavičky mraků. co je vlna, co je chuchvalec mlhy. bez zvuku, sotva nějaký rozdíl. šumění má dát informaci? jako praskání vzdálené jeden boltec od zrcadlově hladkého moře? to je zabloudění a nikdo to neslyší.

zde si vezmi

je toho dost: místo, nahoře plechové střechy, dole rohože. dřevý, plastový, pro izolaci. nechat déšť prosakovat dovnitř a to mezi tím nazvat obývacím pokojem. vejít a rozhlédnout se. odložit tyto věci, své věci. cít se jako ve svých vlastních zdech. mezi zdmi. zed' z kůže, zed' z látky. děkuji, zavřu mezeru, ted' zamykám. okna a dveře. poklopy, zipy, hezký večer vespolek.

přeložili Sabine Eschgfäller a David Voda

ciche wody

milczenie można porównać do flauty. to nieobecność melodii lub nawet wielki huk. słycać nawet to, co zwykle zagłusza łoskot. milczenie kryje w sobie zgodę? milczenie kryje w sobie własny hałas. kontrast jest wielki, woda płaska. z oparów mgły wyłania się słońce, blisko brzegu powierzchnia zaczyna się już marszczyć.

czego się trzymać? albo protest

reling, poręczce, balustrady, mury, futryny drzwiowe, ręce, oparcia krzeseł, harmonogramy, wytyczne. wszystko się chwieje, a skarpety z wypustkami wyprzedane. nie pokazujemy się, bo nas to nie obchodzi, tak myślimy. nie pokazujemy się, bo już nie wiemy, jak to idzie. bo nie dotrzemy tam, gdzie odbywa się pokaz. bo w tym celu musielibyśmy się puścić przynajmniej na chwilę.

chill

kończy się rosą. nie słyszymy i interpretujemy obrazy na nowo. kiedyś przestaniemy płakać, to pewne. zabraknie wody na kaptanie, ruchy i odgłosy pozostaną, ale nie łzy. gdy nic mokrego nie będzie dotykać skry, zatkamy uszy, szloch też wtedy zabraknie. jeśli chodzi o resztę: schowamy się i zrezygnujemy z dotykania.

przebieg barw

wciąż sortować na nowo, nazywać przejścia, znajdować punkty orientacyjne. od dołu, jeśli tu jest dół, odwijać. gdy światło oślepia, widać się. na zewnątrz, jeśli tam jest na zewnątrz, na niebie, liczyć ławice chmur. co jest falą, co jest kłębem mgły. bez dźwięku prawie nie ma różnicy. szelest ma informować? niczym trzaski w uchu z dala od gładkiego jak lustro morza? wprowadzają w błąd i nikt nie może ich słyszeć.

tu weż

tego jest pod dostatkiem: miejsca, u góry blaszane dachy, na dole maty. dziurawe, plastikowe, dla izolacji. niech deszcz przesiąka, a to pomiędzy nazywać mieszkaniem. wejdź i rozejrzyj się. zdejmij te rzeczy, twoje rzeczy. Czuć się jak we własnych czterech ścianach. między murami. ściana ze skóry, ściana z materiału. dziękuję, teraz zamykam, zatykam szparę. okna i drzwi. włączy, zamki błyskawiczne, miłego wieczoru, też.

tłumaczył Ryszard Wojnakowski

csendes vizek

a szélcsendnek a hallgatás feleltethető meg. egy dallam hiánya vagy akár még egy nagy lárma is. amit máskor túlharsog a robajló zúgás most hallható. a hallgatásban egyetértés van? a hallgatásban saját lárma van. a kontraszt nagy, a víz sekély. a párából kihámozza magát a nap, a part előtt már fodrozódik.

színskála

újra meg újra szortírozni, átmeneteket nevezni meg, tájékozási pontokat találni, alulról kezdve, már ha itt alul van, kihámozni. fénytől elvakítva, szélvizsgálni. odakint, ha ott odakint van, az égen, felhőpadokat számolni. mi a hullám, mi a ködgomoly. hang nélkül alig van különbség. a zúgásból lehet megtudni? mint a roppanás egy fül messze-messze a tükörsíma tengertől? ez eltévedés és senki nem hallja.

chill

végeztünk a harmattal. nem hallunk és átértelmezzük a képeket. egyszer majd elhagyjuk a sírást, ez biztos. nem lesz már egy cseppnyi víz sem, marad a mozgás és a zajok, de semmi könny. ha már semmi nedves nem ér a bőrünkhöz, befogjuk a fülünket, akkor a zokogás is elmarad. ami a maradékot illeti: elrejtőzünk és eltekintünk a tapintástól.

fordította Sándor Tatár

tessék vedd

ezekből elég van: tér, fent a bádogtetők, lent a ponyvák. lyukasak, műanyagok, szigetelésre. az esőt átszivárogni hagyni és a közöttit lakóternek hívni. gyere be és nézz körül. rakd le ezeket a dolgokat, a holmidat. érezd magad úgy mint a saját falaid közt. a kőfalak közt. fal bőrből, fal textilből. köszönöm, most összezárom a rést, bezárok. ablakokat és ajtókat. a kémelelőnyílásokat, cipzárakat, szép estét, amúgy.

mibe kapaszkodni? vagy protest

hajókorlát, karfák, korlátok, falak, ajtókeretek, kezek, szék-támlák, ütemtervek, előírások. minden inog és az összes csúszásgátlós zokni elfogyott. nem mutatjuk meg magunkat, mert ehhez semmi közünk, úgy gondoljuk. nem mutatjuk meg magunkat, mert nem tudjuk már, hogy is megy az. mert nem jutunk el oda, ahol a megmutatás történik. mert ahhoz legalább egyetlen pillanatra el kéne engednünk.

LAUDATIO

Greta Maria Pichler je italská (jihotyrolská) básnířka a spisovatelka narozená v roce 1997. S psaním poezie začala již ve velmi mladém věku. Autorka publikovala v různých literárních časopisech (mj. Lichtungen, Manaròt a Trièdere) a v roce 2022 zvítězila ve 30. ročníku soutěže Open Mike. Její poezii kritici někdy označují za syrovou a upřímnou ve způsobu, jakým se zabývá opakujícími se tématy lásky, ztráty a identity.

Pichler má výraznou schopnost používat jazyk svěžím a podnětným způsobem. Často používá pulzující, plastické obrazy, nastavuje pestrost, pracuje s rytmickými prostředky - používá metafory, aliterace a opakování, aby vytvořila expresivní a intenzivní čtenářský zážitek.

Pichler se ve své tvorbě zabývá aktuálními tématy, jako jsou duševní zdraví, klimatické změny a společenské normy, a obrátně a neokázale je kombinuje s osobními prožitky, což dává její tvorbě intimní a autentický rozměr.

Básně předložené do soutěže o Cenu Václava Buriana jsou jako název výběru: jako tichý závan větru. Za ním se však skrývá „vlastní šum“, zpochybněné porozumění, nejistota a obtížnost interpretace – lyrické hledání stop a tápání. Básnířka se dívá, naslouchá, cítí, ochutnává skrze mezeru, kterou závan přichází, nevzrušeně, ale neúprosně.

Greta Maria Pichler má, resp. je jedinečným hlasem, její působivý jazyk a angažovanost ve světě kolem nás ve všech jeho aspektech z ní činí pozoruhodnou tvůrkyni v současném (nejen německy mluvícím) světě poezie.

Sabine Eschgfäller

LAUDACJA

Greta Maria Pichler jest włoską (z Południowego Tyrolu) poetką i pisarką, która urodziła się w roku 1996. Bardzo wcześnie zaczęła pisać i ma już za sobą publikacje w różnych czasopismach literackich („Lichtungen“, „Manaròt“, „Trièdere“ i inne). W 2022 roku autorka wygrała 30. edycję konkursu Open Mike. Krytyczki i krytycy czasem opisują jej poezję jako surową i uczciwą w sposobie ujmowania powracających tematów, jak miłość, strata czy tożsamość.

Pichler posiadała wyrazistą zdolność świeżego i pobudzającego używania języka. Często sięga po żywe rozedrgane obrazy, i to w dużej ilości, stosuje środki rytmizujące – za pomocą metafor, aliteracji i powtórzeń buduje ekspresyjne, intensywne przeżycia czytelnicze.

W swoich utworach Pichler zajmuje się aktualnymi tematami, jak zdrowie psychiczne, zmiany klimatu i normy społeczne, które umiejętnie i w sposób naturalny łączy z przeżyciem osobistym, co nadaje jej utworom wymiar intymny i autentyczny.

Wiersze zgłoszone do Nagrody Václava Buriana pojawiają się jak tytuł wyboru: bryza, lekki wietrzyk. Za nim kryje się jednak „własny hałas“, postawiona pod znakiem zapytania zgoda, wahanie i trudności interpretacyjne – poetyckie poszukiwanie tropów i znajdowanie po omacku oparcia. Poetka patrzy, słucha, wymacuje, smakuje przez szparę, przez którą wpada prąd powietrza, bez gorączkowania się, lecz nieubłaganie.

Greta Maria Pichler ma niepowtarzalny głos, jej dobitny język i rozprawa z otaczającym światem we wszystkich jego aspektach sprawiają, że możemy mówić o godnej uwagi autorce we współczesnym (nie tylko niemieckojęzycznym) świecie poezji.

Sabine Eschgfäller

LAUDATIO

Greta Maria Pichler ist eine italienische (Südtiroler) Dichterin und Schriftstellerin, die 1997 geboren wurde. Sie begann schon sehr früh mit dem Schreiben und hat ihre Texte bereits in verschiedenen literarischen Zeitschriften veröffentlicht (Lichtungen, Manaròt und Trièdere u.a.). 2022 gewann die Autorin den 30. Open Mike-Wettbewerb. Ihre Lyrik wird von Kritikerinnen und Kritikern manchmal als roh und ehrlich beschrieben, in der Art und Weise, wie sie wiederkehrende Themen wie Liebe, Verlust und Identität behandelt.

Pichler hat eine ausgeprägte Fähigkeit, Sprache auf eine frische und anregende Weise zu verwenden. Sie verwendet oft vibrierend-lebhafte Bilder und setzt eine Vielzahl, arbeitet mit rhythmisierenden Mitteln – mit Metaphern, Alliterationen, und Wiederholungen schafft sie ein expressives und intensives Leseerlebnis.

Pichler setzt sich in ihren Werken mit aktuellen Themen wie psychischer Gesundheit, Klimawandel und gesellschaftliche Normen auseinander und verbindet sie gekonnt und unaufgesetzt mit dem persönlichen Erleben, was ihrem Werk eine intime und authentische Dimension verleiht.

Die für den Václav-Burian-Preis eingereichten Gedichte kommen daher wie der Titel der Auswahl: als leiser Luftzug. Dahinter aber findet sich der „eigene Lärm“, ein in Frage gestelltes Einvernehmen, Zögern und Deutungsschwierigkeiten – eine lyrische Suche nach Fahrten und dem Tasten nach Halt. Die Dichterin schaut, hört, tastet, schmeckt durch den Spalt, durch den der Luftzug kommt, unaufgeregt, aber unerbittlich.

Greta Maria Pichler hat eine einzigartige Stimme, ihre eindrucksvolle Sprache und ihre Auseinandersetzung mit der Welt um uns in all ihren Facetten macht sie zu einer bemerkenswerten Autorin in der zeitgenössischen (nicht nur deutschsprachigen) Welt der Poesie.

Sabine Eschgfäller

LAUDÁCIÓ

Greta Maria Pichler 1997-ben Olaszországban született (dél-ti-rolói) költő-és író. Nagyon korán kezdett írással foglalkozni, és különböző irodalmi folyóiratokban (Lichtungen, Manaròt, Trièdere stb.) publikált már. 2022-ben megnyerte a fiatal szerzők 30. Open Mike vetélkedőjét. A kritikusok nyersnek és becsületesnek írják le líráját, így jellemezvén azt a módot, ahogyan a visszatérő témákhoz – amilyen a szerelem, a veszteség és az identitás – nyúl.

Pichlernek meggyőző tehetsége van a nyelv friss és izgalmas, gondolkodásra ösztönző használatára. Képei gyakran vibráló-elevenek, kedveli a ritmizáló nyelvi eszközöket – szövegei metaforáikkal, alliterációikkal és ismétléseikkel expresszív és intenzív olvasmányélményben részesítenek.

Pichler aktuális témákkal foglalkozik műveiben, amilyenek például a lelki egészség, a klímaváltozás és a különböző társadalmi normák; ezeket nagyszerűen, minden mesterkélt és didaxis nélkül köti össze személyes élményekkel – mindez intim és hiteles dimenzióval gazdagítja műveit.

A Václav Burian-díj elnyeréséért benyújtott versei úgy érnek el hozzánk és úgy hatnak, ahogyan azt a válogatás címe ígéri: mint halk fuvallat. E fuvallat mögött-alatt azonban „saját zaj” van: megkérdőjelezett egyetértés, töprengés, vacillálás és értelmezési nehézségek – lírai nyomkeresés és fogódzók utáni tapogatózás. A költő lát, hall, tapint és ízlel a résen keresztül, ahonnan a huzat jön; felindulás és kapkodás nélkül, ám annál kérlelhetlenebbül.

Greta Maria Pichler hangja összetéveszthetetlenül egyéni; szuggesztív költői nyelve, s az, ahogyan a minket körülvevő világ sokrétűségére, teljes gazdagságára rezonál, figyelemreméltó alkotóvá teszi őt a kortárs (nemcsak német nyelvű) költészet világában.

Eschgfäller Sabine

NOMINACE NA CENU VÁCLAVA BURIANA
OLOMOUC 2023 / ZA POEZII / ZA POEZJĘ
/ FÜR LYRIK / A KÖLTÉSZETHEZ
LUBOMÍR TICHÝ

Lubomír Tichý se narodil v roce 2003 ve vesnici Rozběřice, která je součástí obce Všestary v okrese Hradec Králové na východě Čech. Vystudoval Gymnázium Boženy Němcové v Hradci Králové, nyní studuje bohemistiku na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy. Básně publikoval v časopisech Host a A2, četl je na internetových stránkách časopisu Psí víno. V Rozběřicích, které v roce 2001 měly 187 obyvatel, trvale žije a většina jeho básní je touto vsí a jejím okolím „silně ovlivněna“, jak napsal. „Zkrátka jsem chtěl zobrazit to, co ve mně vzbuzuje zvědavost, co mi přijde na vesnickém prostředí záhadné.“

Lubomír Tichý urodził się w roku 2003 we wsi Rozběřice, która jest częścią gminy Všestary w powiecie Hradec Králové w Czechach Wschodnich. Ukończył liceum im. Boženy Němcové w Hradcu Králové, obecnie studiuje bohemistykę na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu Karola. Wiersze publikował w czasopiśmie Host i A2, czytał je również na stronach internetowych czasopisma Psí víno. Mieszka w Rozběřicach, gdzie w roku 2001 żyło 187 obywateli. Jak napisał, większość jego wierszy jest z tą wsią i jej okolicą „mocno powiązana“. „Po prostu chciałem przedstawić to, co budzi moją ciekawość, co jest dla mnie w wiejskim środowisku tajemnicze.“

Lubomír Tichý wurde 2003 im ostböhmischen Rozběřice (Gemeinde Všestary, Bezirk Hradec Králové) geboren. Er absolvierte das Gymnasium von Božena Němcová in Hradec Králové, zurzeit studiert er Bohemistik an der Philosophischen Fakultät der Karlsuniversität. Seine Gedichte wurden in den Zeitschriften Host und A2 veröffentlicht und er hat sie auf der Website Psí víno gelesen. In Rozběřice, wo 2001 187 Menschen lebten, hat er seinen Wohnsitz und die meisten seiner Gedichte sind „stark beeinflusst“ von seinem dörflichen Umfeld, wie er schreibt. „Kurz gesagt: ich wollte schildern, was mich neugierig macht, was ich an der dörflichen Umgebung geheimnisvoll finde.“

Lubomír Tichý 2003-ban született egy Všešary község részét képző, Rozběřice nevű faluban, Hradec Králové járásban, Csehország keleti részén. Hradec Královéban érettségizett a Božena Němcová Gimnáziumban, jelenleg a prágai Károly Egyetem Bölcsészettudományi Karán tanul cseh szakon. Verseket a Host és az A2 folyóiratokban publikált, és a Psí víno folyóirat honlapján olvasott. Rozběřicében él, amely 2001-ben 187 állandó lakossal rendelkezett. Bevallása szerint „nagy hatás- sal van“ verseire ez a falu és a környéke. „Egyszerűen azt sze- rettem volna ábrázolni, ami megragadja a figyelmemet, amit sejtelmesnek talállok a falusi környezetben.“

výskyt

hádání dravců z polní cesty
vždycky je to káně

tiché úly střeží území
jsou prázdné
nebo včely spí

konečně mokrý les
sem přicházejí lidé
vybrečet se do klínu pařezu
za hustníkem je vyhlíží srna
se zčervenalýma očima

jíl nechám rohožce
doma si sprchovou hlavicí měřím tlukot srdce

naleziště

zastavujeme ještě před otevřenou závorou
(co kdyby říká otec)

bereme si zahradní rukavice a motyčky
metabazit typu pojizeří okupuje dna

vydáváme se proti proudu
vyhlížíme lesklé podlouhlé kusy

s rostoucí výškou stoupají nálezy
klekám si motyčkou nadzvedávám kameny

na břehu otec štípe
vypadal dobře ale moc se drolí

v bílých pytlích je nosíme do auta
vedle dalších kamenů necháváme schnout na dvoře

převážíme je do archeoparku
do venkovní expozice
stačí počkat
až je opět spláchne voda

pole

přes navátý sníh se do zahrady dostala srna
než jsme s otcem stihli srolovat pletivo
okousala mladé jabloně

když pádila zpět k lesu
udeřil za ní blesk

máme jen černobílou tiskárnu
i tak se zachycená srna vyjímá hezky v rámu
nad pokojovou rostlinou v pokoji

messenger

chtěl jsem ti nahrát hlasovou zprávu
ale přehlušil mě živý plot
napěchovaný vrabci

zareagovalas srdíčkem

klávesnici ovládají padající jehnědy
při videohovoru se schovám za široký dub

zhýčkám si tě
budu k nepoznání

ahoj průlezko!

bojíme se přejít na zelenou
počkáme si
až to všechno přejeđe
z pevného základu dálnice
kolem níž jsou ploty
snad by srny a jeleni zaútočili
na křehkou tabulku předního těla
nebojte
i ze zadní sedačky
se můžeme kochat
krajinou billboardů

pokud ovšem nestojíme na zelenou
všechno uhání
naťuknout vajíčko
ale sníst i se skořápkou
ano přišli jsme brzo
ale žádný obličej se nestačil načíst
na sídlišti chodí děti v kruhu
nemůžou si dovolit hrát štronzo

naše čekání na zelené
je monitorováno kamerovým systémem
uvidíme co se s tím prohřeškem dá dělat
kainar platil třicet korun
za pokus o sebevraždu
to už je ale hrozná doba
už tehdy měli vietnamci na výloze večerky
nápís nově otevřeno
jejich malé děti žužlají včerejší rohlíky
a bloumají mezi vysokými regály
když jsme šli podél sídliště
měli jsme ruce nad hlavou
radši kroužíme kolem zaprášených kukuřic
v rohu pole

víme že neurodí
že nás nepřerostou

kroužíme kolem sloupu semaforu
nestlačíme tlačítko pro chodce
protože tohle není videohra!
všichni řidiči se jeli projet
jen kvůli zapnuté klimatizaci
nás zchladil až výkřik od křižovatky
nebojte
to se jen pod jmelím srážejí automobily
pouťový autodrom ještě dostatečně nezlevnil
a chodci nemají přednost
ve výběru rodinného zázemí

my se stejně bojíme přejít na zelenou
není kam chvátat
když jsme spatřili skupinu vrstevníků
típali cigarety
do vypáleného salónu republiky
když nekouřili
mluvili
ale nahlas
museli jsme chtít přejít
na druhou stranu ulice
ano rozhodně
kvůli vybledlé výloze hračkářství
když pod mostem šplouchla ryba
museli jsme si v kapse nahmatat telefon

nemuseli jsme tu čekat
kdybychom ztratili zábrany
už jsme vidět tamhle nahoře
jak ručkujeme po elektrickém vedení
jo
z výšky tohle město vypadá použitelně
jenže střechy na chodnících nepotkáváme

děti si házejí s dlažební kostkou
už se jim nechce chodit

zelená neutekla a my taky ne
na druhé straně kráčejí muži
s příručním mikroskopem
nemají volné ruce
zaostřili na jediný cíl
na mikroskopické živočichy
které za celou epochu
uvidí jen oni
pamatujeme si
na vykradený kabinet přírodopisu
psalo se o tom v novinách:
tento den možná není šťastný
když se otočili na nás
nedokázali jsme vyjmenovat jediný druh
z babiččiny zahrádky

zelená září
my čekáme
když jsme se smáli té trapné cedulce
tady bydlím já
vyskočil na nás pes
rozštěkaný do krve
zdá se to být běžné
ale měli jsme na sobě bílá trička
stalo se to včera
říkáme tomu nostalgie

druhá strana silnice je zamlžená
konejší to naše setrvávání
přijela kolona půlnočních traktorů
až když zabahněná kola zmizela
vykouklí jsme zpoza hlavního uzávěru plynu
na pozůstalé hlíně
houf lidí zasadil sazenice

vozovka bývá i z letadla
dobře viditelná

zrak nás nešálí
zelená štípe v očích
v lesklých magazínech k nám doplachtila
spousta obrazových příloh
jen v rohu stránek jsme zahlédli slovníkové heslo:
pochlap se
když jsme za sebou slyšeli kroky
zastrčili jsme si korky do očí
aby se to nevidělo

oči tak prosáklé
že zelený panáček ztrácí obrysy
jsem průvodce intuitivní naučné stezky:
tyto kořeny zvedly asfalt o dvacet centimetrů
zašlá sbírka motýlů se třepe ve výloze
a ještě tebe je třeba pozdravit
ahoj průlezko!
jiný panáček ztrácí obrysy

úlevný úsměv
na nevrlého řidiče autobusu
přejíždíme tolik zastávek
kde někdo mohl nastoupit
nevím kdy naposledy jsem zamával
na protijedoucího traktoristu
lidi ke kterým jsem chodíval na koledu
tak rozvážně nezdravím
pod kaštaný samé kaštaný
žádné děti

ten dům se otřásá v parketách
vycházejí ven
jen aby zase vešli dovnitř
hasičský ples uhasil tolik žízni
stačil průchod kolem po protějším chodníku

sedám si na obecní lavičku
a pozoruju svoji nohu:
třese se
nemůžu ji třeba přišít k podlaze

zdálky bylo zřejmé
že náš dům hoří
zblízka bylo nejasné
že otec jen pálí starý papír
klackem k ohništi posouvá nové mýty

knihy akorát přejeđu prstem
bez pusy na čelo se překryju peřínkou

ráno tak moc váhám
při odhrnutí vlasů z očí

obecność

zgadywanie drapieźników z polnej drogi
zawsze jest to myszołów

ciche ule strzegą okolicy
są puste
lub pszczoły śpią

nareszcie mokry las
tutaj przychodzą ludzie
wypłakać się do pnia
za gąszczem wypatruje ich sarna
z zaczerwienionymi oczami

glinę zostawię na wycieraczce
w domu słuchawką prysznicową mierzę sobie bicie serca

złóże

zatrzymujemy się jeszcze przed otwartym szlabanem
(na wszelki wypadek mówi ojciec)
zabieramy rękawice ogrodowe i motyki
metabazyt typu Góry Izerskie okupuje dna
ruszamy pod prąd
wypatrujemy lśniących podłużnych kawałków
ze wzrastająca wysokością przybywa znalezisk
klękam motyką podważam kamienie
na brzegu ojciec rozszczepia
wyglądał dobrze lecz za bardzo się kruszy
w białych workach nosimy je do samochodu
obok innych kamieni zostawiamy do wyschnięcia na dworze
przewozimy je do parku archeologicznego
na plenerową wystawę
wystarczy poczekać
aż znów spłucze je woda

pole

przez nawiany śnieg do ogrodu przedostała się sarna
zanim zdążyliśmy z ojcem zwinąć siatkę
ogryzła młode jabłonie
kiedy pędziła z powrotem w stronę lasu
uderzył za nią piorun
mamy tylko czarno białą drukarkę
mimo to uchwycona sarna pięknie się prezentuje w ramce
nad rośliną pokojową w pomieszczeniu

messenger

chciałem ci nagrać wiadomość głosową
lecz zagłuszył mnie żywy płot
napchany wróblami
zareagowałaś serduszkciem
klawiaturę opanowały spadające bazie
podczas rozmowy video schowam się za szerokim dębem
rozpieszczę cię sobie
będę nie do poznania

cześć przejście!

boimy się przejść na zielonym
poczekamy sobie
aż to wszystko przejedzie
ze stabilnej podstawy autostrady
wokół której są płoty
może sarny i jelenie mogą zaatakować
kruchą tabliczkę frontu ciała
nie bójcie się
także z tylnego siedzenia
możemy się napawać
krajną bilbordów

o ile oczywiście nie stoimy na zielonym
wszystko pędzi
stuknąc jajeczko
lecz zjeść i ze skorupką
tak przyszliśmy wcześniej
lecz żadna twarz nie zdążyła się wgrać
na osiedlu dzieci chodzą w kręgu
nie mogą sobie pozwolić na zabawę w „stop-klatkę“

nasze czekanie na zielonym
jest monitorowane systemem kamer
zobaczymy co można z tym przewinieniem zrobić
kainar zapłacił trzydzieści koron
za próbę samobójstwa
lecz to było strasznie dawno temu
już wtedy wietnamczycy mieli na witrynie nocnego sklepu
napis nowo otwarte
ich małe dzieci żują wczorajsze rogaliki
i snują się wśród wysokich regałów
kiedy szliśmy wzdłuż osiedla
mieliśmy ręce nad głową
chętniej krążymy wokół zakurzonej kukurydzy
w rogu pola

wiemy że nie urodzą
że nas nie przerosną

krążymy wokół słupa ze światłami
nie naciśniemy przycisku dla pieszych
ponieważ to nie jest gra video!
wszyscy kierowcy pojechali się przejechać
tylko z powodu włączonej klimatyzacji
nas schłodził dopiero okrzyk od skrzyżowania
nie bójcie się
to tylko pod jemiola zderzają się samochody
odpustowy autodrom jeszcze dostatecznie nie staniał
a piesi nie mają pierwszeństwa
w wyborze rodzinnego zaplecza

my i tak boimy się przejść na zielonym
nie ma dokąd się śpieszyć
kiedy zobaczyliśmy grupę rówieśników
gasili papierosy
w wypalonym salonie republiki
kiedy nie palili
mówili
lecz głośno
musieliśmy chcieć przejść
na drugą stronę ulicy
tak zdecydowanie
z powodu wyblakłej wystawy sklepu z zabawkami
kiedy pod mostem plusnęła ryba
musieliśmy dotknąć telefonu w kieszeni
nie musieliśmy tu czekać
gdybyśmy stracili zahamowania
już bylibyśmy widoczni tam na górze
przemieszczający się w zwisie po linii energetycznej
tak
z wysokości to miasto wygląda jak nadające się do użycia
jednak dachów na chodnikach nie spotykamy

dzieci rzucają sobie kostką brukową
już nie chce im się chodzić

zielone światło nie uciekło i my także nie
po drugiej stronie kroczą mężczyźni
z podręcznym mikroskopem
nie mają wolnych rąk
wyostrzyli na jedyny cel
na mikroskopijne zwierzęta
które podczas całej epoki
zobaczą tylko oni
pamiętamy
wykradziony gabinet przyrodniczy
pisano o tym w gazetach:
ten dzień może nie jest szczęśliwy
kiedy zwrócili się do nas
nie potrafiliśmy wymienić ani jednego gatunku
z ogródka babci

zielone światło lśni
my czekamy
kiedy śmialiśmy się z tej żenującej tabliczki
tutaj mieszkam ja
wyskoczył do nas pies
rozzszczekany do krwi
to może wydawać się pospolite
ale mieliśmy na sobie białe podkoszulki
stało się to wczoraj
nazywamy to nostalgią

druga strona drogi jest zamglona
łagodzi to nasze trwanie
przyjechała kolumna północnych traktorów
dopiero kiedy zabłocone koła zniknęły
wyjrzeliliśmy spoza głównego zaworu gazu
w resztkach gliny
gromada ludzi posadziła sadzonki

jezdniabywa i z samolotu
dobrze widoczna

wzrok nas nie myli
zielone światło piecze w oczach
w lśniących magazynach dożeglowało do nas
mnóstwo dodatków z obrazkami
tylko w rogu stronic ujrzeliśmy słownikowe hasło:
zmężniej
kiedy słyszeliśmy za sobą kroki
wetknęliśmy sobie korki do oczu
żeby się tego nie widziało

oczy tak przesiąknięte
że zielony ludzik traci kształt
jestem przewodnikiem na intuicyjnej ścieżce edukacyjnej:
te korzenie podniosły asfalt o dwadzieścia centymetrów
sfatygowana kolekcja motyli trzęsie się na wystawie
i jeszcze ciebie trzeba pozdrowić
cześć przejście!
inny ludzik traci kształt

uśmiech ulgi
do opryskliwego kierowcy autobusu
przejeżdżamy tyle przystanków
gdzie ktoś mógł wsiąść
nie wiem kiedy ostatni raz pomachałem
do jadącego z przeciwka traktorzysty
ludzie do których chodziłem po kołędzie
tak rozważnie nie pozdrawiam
kasztany tylko kasztany
żadnych dzieci

ten dom trzęsie się w parkietach
wychodzą na zewnątrz
tylko po to żeby znowu wejść do środka
bał strażaków ugasił tyle pragnień
wystarczyło przejść obok po przeciwległym chodniku

siadam na publicznej ławeczce
i obserwuję swoją nogę
trzęsie się
nie mogę jej choćby przyszyć do podłogi

z oddali było oczywiste
że nasz dom się pali
z bliska nie było jasne
że ojciec tylko pali stary papier
patykiem do ogniska przysuwa nowe mity

po książkach tylko przesunę palcem
bez buzi w czoło przykryję się pierzynką
rano tak bardzo się waham
przy odgarnięciu włosów z oczu

tłumaczył Franciszek Nastrulczyk

Vorkommen

Raubvögel vom Feldweg aus raten
immer ist es der Bussard

stille Bienenstöcke schützen das Gelände
sie sind leer
oder die Bienen schlafen

schließlich ein feuchter Wald
Menschen kommen her
um in den Schoß des Stumpfes zu weinen
hinter dem Dickicht beobachtet sie ein Reh
mit geröteten Augen

den Lehm lasse ich der Türmatte
daheim messe ich mit dem Duschkopf den Herzschlag

Übersetz von Sabine Eschgrüller und David Voda

Fundort

wir halten vor der noch offenen Schranke
(was wäre wenn sagt Vater)
wir nehmen uns die Gartenhandschuhe und die Hacken
Metabasit vom Typ Pojizeří besetzt den Grund
wir machen uns auf den Weg gegen den Strom
wir suchen nach glänzenden länglichen Stücken
mit zunehmender Höhe steigen die Funde
ich knie mich mit meiner Hacke hin hebe Steine auf
am Ufer hackt Vater
sah gut aus aber bröckelt zu sehr
in weißen Säcken tragen wir sie ins Auto
neben weiteren Steinen lassen wir sie auf dem Hof trocknen
wir transportieren sie in den Archäopark
in die Außenausstellung
es reicht zu warten
bis sie Wasser wieder wegspült

Feld

über den festgetretenen Schnee ist ein Reh in den Garten
gelangt
bevor Vater und ich es geschafft haben, den Maschenzaun aus-
zurollen
knabberte es die jungen Apfelbäume an
als es wieder in den Wald verschwunden ist
schlug der Blitz hinter ihm ein
wir haben nur einen Schwarzweißdrucker
auch so macht sich das eingefangene Reh hübsch im Rahmen
über der Zimmerpflanze im Zimmer

Messenger

ich wollte für dich eine Sprachnachricht aufnehmen
aber die Hecke hat mich übertönt
voller Spatzen
du hast mit einem Herzchen reagiert
die Tastatur wird von fallenden Palmkätzchen beherrscht
beim Videogespräch verstecke ich mich hinter einer breiten
Eiche
ich verwöhne dich
ich werde nicht wiederzuerkennen sein

hallo Klettergerüst!

wir haben Angst bei Grün über die Straße zu gehen
wir warten
bis alles vorbei ist
vom festen Fundament der Autobahn
um die herum Zäune sind
würden die Rehe und das Rotwild vielleicht angreifen
auf die zerbrechliche Tafel des vorderen Körpers
habt keine Angst
auch vom Rücksitz aus
können wir Freude haben an
der Landschaft aus Billboards

wenn wir allerdings bei Grün nicht stehen bleiben
bewegt sich alles
ein Ei auf tippen
aber es auch mit der Schale essen
ja wir sind früh gekommen
aber kein Gesicht konnte sich aufbauen
in der Siedlung gehen die Kinder im Kreis
sie können es sich nicht leisten, Ochs am Berg zu spielen

unser Warten bei Grün
wird von einem Kamerasystem monitoriert
wir schauen was man mit diesem Fehltritt machen kann
Kainar zahlte dreißig Kronen
für einen Selbstmordversuch
das ist aber schon eine schreckliche Zeit
schon damals hatten die Vietnamesen in der Auslage des
Gemischtwarenladens
die Aufschrift neu eröffnet
ihre kleinen Kinder kauen Brotstangen von gestern
und schweifen zwischen hohen Regalen umher
als wir die Siedlung entlanggegangen sind
hatten wir die Hände über dem Kopf
lieber drehen wir eine Runde um die verstaubten Maisähren

in der Ecke des Feldes
wir wissen dass sie nicht reifen
dass sie nicht höher wachsen werden als wir sind

wir drehen eine Runde um die Ampelsäule
wir drücken den Knopf für Fußgänger nicht
weil das kein Videospiele ist!
alle Fahrer fahren spazieren
nur wegen der eingeschalteten Klimatisierung
uns hat erst der Aufschrei von der Kreuzung abgekühlt
habt keine Angst
nur unter Mistelzweigen kollidieren Automobile
das Autodrom vom Jahrmarkt ist noch nicht billig genug

wir haben eh Angst, bei Grün über die Straße zu gehen
man braucht nirgendwohin zu eilen
als wir eine Gruppe Gleichaltriger sahen
drückten sie die Zigaretten aus
in einen ausgebrannten Salon der Republik
als sie nicht rauchten
sprachen sie
aber laut
wir mussten hinübergehen wollen
auf die andere Seite der Straße
ja sicher
wegen der verblassten Auslage des Spielwarengeschäfts
als unter der Brücke ein Fisch spritzte
mussten wir in den Hosentaschen nach dem Telefon tasten

wir mussten hier nicht warten
wenn wir die Grenzen verlieren
sind wir dort oben schon zu sehen
wie wir nach der elektrischen Leitung greifen
ja
aus der Höhe schaut diese Stadt brauchbar aus
nur treffen wir auf den Gehsteigen keine Dächer
Kinder werfen mit Pflastersteinen

sie wollen nicht mehr laufen
das Grün ist nicht weggelaufen und wir auch nicht
auf der anderen Seite schreiten Männer
mit tragbaren Mikroskopen
sie haben keine freie Hand
sie haben sich auf ein einziges Ziel konzentriert
auf mikroskopische Lebewesen
die während der ganzen Epoche
nur sie sehen
wir erinnern uns
an das ausgeraubte naturwissenschaftliche Kabinett
man schrieb darüber in den Zeitungen:
dieser Tag ist vielleicht kein glücklicher
als sie sich nach uns umdrehten
konnten wir keine einzige Art nennen
aus dem Garten der Großmutter

das Grüne leuchtet
wir warten
als wir über das peinliche Schild lachten
hier wohne ich
ein Hund sprang uns an
wütend bis aufs Blut
das scheint üblich zu sein
aber wir trugen weiße T-Shirts
es ist gestern passiert
wir sagen dazu Nostalgie

die gegenüberliegende Seite der Straße liegt im Nebel
tröstet unser Verweilen
es kam eine Kolonne mitternächtlicher Traktoren
erst als die schlammigen Räder verschwanden
schauten wir hinter dem Hauptgasdeckel hervor
auf der verbliebenen Erde
pflanzte eine Menschenmenge Setzlinge
der Fahrweg ist auch aus dem Flugzeug

gut sichtbar
der Anblick trägt uns nicht
das Grüne sticht in die Augen
in Hochglanzmagazinen segelte zu uns
ein Haufen von Bildbeilagen
nur in der Ecke der Seiten
haben wir den Wörterbucheintrag gesehen:
Sei keine Memme
als wir hinter uns Schritte hörten
steckten wir uns Stöpsel in die Augen
damit man es nicht sah

Augen so feucht
dass das grüne Männchen Umrisse verliert
ich bin Führer auf einem intuitiven Lernweg:
diese Wurzeln heben den Asphalt um 20 Zentimeter
eine schmutzige Sammlung von Schmetterlingen zittert in
der Auslage
und auch du musst noch begrüßt werden
hallo Klettergerüst!
Ein anderes Männchen verliert die Umrisse

ein entlastendes Lächeln
für den mürrischen Autobusfahrer
wir fahren an so vielen Haltestellen vorbei
wo jemand hätte einsteigen können
ich weiß nicht wann ich das letzte Mal gewinkt habe
in Richtung eines Traktorfahrers auf der Gegenfahrbahn
Menschen die ich beim Weihnachtssingen besucht habe
grüße ich also vernünftigerweise nicht
unter Kastanien nur Kastanien
keine Kinder

das Haus erzittert im Parkettboden
sie gehen hinaus
nur um wieder hineinzugehen
der Feuerwehrball löschte so viel Durst

es reichte ein Durchgang den gegenüberliegenden Gehsteig
entlang
ich setze mich auf die Gemeinde-Bank
und beobachte mein Bein:
es zittert
kann ich es beispielweise nicht an den Boden nähern

aus der Ferne war klar
dass unser Haus brennt
aus der Nähe war es nicht klar
dass Vater nur altes Papier angezündet hat
mit einem Stock rückt er neue Mythen in die Feuerstelle

Bücher überfliege ich einfach mit dem Finger
ohne Kuss auf die Stirn decke ich mich mit dem Federbett zu

am Morgen schwanke ich so sehr
beim Wegwischen der Haare aus den Augen

Übersetz von Sabine Eschgfäller und David Voda

előfordulás

ragadozók civódnak a mezei úton
mindig egy ölyv az

csendes kaptárak őrzik a tájat
üresek
vagy a méhek alszanak

végre a nedves erdő
ide járnak az emberek
kísírni bánatuk a fatönk ölébe
a sűrűből egy őz lesi őket
a szeme kipirosodott

a sarat a lábtörlőn hagyom
otthon a zuhanyrózsával mérem a szívverésem

lelőhel

még a nyitott sorompó előtt megállunk
(mi van ha mondja apa)
kertészkesztyűt és kiskapát viszünk magunkkal
Jizera-menti metabázit borítja a vízfeketet

árral szemben indulunk el
fényes hosszúkás darabok után kutatunk

a magassággal nő a találatok száma
letérdelve kapával emelem meg a köveket

apa a parton hasogat
józnak tűnt de nagyon mállik

fehér zsákokban hordjuk az autóba
a többi kő mellett hagyjuk száradni az udvaron

az archeoparkba visszük át
a kültéri tárlatba
csak ki kell várni
hogya újra eláztassa a víz

mező

a hótorlaszon át bejutott a kertbe egy őz
mielőtt felgöngyöltük volna apával a hálót
megrágta a fiatal almafákat

az erdőbe visszairamodva
lecsapott mögötte egy villám

csak fekete-fehér nyomtatónk van
a megörökített őz így is jól mutat a keretben
a szobanövény felett a szobában

messenger

fel akartam venni egy hangüzenetet
de az élősövény túlharsogott
verebekkel volt tömve

egy szívet küldtél vissza

a billentyűzetet a lehulló barkák kezelik
a videohívás alatt egy öles tölgy mögé rejtőzöm

magamhoz édesgetlek
teljesen megváltozom

szia mászóka!

félünk átmenni a zöldön
kivárjuk
amíg minden elhagyja
az autópálya szilárd alapját
mellette kerítések futnak
az őzek és szarvasok esetleg rátámadnának
az elülső test törékeny vázára
ne féljeteK
a hátsó ülésről is
csodálhatjuk
az óriásplakátos tájat
persze csak ha nem állunk a zöldnél
rohanás az egész
feltörni a tojást
de héjastól enni meg
korán érkeztünk igen
de egyetlen arc sem töltött még be
a lakótelepen körbe-körbe járnak a gyerekek
nem engedhetik meg maguknak hogy székfoglalózzanak

várakozásunkat a zöldnél
kamerarendszer figyel
meglátjuk mi lesz ezzel a kihágással
kainar harminc koronás bírságot fizetett
öngyilkossági kísérletéért
szörnyen rég volt
már akkor ott állt a vietnami éjjelnappali kirakatában
a megnyitott felirat
gyerekeik tegnapi kiflit majszolnak
és bolyonganak a magas polcok között
a lakótelep mentén haladva
fejünk fölé emeltük a kezünket
szívesebben körözünk a porlepte kukoricák körül
a mező sarkában

tudjuk hogy nem hoznak termést
hogy nem nőnek túl bennünket
körözünk a jelzőlámpa körül
nem nyomjuk meg a gombot
mert ez nem egy videojáték!
minden sofőr elment autókázni
a hűsítő légkondi miatt
minket csak a kereszteződésből jövő kiáltás hűtött le
ne féljeteK

csak az autók ütköznek a fagyöngy alatt
a vásári dodzsem még nem elég olcsó
és a gyalogosok nem élveznek elsőbbséget
a családi háttér kiválasztásában

mi akkor is félünk átmenni a zöldön
nincs hova rohanni
amikor megláttuk kortársaink egy csoportját
cigiket nyomtak el
a köztársaság kiégetett szalonjába
amikor nem cigiztek
beszéltek
de hangosan
akarnunk kellett
hogy átmenjünk az utca túloldalára
határozottan igen
a játékbolt fakó kirakata miatt
amikor a híd alatt hal csobbant
a zsebünkbe nyúltunk a telefonunk után

nem kellett itt várnunk
ha levetköznénk gátlásainkat
már ott lennénk fent
és függeszkednénk az elektromos vezetéken
ja
a magasból használhatónak tűnik ez a város
csak hogy a járdákon nem jönnek szembe tetők

a gyerekek dobókockaköveznek
már nincs kedvük körbe-körbe járni

nem futott el a zöld, ahogy mi sem
a túloldalon férfiak sétálnak
kézi mikroszkóppal
tele a kezük
egyetlen célra élesítettek rá
a mikroszkopikus élőlényekre
amelyeket egész idő alatt
csak ők fognak látni
emlékszünk
a kirabolt biológiaszertárra
írtak róla az újságok:
ez a nap talán nem a legszerencsésebb
amikor hozzánk fordultak
egyetlen fajt sem tudtunk megnevezni
nagy kertjéből

a zöld ragyog
mi várunk
amikor azon a kínos kis táblán neveltünk
itt én lakom
ránk ugrott egy kutya
vérszomjasan ugatott
semmi különös
de fehér póló volt rajtunk
tegnap történt
erre mondjuk hogy nosztalgia

az út túloldala ködbe borul
ez csillapítja kitarásunkat
megérkezett az éjfélti traktorok sora
miután a sáros kerekek továbbálltak
kilestünk a fő gázcsap mögül
a hátrahagyott földön
palántákat ültettek az emberek

az úttest általában a repülőből is
jól látható

a szemünk nem káprázik
de csípi a zöld
a csillogó magazinokban számtalan képes melléklet
reppent el hozzánk
csak az oldalak sarkán pillantottunk meg egy jeligét:
légy férfi
amikor léptek hangzottak a hátunk mögül
dugók lepték el a szemünk
hogya az ne látszódjon

az elázott szemekben
körvonalait veszti a zöld figura
túraveető vagyok az intuitív tanösvényen
ezek a gyökerek húsz centiméterrel felnyomták az aszfaltot
színehagyott lepkegyűjtemény verdes a kirakatban
és neked még köszönni kell
szia mászóka!
körvonalait veszti egy másik figura

a mogorva buszsofőrnek címzett
megkönnyebbült mosoly
annyi megállón áthajtunk
ahol valaki felszállhatott volna
nem tudom mikor integettem utoljára
szembejövő traktorosnak
az embereknek akikhez koledálni jártam
nem köszönök olyan gondosan
a gesztenyefák alatt egy csomó gesztenye
gyerek egy sem

parkettáiban inog az a ház
kijönnek
csak hogy megint bemeheessenek
a tűzoltóbál annyi szomjat eloltott
elég volt elmenni mellette a szemközti járdán

leülök a községi padra
és a lábam figyelem:
remeg
nem varrhatom oda a padlóhoz
távolról nyilvánvaló volt
hogy ég a házunk
közelről nem egyértelmű
hogy apa csak régi papírt éget
bottal tologatja a tůzbe az új mítoszokat
a könyveken csak átfutok az ujjammal
jóéjtpuszi nélkül húzom magamra a paplant
ezért reggel nagyon tétován
fésűlöm ki a szememből a hajam

fordította Flóra Peťovská

LAUDATIO

Básník a autor reflexivních textů o poezii i próze Lubomír Tichý se narodil v roce 2003 (je mu tedy dvacet) ve vesnici Rozběřice a většina jeho básní je touto vsí a jejím okolím „silně ovlivněna“ a s touto obcí „spjata“, jak mi jednou napsal. Napsal také (a poslal mi) básně, které jsou odjinud, ale hned k nim dodal, že o „vzdálenějších místech“ se mu nedaří psát: zdá se mu, že u nich příliš přemýšlí, a že to, co by rád v básni vyjádřil, „přichází dřív než prostředí“. U veršů z rodné vsi „příliš nepřemýšlí“.

„Zkrátka jsem chtěl zobrazit to, co ve mně vzbuzuje zvědavost, co mi přijde na vesnickém prostředí záhadné,“ dodal.

Čtu si krátké básně Lubomíra Tichého a vnímám, jak jeho obrazy a otázky nepřicházejí dřív než prostředí, které miluje, a proto tak originálně zná. Cítím Tichého různorodou věrnost (prostor, dětství) i různé touhy (cesta, četba, první láska). Všímám si toho, co trefně zmiňuje básník Luboš Svoboda ve zřejmě úplně prvním publikovaném komentáři Tichého básní: „Přírodní motivy v nich přirozeně hovoří s mediálními přenosy, aniž by spolu vedly hlučný okatý spor.“

*i tak se zachycená srna vyjímá hezky v rámu
nad pokojovou rostlinou v pokoji*

Nebo:

*chtěl jsem ti nahrát hlasovou zprávu
ale přehlušil mě živý plot
napěchovaný vrabci*

Pozoruju mísení toho všeho.

Obdivuju Tichého zvířata, která v jeho verších zůstávají plachá a jiná, a zároveň jako by mu všechna seděla na ramenou. A myslím na to, že Lubomír Tichý v šestnácti, v osmnácti (ty básně jsou z roku 2021 a starší), umí psát úsporně a pregnantně a vroucně: talent se leskne tak neopakovatelně i samozřejmě; skoro nikdo ho nemá (to jen lidi blbnou a utěšují se), ale když se objeví, každý ho nějak rozpozná (a ti, co ne, se jenom dál a s vervou utěšují).

Radostně nominuju na Cenu Václava Buriana básníka, který ještě nevydal debutovou sbírku a jehož „klávesnici ovládají padající jehnědy“.

Petr Borkovec

LAUDACJA

Poeta i autor refleksyjnych tekstów o poezji i prozie Lubomír Tichý urodził się w 2003 roku (czyli ma dwadzieścia lat) we wsi Rozběřice i większość jego wierszy jest tą wsią i jej okolicą „mocno naznaczona“ i z tą wsią „związana“, jak kiedyś mi napisał. Napisał także (wysłał do mnie) wiersze, które inspirowała inna przestrzeń, zaznaczył jednak, że pisanie o „odleglejszych miejscach“ mu nie idzie: wydaje mu się, że zbyt dużo nad nimi rozmyśla, i że to co chciałby wierszem wyrazić, „ przychodzi prędzej niż środowisko“. Przy wierszach z Rozběřic „zbyttnio nie rozmyśla“. „Po prostu chciałem przedstawić to, co budzi moją ciekawość, co jest dla mnie w wiejskim środowisku tajemnicze“, dodaje.

Czytam krótkie wiersze Lubomíra Tichého i widzę, jak jego obrazy i pytania nie przychodzą wcześniej niż środowisko, które kocha i dlatego tak dobrze zna i specyficznie odczuwa. Czuję różnorodną wierność Tichého (przestrzeń dzieciństwa) i różne pragnienia (droga, lektury, pierwsza miłość). Zauważam to, o czym trafnie wzmiankuje poeta Luboš Svoboda w chyba zupełnie pierwszym opublikowanym komentarzu do wierszy Tichého: „ Motywy przyrodnicze w nich w sposób naturalny rozmawiają z medialnymi przekazami, nie wiodąc przy tym między sobą głosnego, widocznego sporu.“

*mimo to uchwycona sarna pięknie się prezentuje w ramce
nad rośliną pokojową w pomieszczeniu*

Lub:

*chciałem ci nagrać wiadomość głosową
lecz zagłuszył mnie żywy płot
napchany wróblami*

Obserwuję mieszanie się tego wszystkiego.

Podziwiam zwierzęta Tichého, które w jego wierszach są wciąż płochliwe i inne, a jednocześnie wydają się siedzieć mu na ramionach. I myślę o tym, że Lubomír Tichý w wieku szesnastu, osiemnastu lat (te wiersze powstały w 2001 roku i wcześniej), umie pisać oszczędnie i zwięźle i żarliwie: talent lśni tak niepowtarzal-

nie i oczywiście; niemal nikt go nie ma (tylko ludzie wariują i pocieszają się), lecz kiedy się pojawi, każdy go jakoś rozpozna (a ci, którzy nie, tylko dalej i z werwą się pocieszają).

Radośnie nominuję do Nagrody Václava Buriana poetę, który jeszcze nie wydał debiutanckiej książki, i którego „klawiaturę opanowały spadające bazie“.

Petr Borkovec

tłumaczył Franciszek Nastrulczyk

LAUDATIO

Lubomír Tichý, Dichter und Autor reflektierender Texte über Poesie und Prosa, wurde 2003 (er ist also jetzt zwanzig) im Dorf Rozběřice geboren und die meisten seiner Gedichte sind „stark von diesem Dorf und seiner Umgebung beeinflusst“ und damit „verbunden“, wie er mir einmal schrieb. Er hat auch Gedichte geschrieben (und mir geschickt), die anderswo entstanden sind, aber er fügte sofort hinzu, dass es ihm schwer falle, über „weiter entfernte Orte“ zu schreiben: Ihm scheint, dass er dabei zuviel nachdenke, und dass das, was er in einem Gedicht ausdrücken möchte, „zuerst komme, vor der Umgebung“. Bei den Versen aus seinem Geburtsort „denke er nicht zu viel nach“. „Kurz gesagt, ich wollte das darstellen, was mich neugierig macht, was ich an der dörflichen Umgebung geheimnisvoll finde“, sagte er.

Ich lese Lubomír Tichýs kurze Gedichte und bemerke, dass seine Bilder und Fragen nicht vor der Umgebung, die er liebt und deshalb so ursprünglich kennt, kommen. Ich spüre Tichýs verschiedene Zugehörigkeiten (Raum, Kindheit) und verschiedene Sehnsüchte (Reisen, Lesen, erste Liebe). Mir fällt auf, was der Dichter Luboš Svoboda in dem wahrscheinlich ersten veröffentlichten Kommentar zu Tichýs Gedichten treffend erwähnt: „Die Naturmotive in diesen Gedichten sprechen ganz natürlich zu den medialen Übertragungen, ohne eine laute, ostentative Auseinandersetzung miteinander zu führen.“

*Dennoch hebt sich das eingefangene Reh schön
im Rahmen ab
über einer Zimmerpflanze im Zimmer*

Oder:

*Ich wollte eine Sprachnachricht für dich aufnehmen.
aber die Hecke hat mich übertönt.
voller Spatzen*

Ich beobachte, wie sich alles zusammenfügt.

Ich bewundere die stillen Tiere, die in seinen Versen scheu und anders bleiben und doch alle auf seinen Schultern zu sitzen sche-

Übersetz von Sabine Eschgrüller und David Voda

inen. Und ich denke daran, wie Lubomir Tichý mit sechzehn, mit achtzehn (diese Gedichte sind von 2021 und älter), sparsam und prägnant und inbrünstig schreiben kann: Das Talent scheint so unwiederholbar und selbstverständlich durch; fast niemand hat es (es albern nur Leute herum und trösten sich selbst), aber wenn es auftaucht, erkennt es jeder irgendwie (und die, die es nicht tun, machen einfach weiter und trösten sich mit Nachdruck).

Ich freue mich, einen Dichter für den Václav-Burian-Preis zu nominieren, der noch keine Debütsammlung veröffentlicht hat und dessen „Tastatur von fallenden Lämmern beherrscht wird“.

Petr Borkovec

Übersetzt von Sabine Eschgfäller und David Voda

LAUDÁCIÓ

Lubomír Tichý költő, valamint költészetről és prózáról szóló reflexív szövegek szerzője. 2003-ban született (tehát húszéves) Hradec Králové járásban egy Věstary község részét képző, Rozběřice nevű faluban, amely 2001-ben 187 állandó lakossal rendelkezett. Ma is itt él, és a versei többségére is „jelentős hatással van“ ez a falu és a környéke, „összeforrtak“, ahogy egyszer maga írta. Más helyekről is írt (és küldött nekem) verseket, de azonnal hozzájuk fűzte, hogy „távolabbi helyekről“ nem igazán tud írni: úgy érzi, túl sokat gondolkozik rajtuk, pedig az, amit egy versben szeretne kifejezni, „hamarabb jön, mint a környezet“. A rozběřicei verseken „nem gondolkozik túl sokat“. „Egyszerűen azt szerettem volna ábrázolni, ami megragadja a figyelmemet, amit sejtelmesnek talállok a falusi környezetben“ – fűzte hozzá.

Olvasgatom Lubomír Tichý rövid verseit és észlelem, ahogy a képei és kérdései hamarabb jönnek, mint a környezet, amelyet úgy szeret, és olyan kivételesen ismer. Érzem Tichý szerteágazó hűségét (tér, gyerekkor) és különféle vágyait (út, olvasás, első szerelem). Érzékelem, amit Luboš Svoboda költő találóan megjegyez a Tichý verseiről publikált véleményben: „A bennük lévő természeti motívumok természetesen szólnak a mediális átvi-telekhez, anélkül, hogy hangos, szembetűnő vitát folytatnának egymással.“

*a megörökített őz így is jól mutat a keretben
a szobanövény felett a szobában*

Vagy:

*fel akartam venni egy hangüzenetet
de az élősvény túlharsogott
verebekkel volt tömve*

Megfigyelem mindezek keveredését.

Csodálom Tichý állatait, amint félénkek és idegenek maradnak a verseiben, mégis mintha egyúttal mind a vállán ülnének. Arra gondolok, hogy Lubomír Tichý tizenhat, tizennyolc évesen

(ezek a 2021-es és azt megelőző versei), tömören és pontosan és bensőségesen tud írni: tehetsége utánozhatatlanul és egyértelműen csillan meg; szinte senkinek sincs (az emberek csak hülyéskednek és vigasztalják magukat), de ha felbukkan, mindenki felismeri (akik nem, azok továbbra is csak lelkesen vigasztalják magukat).

Örömmel nevezem a Václav Burian-díjra ezt a költőt, akinek még nem jelent meg kötete, és akinél „a billentyűzetet a lehulló barkák kezelik“.

Petr Borkovec

fordította Flóra Petövská

NOMINACE NA CENU VÁCLAVA BURIANA
OLOMOUC 2023 / ZA POEZII / ZA POEZJĘ
/ FÜR LYRIK / A KÖLTÉSZETHEZ
URSZULA ZAJĄCZKOWSKA

Urszula Zajączkowska (*1979) Bászířka, spisovatelka a botanička. Pracuje v Ústavu lesnické botaniky na varšavské přírodovědecké univerzitě SGGW. Zabývá se výzkumem růstu, anatomie, aerodynamiky a biomechaniky rostlin. Věnuje se videotvorbě. Autorka tří básnických knih (*Atomy*, *Minimum*, *Piasek*) a jedné esejistické knihy *Patyki*, *badyle*. Pravidelně publikuje sloupky v časopisu *Dwutygodnik*.

Urszula Zajączkowska (*1979) Poetka, pisarka i botaniczka. Pracuje w Samodzielnym Zakładzie Botaniki Leśnej SGGW w Warszawie. Bada wzrost, anatomię, aerodynamikę oraz biomechanikę roślin. Artystka wideo. Autorka trzech książek poetyckich (*Atomy*, *minimum*, *Piach*) i jednej eseistycznej, *Patyki*, *badyle*. Felietonistka „Dwutygodnika“.

Urszula Zajączkowska (*1979) Sie arbeitet in der Abteilung für Forstbotanik an der Warschauer Naturwissenschaftlichen Universität für Landwirtschaft. Dort erforscht sie Wachstum, Anatomie, Aerodynamik sowie Biomechanik von Pflanzen. Videokünstlerin. Autorin dreier Lyrikbände (*Atome*, *Minimum*, *Sand*) sowie des Essaybandes *Stöckchen*, *Unkraut*. Feuilletonistin in der Zeitschrift „Dwutygodnik“.

Urszula Zajączkowska (*1979) Költő, író, botanikus. A Varsói Élettudományi Főiskola Erdészettudományi Intézetének munkatársa. Kutatási területe a növények növekedése, anatómiája, aerodinamikája és biomechanikája. Videoművész. Három verseskötete (*Atomy – Atomok*, *minimum,h – Homok*) és egy esszékötete (*Patyki*, *badyle – Ágak, száraz*) jelent meg. A *Dwutygodnik.com* kulturális magazin tárcaszerzője.

Grawitacja

Tu żyją sosny, wietrzona iglaste.

Ich włókna wiążą się w słońcu w glukozy,
w sznury celulozy, jak żyły są siecią ciał.

Od kiedy istnieje liść, od wtedy
szydełkuje cukry świata,
oczko za oczkiem płacząc je w gordyjskich zapętleniach
aż do granicy wytrzymałości pni,
w samą ziemię, w korzenie twarde jak kość.

Idę pod wami, drzewa, w skrętach waszych strun.

Idę w tym waszym napięciu.

A mimo to słyszę tylko trzmiele i raniuszki.

Dlaczego lesie, tu jest tak cicho?

Czy to możliwe, że mnie nie rozpoznajesz?

Że wtedy to ja?

Drgania Ziemi przyjmującej pień, drgania moich stóp,
w opętaniu działania dzikiej grawitacji nie zapomni się nigdy.

z raka

ugotowałyśmy rosół
z perliczki,
wiązadła i moje łąkotki, korzenie,
nasze włókna parzone,
w ciemni stają się
nasze flaki,
nasze krwinki
w ciałka
nasze
wywiewy i wlewy
przyptywów
grup krwi
byś ty żył
więc żyj

A co to znaczy tak być,
wietrzyć uszy zasłonkami podmuchów.
Wiśnie w ogrodzie ciągle zielone,
puchną im brzuchy, w nasionach zarodek dojrzewa.
Co to znaczy być tak wszędzie, ale bardziej w grawitacji,
idę cała w parku i nic mnie stąd nie wyrzuca. I ogród mnie
trzyma i w próżnię bezkresu nie wyrzuca, nie wypluwa.
Wczoraj ślimaki zjadły liść brokuła.

niektóre szaleją w tęczęwce
inne w rzęsie by uciec szybko
drgają też krwią ciepłą
i całą gromadą puszą się w płucach
w nerce zaś siedzą zupełnie cicho

na chwilę je pożyczam
trzymam i gładzę
choć wiem że nigdy nie były
i nie będą moje
ciężko będzie je oddać
atomy

Łąka

jakim warunkiem jest to określone,
i jak policzone,
że kiedy idę w łące
i wkładam w nią dłoń,
to nic mi jej nie zeżre,
nie połknie, nie zetnie, nie porazi,
a przecież mogłoby
naprawdę,
bardzo mało do tego potrzeba,
to przecież kwestia
garstki tylko genów
i dobrej wtedy pogody.

Gravitace

Tu žijí borovice, jehličnaté a větrné.
Jejich vlákna se na světle pojí do glukózy,
do šňůr celulózy a jako žíly jsou sítí těl.

Od chvíle, kdy se objeví list, od té chvíle
háčkuje cukry světa,
očko za očkem zaplétá gordické uzly,
až na mez toho, co dokáže unést kmen,
a co dokáže unést země, splétá kořeny tvrdé jako kost.

Jdu pod vámi, stromy, v neklidu vašich strun.
Jdu, v tom vašem napětí.
Ale slyším jen švitoření a trylky.

Proč je tu, lese, takové ticho?
Copak je možné, že mě nepoznáváš?
Že jsem to já?

Pohyb Země, která přijímá kmen, pohyb mých chodidel,
šílené objetí mocné gravitace, na to nezapomeš nikdy.

z raka

uvařili jsme vývar
z perličky,
naše vazy a moje chrupavky, koření,
naše vlákna
se ve tmě zapařují,
naše vnitřnosti,
naše krvinky
naše
výdechy a kapénky
naše transfuze a infuze
krevních skupin
abys ty žil
tak žij

některé skotačí uprostřed duhy
jiné v řasách aby mohly vmžiku zmizet
těkají také teplou krví
celé jejich chumly jsou v plicích
v ledvinách zase sedí úplně zticha

na chvíli si je půjčím
držím a hladím
i když vím že nikdy nebyly
a nebudou moje
a bude těžké je vracet
atomy

Co to znamená, takhle být,
nechat si profukovat uši záclonkami větru.
Višně v sadu jsou ještě pořád zelené,
nafukují se jim břicha, v semenech dozrávají zárodky.
Co to znamená, být všude, ale nejvíc v gravitaci,
jdu si parkem a nic mě odtud nevyhání.
I zahrada mě drží a do prázdna neohraničenosti nevyhazuje,
nevyplivuje.
Včera slimáci snědli list brokolice.

louka

čím je to podmíněné
kým je to spočítané,
že když jdu po louce
a nořím do ní dlaň,
nic mi ji neukousne,
nesežere, neporazí, neusekne,
a přece by mohlo,
opravdu,
je k tomu třeba tak málo,
je to jen otázka hrstky genů
a vhodného počasí.

Gravitation

Hier leben Kiefern, zapfentragend verwittert.
Ihre Fasern verbinden sich in der Sonne zu Glukose,
zu Zelluloseschnüren, wie Venen sind sie, ein Körpernetz.

Seit das Blatt existiert, seitdem
häkelt es die Zucker der Welt,
flieht sie Masche um Masche zu gordischen Knoten
bis zur Belastbarkeitsgrenze des Stammes,
direkt in die Erde, in die knochenharten Wurzeln.

Ich gehe unter euch, ihr Bäume, entlang der Kurven eurer Saiten.
Ich gehe in eurer Spannung.
Dennoch höre ich nur Hummeln und Schwanzmeisen.

Wald, warum ist es hier so still?
Ist es möglich, dass du mich nicht erkennst?
Bin das dann ich?

Das Vibrieren der Erde, die den Stamm aufnimmt, das Vibrieren
meiner Füße,
im Rausch des Aktes wilder Graviatation vergisst man nie.

aus einem krebs

kochten wir eine suppe
aus einem perlhuhn,
bänder und mein minikus, wurzeln,
unsere verbrühten fasern,
im dunkeln garen
unsere kutteln,
unsere blutkörperchen
in unsere
körperchen
ablüfte und einläufe
der fluten
der blutgruppen
damit du lebst
also lebe

Was bedeutet es so zu sein,
die Ohren mit den Vorhängen kleiner Böen zu lüften.
Die Kirschen im Garten sind immer noch grün,
ihr Bauch bläht sich auf, in den Samen reift ein Embryo.
Was bedeutet es so überall zu sein, aber mehr noch in der
Gravitation,
ganz gehe ich im Park und nichts wirft mich dort raus. Und der
Garten hält mich und in die Leere der Grenzenlosigkeit werde
ich nicht
rausgeworfen, nicht rausgespuckt.
Gestern haben die Schnecken ein Brokkoliblatt aufgegessen.

einige spielen in der iris verrückt
andere in der wimper, um schnell zu flüchten
sie zittern auch mit dem warmen blut
und eine ganze schar plustert sich in der lunge auf
in der niere hingegen sitzen sie ganz still

ich leihe sie mir für einen moment aus
halte und streichle
auch wenn ich weiss, dass sie niemels meine waren
und es niemals werden
es wird schwer, sie abzugeben
atome

wiese

unter welcher bedingung ist dies beschrieben,
und wie gezählt,
dass wenn ich über die wiese gehe
und eine hand in sie stecke,
dass sie nicht aufgefressen wird,
nicht runtergeschluckt, nicht abgeschnitten, nicht befallen,
denn es könnte doch
wirklich,
dazu braucht es nicht viel,
das ist doch eine frage
einer handvoll gene
und dann des guten wetters.

Übersetzt von Samantha Gorzelniak

Gravitáció

Szeles-szúrós erdeifenyők nőnek itt.
Rostjaik glukózzá kötnek a napon,
cellulózfonattá, mint a test érhálózata.

Amióta levél van a világon, azóta
horgolja a világ cukrait,
szemet szemre köt gordiuszi hurkokba,
mehúzza, ameddig bírja a törzs,
egészen a földig, a csontkemény gyökerekig.

Alattatok járok, fák, húrjaitok csavarodásában.
Feszültségeteket járom.
De csak poszméhet és őszapót hallok.

Erdő, miért van itt ilyen csönd?
Vagy talán nem ismersz fel?
Hogy az, akkor – én voltam?

A törzset magába fogadó Föld remegése, talpam remegése
a vad gravitáció örületében nem felejthető el soha.

a rákból

megfőztük levesnek
a gyöngytyúkot,
a szalagok, a porcaim, a gyökerek,
hőkezelt rostjaink
a sötétkamrában átlényegülnek,
zsigereink,
véresejtjeink
részecskéinkké
vércsoport-
árapályunk
befecskendező-elszívó
rendszerévé
hogyan élj
hát élj

Mi az, hogy csak úgy vagyok,
fülemben fuvallatfüggönyök szelelnék.
A kertben még mindig zöldék a meggyeszemek,
puffad a hasuk, érik a magban a csíra.
Mi az, hogy csak úgy vagyok mindenhol, de inkább
a gravitációban,
egész valómban megyek a parkban és nem dob ki semmi. A kert
is tart, a végtelenség vákuumába nem dob, ki nem köp.
Tegnap a csigák megették a brokkoli levelét.

egy részük az íriszben zsi bong
mások a pillákban hogy gyorsan elillan hassanak
vibrálnak a meleg vérben
csó stül duzzadnak a tüdőben
a vesében néma csendben húzzák meg magukat

egy percre veszem kölcsön őket
tartogatom simogatom
bár tudom hogy soha nem voltak
és nem is lesznek az enyéme k
nehéz lesz visszaadni
az atomokat

rét

milyen feltétel szabja meg,
hogy jött ki a számítás,
hogy ha a ré tben járok,
ha belemerítem a kezem,
nem falja fel semmi,
nem nyeli le, nem vágja meg, árammal nem üti,
pedig megtehetné,
igazán,
nagyon kevés kell hozzá,
egy maroknyi gén
kérdése csupán,
és hogy jó legyen éppen az idő.

LAUDATIO

Poezie Urszuly Zajączkowské odráží všechny debaty o ekopoezii, či, chceme-li, přírodní lyrice, které se v posledních letech objevily ve střední Evropě. Básnířčina specifická citlivost překračuje obvyklé literární teorie a oko botaničky jí umožňuje psát texty, které se vymykají perspektivě lidského pohledu.

Urszula Zajączkowska debutovala v roce 2015 sbírkou *Atomy* (nominovaná na Vratislavskou cenu za poezii Silesius). V roce 2017 obdržela cenu Nadace Koscielských za sbírku *Minimum*. V roce 2019 vydala knihu esejů *Patyki, badyle* (Literární cena Gdyně, cena Zlatá růže časopisu Nowe Książki a Festivalu vědy). V roce 2020 vyšla její třetí kniha básní *Piach* (Písek). Ve všech sbírkách důsledně buduje vlastní básnický jazyk. Lyrickou botaniku. Botanickou lyriku. Zatímco se odevšad ozývají výzvy k tvorbě poezie, která se nějakým způsobem dotýká tématu klimatické krize, Zajączkowska si prostě dělá to své. Píše přírodu.

Její básně nekřičí, nelze je označit za angažované nebo aktivistické, což je pro ně samotné nejspíš dobře. Zároveň jsou ale bolestně aktuální. Trefněji než jakékoli politické proklamace ukazují, na co bychom měli v současné době zaměřit svou pozornost: na nejmenší částičky přírody, na naše vazby s ní, na skutečnost, že jsme součástí biosféry, na což sami často a rádi zapomínáme. A k tomu se pojí neobyčejná schopnost nechat se překvapit, žasnout nad světem.

Urszula Zajączkowska je vědkyně, ale její lyrický subjekt nemluví hlasem doktorky botaniky. Mluví hlasem lidské bytosti. Člověka, který komunikuje s přírodou. Více poeticky než vědecky. Právě to činí její poezii tak přístupnou, a spolu s tím tak silnou.

Nenajdeme zde velkolepé metafory, síla těchto básní spočívá spíše v jejich vnímavosti, orientaci na detail, preciznosti, otevřenosti vůči přírodě a schopnosti zacházet s flórou a faunou jako s rovnocennými partnery. Právě to je poezie. Čistá, i když celá od bláta a písku.

Zofia Bałdyga

LAUDACJA

Poezja Urszuli Zajączkowskiej odpowiada na wszystkie debaty o ekopoezji, które pojawiły się w Europie Środkowej w ostatnich latach. Jej szczególna wrażliwość pokonuje teorie literackie, a oko botaniczki pozwala na pisanie tekstów, które wymykają się perspektywie ludzkiego oka.

Urszula Zajączkowska debiutowała w 2015 roku tomem *Atomy* (nominacja do Wrocławskiej Nagrody Poetyckiej Silesius). W 2017 otrzymała Nagrodę Kościelskich za tom *Minimum*. W 2019 wydała książkę eseistyczną *Patyki, badyle* (Nagroda Literacka Gdynia, Nagroda Złotej Róży „Nowych Książek“ i Festiwalu Nauki). W 2020 roku ukazała się jej trzecia książka poetycka *Piach*. We wszystkich tomach konsekwentnie buduje swój własny język poetycki. Lyryczną botanikę. Botaniczną lirykę. Podczas gdy zewsząd słychać nawoływania do tworzenia poezji dotyczącej w jakiś sposób tematu kryzysu klimatycznego, Zajączkowska po prostu robi swoje. Pisze przyrodę.

Te wiersze nie krzyczą, nie można ich nazwać zaangażowanymi czy aktywistycznymi, być może na szczęście dla nich samych. Jednocześnie jednak są boleśnie aktualne i precyzyjniej niż jakiegokolwiek polityczne stanowiska pokazują to, na czym powinna się obecnie skupiać nasza uwaga. Najmniejsze części składowe przyrody, nasze więzi z naturą, to, że jesteśmy częścią biosfery, o czym sami lubimy zapominać. Do tego niezwykle zdolność bycia zaskoczoną, dziwienia się światem.

Urszula Zajączkowska jest naukowczynią, ale jej podmiotka liryczna nie mówi głosem doktorki botaniki. Mówi głosem ludzkim. Człowieka obcującego z przyrodą. Bardziej poetycko niż naukowo. Dzięki temu jej poezja jest tak przystępna, a jednocześnie tak mocna.

Nie mamy tu wielkich metafor, siłą tych wierszy jest raczej spostrzegawczość, orientacja na szczegóły, precyzja, otwartość wobec przyrody i zdolność traktowania flory i fauny jako istot równorzędnych. Właśnie to jest poezją. Czystą, choć całą w błocie i piachu.

Zofia Bałdyga

LAUDATIO

Urszula Zajączkowskas Gedichte sind eine Antwort auf die Debatten über Ökopoese, die in den letzten Jahren in Mitteleuropa auftauchten. Ihre besondere Sensibilität überwindet die Literaturtheorie – und das Auge der Botanikerin erlaubt das Schreiben von Texten, welche sich der Perspektive des menschlichen Auges entziehen.

Urszula Zajączkowska debütierte 2015 mit dem Band *Atome* (Nominierung für den Lyrikpreis Silesius in Wrocław). 2017 erhielt sie den Kościelski-Preis für den Band *Minimum*. 2019 brachte sie einen Essayband heraus, *Patyki, badyle* (*Stöckchen, Unkraut*, Literaturpreis Gdynia, Preis der Goldenen Rose der Neuen Bücher“ und des Festivals der Wissenschaft). 2020 kam ihr dritter Lyrikband heraus: *Piach* (Sand). In allen Veröffentlichungen entwickelt sie konsequent ihren eigenen lyrischen Ausdruck. Lyrische Botanik. Botanische Lyrik. Während überall von Aufrufen zu hören ist, doch endlich Poesie zu verfassen, die die Klimakrise thematisiert, macht Zajączkowska einfach ihr Ding. Sie schreibt Natur.

Diese Gedichte schreien nicht, man kann sie nicht als engagiert oder als aktivistisch bezeichnen, vielleicht zu deren eigenem Glück. Gleichmaßen sind sie dennoch schmerzhaft aktuell und zeigen präziser als jede politische Stellungnahme das, worauf wir gegenwärtig unsere Aufmerksamkeit richten sollten. Die kleinsten Bestandteile der Natur, unsere Verbindungen zur Umwelt, dass wir Teil der Biosphäre sind – was wir selbst gern vergessen. Dazu kommt eine ungewöhnliche Fähigkeit zur Verblüffung, zur Verwunderung über die Welt.

Urszula Zajączkowska ist Wissenschaftlerin, aber ihr lyrisches Ich spricht nicht die Sprache einer Doktorandin der Botanik. Sie spricht menschlich. Wie ein Mensch, der mit der Natur Umgang pflegt. Mehr poetisch als wissenschaftlich. Dank dessen ist ihre Lyrik zugänglich und gleichzeitig so stark.

Hier gibt es keine großen Metaphern, die Stärke der Gedichte sind eher das Wahrnehmungsvermögen, die Hinwendung zum Detail, die Präzision, die Offenheit gegenüber der Natur und die

Gabe, Flora und Fauna als ebenbürtige Wesen zu behandeln. Genau das ist Poesie. Rein, wenn auch ganz in Schlamm und Sand.

Zofia Bałdyga

LAUDÁCIÓ

Urszula Zajączkowska munkássága választ ad az összes vitás kérdésre, amely az utóbbi években az ökoköltészet körül felmerült Közép-Európában. Különleges érzékenysége irodalmi elméleteket dönt meg, botanikusi látásmódja pedig az emberi szem látószögén kívül eső dolgok szövegbe foglalását teszi lehetővé.

Urszula Zajączkowska 2015-ben lépett színre *Atomy* (Atomok) című kötetével, melyet a wrocławói Silesius Költői Díjra jelöltek. 2017-ben Kościelski-díjat kapott a *Minimum* címet viselő kötetéért. 2019-es nagyesszéje, a *Patyki, badyle* (Ágak, száraz) elnyerte Gdynia Város Irodalmi Díját, valamint a *Nowe Książki* magazin és a lengyel Tudományfesztivál közös Aranyrózsa Díját. 2020-ban jelent meg harmadik verseskötete, a *Piach* (Homok). Mindegyik kötetében következetesen építi saját költői nyelvét. A lírai botanikát. A botanikai lírát. Miközben mindenhol halljuk a felhívást, hogy a költészetnek valamiképpen az éghajlati válságra kell reflektálnia, Zajączkowska nemes egyszerűséggel végzi a dolgát. A természetírást.

Versei nem kiabálnak, nem nevezhetők elkötelezettek vagy aktivistának, és talán épp ez a szerencsájük. Mégis fájdalmasan aktuálisak, és mindenfajta politikai állásfoglalásnál pontosabban mutatják, hogy mi az, amire ma figyelünk kell. A természet legapróbb összetevőire, a természethez fűződő kapcsolatunkra, arra, hogy a bioszféra részei vagyunk – amiről szeretünk megfeledezni. Emellett különleges képessége a világ feletti megdöbbenése és csodálkozása.

Urszula Zajączkowska tudós; lírai alanya azonban nem a növénytan doktorának hangján, hanem emberi hangon szól. A természetel találkozó emberén. Hangja inkább költői, mint tudományos. Költészete ezért olyan érthető, és olyan erős is egyúttal.

Nincsenek nagyszabású költői képei, ereje inkább az éleslátásában, a részletekre fókuszálásban, a pontosságban, a természet iránti nyitottságban rejlik, és abban, hogy a flórát és a faunát velünk egyenjogú lényekként látja. És ez a költészet maga. Tiszta, még ha csupa por és sár is.

Bałyga Zofia

CENA ZA KULTURNÍ PŘÍNOS
KE STŘEDOEVROPSKÉMU DIALOGU
/ NAGRODA ZA WKŁAD W DIALOG
ŚRODKOWOEUROPEJSKI W DZIEDZINIE
KULTURY / PREIS FÜR DEN KULTURELLEN
BEITRAG ZUM MITTELEUROPÄISCHEN
DIALOG / KULTURÁLIS HOZZÁJÁRULÁSÉRT
JÁRÓ DÍJ A KÖZÉP-EURÓPAI PÁRBESZÉDHEZ
/ TARAS PROCHASKO

Taras Prochasko se narodil v roce 1968 v Ivano-Frankivsku, vystudoval biologii na Lvovské univerzitě, účastnil se protestního studentského hnutí, pracoval jako učitel biologie, výzkumný pracovník v lesnictví, barman a scenárista, rozhlasový dýdžej, reportér a publicista ve Lvovských, frankivských a kyjevských publikacích. Autor románu *Jinací* (Непрості, 2002), sbírek próz *Jiné dny Anny* (Інші дні Анни, 1998), *FM Halič* (FM-Галичина, 2001), *Přístav Frankivsk* (Порт Франківськ, 2006), *To by vystačilo na několik povídek* (З цього можна зробити кілька оповідань, 2005), *Jetotak* (Ботакє, 2010), *Tak, ale...* (Так, але..., 2019). Přeložil z polštiny dílo Stanisława Vincenze a Andrzeje Stasiuka, je spoluautorem (s ilustrátorkou Marjanou Prochasko) dětské tetralogie o krtcích *Kdo udělá sních* (Хто зробить сніг, 2013), *Kam zmizelo moře* (Куди зникло море, 2015), *Jak porozumět koze* (Як зрозуміти козу, 2016), *Život a sních* (Життя і сніг, 2017).

Taras Prochasko urodził się w 1968 r. w Iwano-Frankiwsku, studiował biologię na Uniwersytecie Lwowskim, uczestniczył w studenckim ruchu protestacyjnym, pracował jako nauczyciel biologii, badacz w dziedzinie botaniki, barman i scenarzysta, DJ radiowy, reporter i felietonista w prasie lwowskiej, iwanofrankiwskiej i kijowskiej. Autor książek *Inne dni Anny* (Інші дні Анни), *FM – Galicja* (FM – Галичина), *Порт Франківськ*, *Niezwykli* (Непрості), *Z tego można zrobić kilka opowiadań* (З цього можна зробити кілька оповідань), *Botakjest* (Ботакє), *Tak, ale...* (Так, але...), z języka polskiego tłumaczył Stanisława Vincenza i Andrzeja Stasiuka, współautor (wspólnie z Marianą Prochaśko) tetralogii dla dzieci o kretach *Kto zrobił śnieg* (Хто зробить сніг), *Którędy znikło morze* (Куди зникло море), *Jak zrozumieć kozę* (Як зрозуміти козу) i *Życie i śnieg* (Життя і сніг).

Taras Prochasko wurde 1968 in Iwano-Frankiwsk geboren, studierte Biologie an der Universität Lwiw, beteiligte sich an der Studentenprotestbewegung, arbeitete als Biologielehrer, Forstwissenschaftler, Barkeeper und Drehbuchautor, Radio-DJ, Reporter und Kolumnist in Publikationen in Lwiw, Frankiw und

Kiew. Er ist Autor des Romans *Sonst* (Непостіі, 2002), der Prosasammlungen *Die anderen Tage Annas* (Інші дні Анни, 1998), *FM Halič* (FM-Galychyna, 2001), *Hafen Frankivsk* (Порт Франківськ, 2006), *Das wäre genug für einige Geschichten* (З цього можна зробити кілька оповідань, 2005), *Soistes* (Ботакє, 2010), *Ja, aber...* (Так, але..., 2019). Er hat Werke von Stanisław Vincenz und Andrzej Stasiuk aus dem Polnischen übersetzt und ist Co-Autor (mit der Illustratorin Maryana Prochasko) der Kindertetralogie über Maulwürfe, *Die Schnee machen werden* (Хто зробить сніг, 2013), *Wohin das Meer verschwand* (Куди зникло море, 2015), *Wie man die Ziege versteht* (Як зрозуміти козу, 2016), *Leben und Schnee* (Життя і сніг, 2017).

Tarasz Prohaszko (1968, Ivano-Frankivszk) biológia szakot végzett a Lembergi Egyetemen, részt vett a tiltakozó diákmozgalomban, dolgozott biológiatanárként, erdészeti kutatóként, csaposként, forgatókönyvíróként, rádiós DJ-ként, továbbá volt riporter és publicista is különböző lemergi, frankivszki és kijevei kiadványoknál. A *Nem könnyű* (Непості, 2002) c. regény, valamint az *Anna tovább napjai* (Інші дні Анни, 1998), az *FM-Galícia* (FM-Галичина, 2001), a *Frankivszki kikötő* (Порт Франківськ, 2006), az *Ez több novellányi anyag* (З цього можна зробити кілька оповідань, 2005), az *Ígyvan* (Ботакє, 2010) és az *Igen, de...* (Так, але..., 2019) c. novelláskötetek szerzője. Lengyelből lefordította Stanisław Vincenz és Andrzej Stasiuk műveit, és társszerzője a Mariana Prohaszko által illusztrált, vakondokról szóló gyermekkönyv-tetralógiának: *Ki hullatja a havat* (Хто зробить сніг, 2013), *Hova tűnt a tenger* (Куди зникло море, 2015), *Hogyan értsük meg a kecskét* (Як зрозуміти козу, 2016), *Életünk és a hó* (Життя і сніг, 2017).

LAUDATIO

Vždycky jsem rád Tarase pozoroval ve městě. V Ivanofrankivsku, Lvově nebo Krakově. Pokaždě vypadal, jako by přicházel odněkud zdávna a zdaleka. Z hor, z lesů, ze svých Karpat, z nitra své botaniky. Mohutný, plavovlasý, trochu zpomalený a usměvavý. V Paříži, v Londýně a New Yorku by to asi bylo stejné. Prostě by se procházel bosky Pátou Avenue a basta. Stejně jako jednou v Krakově, kde byl na jakémsi stipendiu a právě zkoušel, jestli se dá po městě pohybovat bez bot. Dalo se. Jen musel prokázat velkou odolnost těla i ducha, protože to bylo zrovna uprostřed léta.

To je celý Taras: Zvědavě a ironicky zkoumá hranice mezi civilizací a přírodou. Zjišťuje, zda to všechno, čeho jsme dosáhli, je skutečně potřebné a smysluplné. S jeho psaním je to podobné. Je mistrem jazyka, a tedy mistrem kultury, ale zároveň příběhy, které vypráví, pramení z jakési starší, předjazykové hlubiny. Jako by se s jazykem dohodl, že jej bude používat k předávání mnohem starších sdělení z dob, kdy ještě nebylo komu vyprávět a kdo by poslouchal. Připadal mi jako z podsvětí. Proto ho tak rád pozoruju ve městě, neboť se po něm rozhlídí, jako by to byl les.

Kdysi jsme spolu ve Lvově zašli do kultovního podniku s názvem Kryjivka, tedy něčeho na způsob partyzánské skrýše nebo bunkru. Bylo to hluboko ve sklepě a vcházelo se tam na heslo, které znělo „Slava Ukrajini!“. Interiér byl stylizovaný jako bunkr UPA, obložený dřevěnými kůly, na zdech visely samopaly, propagandistické plakáty, petrolejky a kdovíco ještě. Nahuštěné obecenstvo uvnitř mluvilo hlavně anglicky a španělsky, samé dredy a tetování. Podávala se teplá vodka a studené klobásy. Surrealismus toho místa dával naději, že zoufalství dějin bude aspoň zčásti zmírněno či zaléčeno znečitlivující směsí světové popkultury.

Vcelku brzy jsme se zase vrátili na povrch, protože v Kryjivce se to prostě nedalo vydržet. V tom opravdu připomínala skutečný bunkr. Byla lvovská, nejspíš víkendová noc, protože město zářilo a třpytilo se jak kůže podsvětího tvora. V tom se z průchodu vynořily dva stíny a rychle se blížily k nám. Mimoděk jsem znervózněl, protože u podsvětích měst přes víkend člověk nikdy

neví. Mezitím ale jeden ze stínů padl před Tarasem na kolena, zvedl ruce a tlumeně zasténal: Prochasko! Uklidnil jsem se, pohlédl na velebeného autora a řekl mu: Seš bůh, Tarasi! Jemně se usmál tím svým jedinečným způsobem, svědčícím o tom, že se výborně baví, neurčitě máchl rukou a šlo se dál.

Zato mimo města jeho duše ožívala. Stejně jako jeho vyprávění. V Čornochoře, kde jsme celý boží den vystupovali na Petros, a pak z něj mrtví únavou scházeli přes borůvkové pláně, abychom v malé hospůdce (v Jaremčí?) snědli všechno, co se dalo sníst a vypili vše, co šlo vypít. Bylo nás na túře asi deset, takže to nebylo nic těžkého. Nebo v Gorganách, kde jsme se na celý den do hor vydali jenom se zásobou koňaku, aniž by nám došlo, že Gorgany nejsou Čornohora a na pramenitou vodu tam jen tak nenarazíš. Anebo na Podolí ve skoro tropických Zališčykách, v bujně zeleni nad prastarým meandrem řeky Dněstr, starším než lidstvo samo. Anebo, anebo, anebo...

Taras se na všech těch místech proměňoval. Jako nějaký karpatský nebo podolský Antaios nabíral novou sílu, jakmile pod nohama ucítil skutečnou, živou půdu. Vyprávěl prosté příběhy o obyčejných lidech, které se mísily s lidovými legendami, a jedno od druhého nešlo odlišit. Nikdy jsem ho neviděl v botách. Vždycky v sandálech. Zdálo se, že by mohl žít v každé zeměpisné šířce, v každém podnebí, pod podmínkou, že by se naučil poznávat místní rostliny, názvy hor a řek.

Ach, zní to spíš jako elegie nebo vzpomínka. A elegie to ve své podstatě je; elegie na dávné časy, které jsou nenávratně pryč. Naposledy jsme se viděli minulý rok v Drohobyči na festivalu Bruna Schulze. Zkoušeli jsme pít víno a žertovat jako dřív. Moc nám to nešlo. Možná nám bylo spíš do breku než do smíchu.

Když jsme se objali na rozloučenou, ucítil jsem ve svých ramenou jeho silné masivní tělo a napadlo mě, že si poradí. Má v sobě totiž jakousi starou, předvěkou sílu, a zároveň dětskou nevinnost.

Konec.

Andrzej Stasiuk

LAUDACJA

Zawsze lubiłem oglądać Tarasa w miastach. W Iwanowfrankiwsku, Lwowie albo Krakowie. Za każdym razem wyglądał tak, jakby zjawiał się z dawna i z daleka. Z gór, z lasów, ze swoich Karpat, z wnętrza swojej botaniki. Potężny, płowowłosy, trochę powolny i uśmiechnięty. Myślę, że Paryżu, w Londynie i Nowym Jorku byłoby tak samo. Szedłby bosy Piątą Aleją i tyle. Tak samo jak kiedyś w Krakowie, gdzie był na jakimś stypendium i akurat sprawdzał, czy da się poruszać po mieście bez butów. Dało. Ale musiał wykazać się niezwykłym hartem ciała i ducha ponieważ był akurat środek lata.

To cały Taras: Ciekawie oraz ironicznie bada granice między cywilizacją i naturą. Sprawdza, czy to wszystko, co osiągnęliśmy jest aby sensowne i potrzebne. Z jego pisaniem jest podobnie. Jest mistrzem języka, czyli mistrzem kultury, ale zarazem historii, które opowiada wydobywają się z jakiejś starszej, przedjęzykowej głębi. Jakby się umówił z językiem, że będzie go używał do przekazywania treści jeszcze starszych. Z czasów, gdy nie było jeszcze komu opowiadać ani komu słuchać. No jakiś chthoniczny mi się Taras wydawał. Dlatego tak lubię go oglądać w miastach, bo rozgląda się po nich jak po jakimś lesie.

Kiedyś we Lwowie poszliśmy do kultowego lokalu Skritka. Czyli coś w rodzaju partyzanckiej kryjówki albo bunkra. Był w głębokiej piwnicy i wchodziło na hasło pod tytułem „Sława Ukraini!” Wnętrze było stylizowane na bunkier UPA. Wyłożone drewnianymi okrągłakami, na ścianach wisały pepesze, plakaty propagandowe, naftówki i co tam jeszcze. Stłoczone towarzystwo wewnątrz mówiło głównie po angielsku i hiszpańsku. Było wytatuowane i z dredami. Podawano ciepłą wódkę i zimną kiełbasę. Surrealizm dawał nadzieję, że rozpacz historii chociaż częściowo zostanie złagodzona czy też zaleczona znieczulającą miksturą wszechświatowej popkultury.

Dość szybko wyszliśmy na powierzchnię ponieważ w Skritce zwyczajnie dało się wysiedzieć. W tym rzeczywiście przypominała prawdziwy bunkier. Był środek lwowskiej, ale zdaje się weekendowej nocy, więc miasto lśniło i mieniło się jak skóra

chtonicznego stwora. Raptem z bramy wyszły dwa cienie zaczęły szybko zmierzać w naszą stronę. Odruchowo się spiąłem, bo wiadomo, jakie są te chtoniczne miasta w weekendy. Tymczasem jeden z cieni klapnął przed Tarasem na kolana, wznosił ręce i ni to wyszeptał, ni to wyjęczał: Prochaśko! Wyluzowałem, spojrzałem na pisarza i powiedziałem: Taras! Jesteś bogiem! Uśmiechnął się w ten jedyny w rodzaju delikatny sposób, który zawsze świadczył o tym, że świetnie się bawi, wykonał nieokreślony ruch ręką i poszliśmy dalej.

Ale dusza ożywiała się poza miastami. Tak samo jak jego opowieści. W Czarnohorze, gdy cały boży dzień wchodziliśmy na Petrosa, a potem z niego schodziliśmy przez jagodowe pola ledwo żywi ze zmęczenia, a potem w maleńkiej knajpie (...w Jaremczu?) zjedliśmy wszystko co było do zjedzenia i wypiliśmy wszystko co było do wypicia. Nasza wycieczka liczyła chyba z dziesięć osób, więc przyszło nam to łatwo. Albo w Gorganach, gdy poszliśmy na cały dzień w góry, zabierając ze sobą jedynie zapas koniaku i zapominając, że Gorgany to nie Czarnohora i wodą, ze strumieniami jest tam raczej krucho. Albo na Podolu w prawie tropikalnych Zaleszczykach, wśród pienistej zieleni nad pradawnym, starszym niż ludzkość zakolem Dniestru... Albo, albo, albo...

Taras we wszystkich tych miejscach się przeobrażał. Niczym jakiś karpacki albo podolski Anteusz zyskiwał nowe siły, gdy tylko poczuł pod stopami prawdziwą, żywą ziemię. Opowiadał proste historie o zwykłych ludziach, które mieszały się z ludowymi legendami – jedne i drugie nie do odróżnienia. Nigdy nie widziałem go w butach. Zawsze w sandałach. Wydawało się, że mógłby żyć pod każdą szerokością geograficzną, w każdym klimacie pod warunkiem, że nauczyłyby się rozpoznawać miejscowe rośliny, nazwy gór i rzek.

Och, brzmi to jak elegia, albo wspomnienie. Bo w istocie jest to elegia dla dawnych, bezpowrotnie minionych czasów. Ostatni raz widzieliśmy się w minionym roku w Drohobyczku na festiwalu Schulza. Próbowaliśmy po staremu pić wino i żartować. Nie za bardzo wychodziło. Wino miało ponury i ciężki smak ostat-

nich miesięcy. I bardziej chyba chciało nam się płakać niż śmiać.

Gdy się objęliśmy na pożegnanie poczułem w ramionach jego mocne masywne ciało i pomyślałem, że da radę. Ponieważ jest w nim jakaś stara, przedwieczna siła i zarazem dziecięca niewinność.

Koniec.

Andrzej Stasiuk

LAUDATIO

Ich mochte es immer, mir Taras in Städten anzusehen. In Iwano-Frankiwsk, Lwiw oder Krakau. Jedes Mal sah er so aus, als wäre er aus der Vergangenheit und der Ferne aufgetaucht. Aus den Bergen, Wäldern, aus seinen Karpaten, aus dem Inneren seiner Botanik. Massiv, aschblond, etwas langsam und lächelnd. Ich denke, in Paris, London und New York wäre es genauso. Er würde barfuß die Fifth Avenue entlanggehen und gut ist. So wie einst in Krakau, wo er irgendein Stipendium hatte und gerade prüfte, ob man sich in der Stadt ohne Schuhe fortbewegen kann. Es ging. Aber er musste ungewöhnliche Willens- und Körperstärke aufweisen, denn es war gerade Hochsommer.

Ganz so ist Taras: Neugierig und ironisch erforscht er die Grenzen zwischen Zivilisation und Natur. Er prüft, ob das alles, was wir erreicht haben, sinnvoll und notwendig ist. Mit seinem Schreiben ist es ähnlich. Er ist Meister der Sprache, bzw. der Kultur. Aber die Geschichten, die er erzählt, brechen aus einer älteren, vorsprachlichen Tiefe hervor. Als ob er sich mit der Sprache abgesprochen hätte, dass er sie benutzen wird, um einen noch älteren Sinn zu überliefern. Aus Zeiten, wo es noch keinen gab, dem man etwas erzählen oder ihm zuhören konnte.. Ja, irgendwie erschien mir Taras etwas chthonisch. Deshalb mag ich es so, ihn in Städten anzusehen, weil er sich in ihnen umschaute wie in einem Wald.

In Lwiw luden wir ihn mal ins Kulturlokal Kryjivka ein. Sowa in der Art wie ein Partisanenversteck oder Bunker. In die Tiefen eines Kellers kam man mit dem Codewort „Slava Ukrajini“. Innen war alles im Stil eines Bunkers der Ukrainischen Aufständischen Armee eingerichtet. Mit Rundhölzern ausgelegt, an den Wänden hingen Maschinenpistolen, Propagandaplakate, Kerosin und sowas alles. Die hineingepresste Gesellschaft sprach hauptsächlich englisch und spanisch, überall Tätowierung und Dreads. Es wurde warmer Wodka mit kalter Wurst gereicht. Der Surrealismus gab Hoffnung, dass die Verzweiflung der Geschichte durch diese betäubende Mixtur universeller Popkultur wenigstens teilweise gemildert oder etwas geheilt würde.

Recht schnell gingen wir wieder an die Oberfläche aus, denn im Kryjivka war es einfach nicht auszuhalten. In diesem Sinne glich das Lokal tatsächlich einem echten Bunker. Es war eine Nacht mitten in Lwiw, offenbar an einem Wochenende, also funkelte die Stadt und schillerte wie die Haut eines chthonischen Wesens. Plötzlich kamen aus einem Tor zwei Schatten und bewegten sich schnell auf uns. Automatisch setzte ich mich in Bewegung, es ist ja bekannt, wie diese chthonischen Städte am Wochenende so sind. Derweil fiel einer der Schatten vor Taras auf die Knie, hob die Hände und halb flüsterte, halb stöhnte er: Prochasko! Ich entspannte mich, beäugte den Schriftsteller und sagte: Taras! Du bist ein Gott! Er lachte auf diese einzigartige sanfte Art, die immer davon zeugte, dass er sich köstlich amüsierte, machte eine unbestimmte Handbewegung, dann gingen wir weiter.

Aber die Seele belebte sich außerhalb der Städte. Genauso wie seine Erzählungen. In Tschernohora, als wir den lieben langen Tag auf den Petros stiegen, dann gingen wir halbtot vor Erschöpfung durch Beerenfelder wieder hinunter, dann aßen wir in einer winzigen Kneipe (...in Jaremce?) alles auf, was es zu essen gab, und tranken alles aus, was es zu trinken gab. Auf unserem Ausflug waren sicher zehn Menschen dabei, also war nichts leichter als das. Oder in Gorganay, als wir für einen ganzen Tag in die Berge gingen und nur Cognac mitnahmen und dabei vergaßen, dass Gorganay nicht Tschernohora ist und es um Wasser und Bäche eher schlecht bestellt ist. Oder in Podolien im fast tropischen Salischtschyky, inmitten schaumigen Grüns über der uralten, älter als die Menschheit, Biegung des Dnister... Oder, oder, oder...

Taras hat sich an all diesen Orten verwandelt. Wie irgendein karpatischer oder podolischer Antaios erhielt er neue Kräfte, sobald er unter den Füßen echte, lebendige Erde fühlte. Er erzählte schlichte Geschichten von einfachen Leuten, welche sich mit Volkslegenden mischten – das eine vom anderen nicht auseinanderzuhalten. In Schuhen habe ich ihn nie gesehen. Immer in Sandalen. Es schien, als könnte er auf jedem

Breitengrad leben, in jedem Klima – unter der Bedingung, dass er die jeweiligen Pflanzen zu bestimmen lernt und die Namen der Berge und Flüsse kennt.

Oh, es klingt wie eine Elegie, oder Erinnerung. Denn im Grunde ist es eine Elegie an die alten, unwiderruflich vergangenen Zeiten. Das letzte Mal sahen wir uns letztes Jahr in Drohobytch beim Bruno Schulz-Festival. Wir versuchten wie früher Wein zu trinken und zu scherzen. Ist uns nicht wirklich gelungen. Der Wein hatte den bedrückenden, schweren Geschmack der letzten Monate. Uns war mehr zum Weinen als zum Lachen.

Als wir uns zur Verabschiedung umarmten, spürte ich in meinen Armen seinen starken, massiven Körper und dachte, er kommt schon zurecht. Denn in ihm steckt eine alte, vorzeitliche Kraft und gleichzeitig eine kindliche Unschuld.

Ende.

Andrzej Stasiuk

LAUDÁCIÓ

Mindig szerettem nézni Taraszt városokban. Ivano-Frankivszkban, Lembergben, Krakkóban. Minden alkalommal olyan volt, mintha a régmúltból, a távolból bukkanna fel. Hegyek közül, erdők-ből, a Kárpátjaiból, botanikája mélyéről. Masszív, szeszínű hajú, kicsit lassú, mosolygós fickó. Szerintem így lett volna Párizsban, Londonban, New Yorkban is. Meztőláb sétált volna az Ötödik sugárúton, és kész. Ahogy egyszer Krakkóban, ahol valamilyen ösztöndíjjal volt, és történetesen kipróbálta, lehet-e cipő nélkül közlekedni a városban. Lehetett. Csak rendkívüli testi-lelki szívósság kellett hozzá, mert éppen nyár közepe volt.

Ez Tarasz: kíváncsian és ironikusan kutatja a határokat a civilizáció és a természet között. Ellenőrzi, van-e értelme mindannak, amit elértünk, kell-e. Hasonló a helyzet az írásaival is. A nyelv mestere, azaz a kultúráé, az általa mesélt történetek ugyanakkor valami régebbi, nyelv előtti mélységből fakadnak. Mintha megálapodást kötött volna a nyelvvel, hogy olyan tartalmak közvetítésére fogja használni, amelyek még régebbiről származnak. Olyan időkből, amikor még nem volt, aki meséljen, és nem volt, aki hallgassa. Szóval mindig egy kicsit khtonikusnak tűnt Tarasz. Ezért is szeretem annyira nézni városokban, mert úgy tud körbepillantani bennük, mint egy erdőben.

Egyszer elmentünk Lembergben egy kultkocsmába. Krijivka volt a neve, vagyis valamilyen partizán rejtékhely vagy bunker. Egy mély pincébe kellett lemenni, ahol egy *Dicsőség Ukrajának!* felirat fogadta a belépőt. A belső tér az UPA-bunkerek stílusában volt kialakítva. Rönkfa borítású falak, rajtuk PPS géppisztolyok, propagandaplakátok, petróleumlámpák és hasonlók. Az összezsúfolódott társaság főleg angolul és spanyolul beszélt. Csupa tetkó, rasztafrizura. Meleg vodkát és hideg kolbászt szolgáltak fel. A szürrealizmus reményét adott, hogy a történelmi kétségbeesést legalább részben enyhítheti vagy gyógyíthatja az egyetemes popkultúra érzéstelenítő keveréke.

Elég hamar feljöttünk, mert persze nem sokáig bírta az ember a Szkritká-ban. Ebben tényleg hasonlított egy igazi bunkerre. Éjszaka közepe volt, de azt hiszem, hétvége: úgy csillogott

és ragyogott a város, mint egy khtonikus lény bőre. Egyszer csak két árnyék lépett ki egy kapun, gyorsan megindultak felénk. Ösztönösen megfeszültem, tudjuk, milyenek hétvégén ezek a khtonikus városok. De az egyik árnyék térdre borult Tarasz előtt, felemelte a kezét, és félig suttogta, félig nyögte: Prohaszko! Kiengedtem, és az íróra pillantottam: Tarasz! Isten vagy! Elmosolyodott a maga páratlanul szelíd módján, ami mindig azt jelezte, hogy remekül szórakozik, tett egy határozatlan kézmozdulatot, és mentünk tovább.

De a városokon kívül elevenedett meg a lelke. Ahogy a történetei is. A Csornohora-hegységben, amikor egész nap másztunk a Petroszra, majd félholtan a fáradtságtól leereszkedtünk az áfonyamezőkön, és egy kis kocsmában (Jaremcsában?) felettünk-felittünk mindent, amit csak enni-inni lehetett. Olyan tízen lehattunk a kirándulócsoporthoz, szóval könnyen ment. Vagy a Gorgánokban, amikor egy egész napra elmentünk a hegyekbe mindössze egy kis konyakkal felszerelve, elfelejtve, hogy a Gorgánok nem a Csornohora, elég kevés a víz, a patak arrafelé. Vagy Podóliában, a szinte trópusi Zalescsikiben, a habzó zöldben a Dnyeszter ősi, az emberiségnél régebbi kanyarulata mellett... Vagy, vagy, vagy...

Tarasz mindezek a helyeken átalakult. Mint valami kárpáti vagy podóliai Anteusz, új erőre kapott, amint igazi, eleven földet érzett a talpa alatt. Egyszerű történeteket mesélt hétköznapi emberekről, amelyek keveredtek népi legendákkal – nemigen lehetett megkülönböztetni őket. Sosem láttam cipőben. Mindig szandálban járt. Úgy tűnt, bármelyik szélességi fokon, bármilyen éghajlaton képes élni, feltéve ha megismeri a helyi növényeket, a hegyek és folyók nevét.

Eh, úgy hangzik az egész, mint egy elégia vagy visszaemlékezés. Mert valóban az, elégia a régi, visszavonhatatlanul elmúlt időkhöz. Legutóbb tavaly találkoztunk Drohobicsban, a Schulz Fesztiválon. Próbáltunk, ahogy régen, borozgatni és viccelődni. Nem nagyon ment. Érződött a boron az elmúlt hónapok komor, nehéz íze. S azt hiszem, inkább sírhatnánk volt, mint nevetnünk.

Amikor búcsúzóul megöleltük egymást, éreztem karomban erős, masszív testét, és arra gondoltam, túl fogja tenni magát az egészen. Mert van benne valami régi, örök erő és egyszersmind gyermeki ártatlanság.

Vége.

Stasiuk Andrzej

Zofia Bałdyga

(*1987) je básnířka a překladatelka. Vydala čtyři básnické sbírky: *Passe-partout* (2006), *Współgłoski* (2010), *Kto kupi tak małe kraje* (2017) a *Klimat kontynentalny* (2021). Vystudovala Jižní a západní slavistiku na Varšavské univerzitě. Studuje sociální a pastorační práci na ETF UK. Píše polsky a česky. Překládá současnou českou a slovenskou poezii do polštiny (mj. *Obcházení ostrova* Milana Děžinského, *Inventura* Kamila Boušky, *Z periferií* Jany Bodnárové, antologie *Sousedky – 10 českých básnířek* a *Sousedky – 10 slovenských básnířek*). V roce 2021 získala cenu časopisu Literatura na Świecie v kategorii pro začínající překladatele. Působí také jako interkulturní pracovnice. Žije v Praze.

(*1987) – autorka książek poetyckich *Passe-partout* (Warszawa 2006), *Współgłoski* (Nowa Ruda 2010), *Kto kupi tak małe kraje* (Warszawa 2017) oraz *Klimat kontynentalny* (Poznań 2021). Absolwentka Instytutu Slawistyki Zachodniej i Południowej UW. Tłumaczka najnowszej poezji czeskiej i słowackiej. Autorka antologii poezji kobiet *Sąsiadki. 10 poetek czeskich* (2020) oraz *Sąsiadki. 10 poetek słowackich* (2022). Za działalność translatorską uhonorowana Nagrodą Literatury na Świecie w kategorii *Młoda twarz* (2021). Pracuje jako asystentka międzykulturowa. Mieszka w Pradze.

(*1987) ist Dichterin und Übersetzerin. Sie hat vier Gedichtbände veröffentlicht: *Passe-partout* (2006), *Współgłoski* (2010), *Kto kupi tak małe kraje* (2017) und *Klimat kontynentalny* (2021). Sie studierte Süd- und Westslawistik an der Universität Warschau. Sie studiert Sozial- und Pastoralarbeit an der ETF UK. Sie schreibt auf Polnisch und Tschechisch, übersetzt zeitgenössische tschechische und slowakische Lyrik ins Polnische (u. a. Milan Děžinskýs *Obcházení ostrova*, Kamil Bouškas *Inventura*, Jana Bodnárová's *Z periferií* und die Anthologien *Sousedky – 10 českých básnířek* und *Sousedky – 10 slovenských básnířek*). Im Jahr 2021 gewann sie den Preis der Zeitschrift *Literatura*

na Świecie in der Kategorie für *Nachwuchsübersetzer*. Sie arbeitet auch als interkulturelle Mitarbeiterin. Sie lebt in Prag.

(1987) költő és műfordító. Négy verseskötete jelent meg: *Passe-partout* (2006), *Współgłoski* (Mássalhangzók, 2010), *Kto kupi tak małe kraje* (Ki vesz meg ilyen kicsi országokat, 2017) és *Klimat kontynentalny* (Kontinentális éghajlat, 2021). Dél- és nyugati szláv nyelvtanulmányokat végzett a Varsói Egyetemen. Jelenleg szociális és lelkipásztori szakon tanul a Károly Egyetem Evangélikus Teológiai Karán. Lengyelül és csehül ír. Műfordítóként kortárs cseh és szlovák verseket fordít lengyelre (többek között Milan Děžinský *Obcházení ostrova* (Körbejárva a szigetet), Kamil Boušek *Inventura* (Leltár), és Jana Bodnárová *Z periferií* (A perifériákról) c. kötetét, valamint a *Sousedky – 10 českých básníků* és a *Sousedky – 10 slovenských básníků* (Szomszédok – 10 cseh költő, Szomszédok – 10 szlovák költő) c. antológiákat. 2021-ben elnyerte a kezdő fordítók kategóriájában a Literatura na Świecie (Világirodalom) folyóirat díját. Interkulturális szociális munkásként is dolgozik. Prágában él.

Petr Borkovec

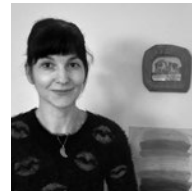
(*1970) je básník, prozaik, překladatel, autor knih pro děti. Od roku 2005 dramaturg pražského café Fra. Píše pravidelné texty pro rozhlasovou stanici Vltava, časopisy A2 a Qartál a iliteraturu. Vyučuje na Katedře literární tvorby VŠKK. Jeho zatím posledními knihami jsou *Lido di Dante* (2017), *Herbář k čemusi hořšímu* (2018), *Každá věc má něco společného se štěstím* (2018), *Petříček Sellier & Petříček Bellot* (2019), *Sebrat klacek* (2020; doplněné vydání 2022), *Modrá agáve* (2021). V roce 2022 vyšla kniha *Pozorovatelská cvičení* (Officina Praga). Překládá z ruštiny: poezii Vladislava Chodaseviče, Vladimira Nabokova, Jevgenije Rejna, Josifa Brodského, Jurije Odarčenka aj. Spolu s lingvistou Matyášem Havrdou přeložil Sofoklova *Krále Oidipa* (1998), Aischylovu *Oresteiu* (2001), Euripidovy *Bakchantky* (2023); v současné době připravuje (ve stejném tandemu) překlad Euripidovy tragédie *Médeia* (premiéra duben 2024).

(*1970) – poeta, prozaik, tłumacz, autor książek dla dzieci. Od 2005 roku twórca programu praskiej kawiarni Fra. Regularnie pisze teksty dla radia Vltava, magazynów A2 i Qartál oraz iliteratury. Wykłada na Katedrze Twórczości Literackiej Wyższej Szkoły Komunikacji Kreatywnej. Jego najnowsze książki to *Lido di Dante* (2017), *Herbář k čemusi hořšímu* (2018), *Každá věc má něco společného se štěstím* (2018), *Petříček Sellier & Petříček Bellot* (2019), *Sebrat klacek* (2020; wydanie uzupełnione 2022), *Modrá agáve* (2021). V roce 2022 vyšla kniha *Pozorovatelská cvičení* (Officina Praga). Tłumaczy z języka rosyjskiego: poezję Władysława Chodasiewicza, Vladimira Nabokova, Jewgienija Rejna, Josifa Brodskiego, Jurija Odarczenki.

(*1970) Dichter, Prosaschriftsteller, Übersetzer und Autor von Kinderbüchern. Seit 2005 Dramaturg des Prager Cafés Fra. Er schreibt regelmäßig Texte für den Radiosender Vltava, die Zeitschriften A2 und Qartál und iliteratura. Er unterrichtet an der Abteilung für literarisches Schaffen der Hochschule für Kreative Kommunikation. Seine neueren Bücher sind *Lido di Dante* (2017), *Herbář k čemusi hořšímu* (2018), *Každá věc*

má něco společného se štěstím (2018), *Petříček Sellier & Petříček Bellot* (2019), *Sebrat klacek* (2020; aktualisierte Ausgabe 2022) und *Modrá agáve* (2021). Im Jahr 2022 erschien das Buch *Pozorovatelská cvičení* (Officina Praga). Er übersetzt aus dem Russischen: Gedichte von Vladislav Khodasevich, Vladimir Nabokov, Yevgeny Reyne, Joseph Brodsky, Yuri Odarchenko, etc. Zusammen mit dem Linguisten Matyáš Havrda übersetzte er Sophokles' *Oedipus Rex* (1998), Aischylos' *Orestie* (2001), Euripides' *Die Bacchantinnen* (2023); derzeit bereitet er (mit demselben Partner) eine Übersetzung von Euripides' Tragödie *Medea* vor (Premiere April 2024).

(*1970) költő, prózaíró, műfordító, gyermekkönyvek szerzője. 2005 óta a prágai Café Fra irodalmi kávézó dramaturgja. Rendszeresen ír szövegeket a Vltava rádió, az A2 és a Qartál folyóiratok és az iLiteratura irodalmi portál számára. A prágai Kreatív Kommunikációs Főiskola Irodalmi Alkotómunka Tanszékén tanít. Az utóbbi időben megjelent könyvei: *Lido di Dante* (2017), *Herbář k čemusi horšimu* (Herbárium valami még rosszabbhoz, 2018), *Každá věc má něco společného se štěstím* (Minden dolog valahogy összefügg a boldogsággal, 2018), *Petříček Sellier & Petříček Bellot* (2019), *Sebrat klacek* (Fogni egy botot, 2020; bővített kiadás 2022), *Modrá agáve* (Kék agavé, 2021), *Pozorovatelská cvičení* (Megfigyelési gyakorlatok 2022, Officina Praga Kiadó). Oroszból fordít: Vladislav Hodasevics, Vladimir Nabokov, Jevgenij Rejn, Jozsif Brodskij, Jurij Odarczenko és mások verseit. Matyáš Havrda nyelvészrel közösen lefordította Szophoklész *Oidipusz király* (1998), Aiszkhülosz *Oreszteia* (2001), valamint Euripidész *Bakchánsnők* c. művét (2023); jelenleg (ugyanazzal az alkotótárssal) Euripidész *Médeia* c. tragédiájának a fordításán dolgozik (a színházi bemutató 2024. áprilisában lesz).

Sabine Eschgfäller

(*1976) vyučuje na Katedře germanistiky Univerzity Palackého v Olomouci a zabývá se výzkumem v oblasti moderní německé literatury, kulturologie a translatologie. Narodila se v Meranu (Jižní Tyrolsko/Itálie), píše poezii a eseje a překládá z italštiny a češtiny do němčiny. V roce 1998 se stala městskou spisovatelkou ve Schwazu, v roce 2001 zvítězila v autorské soutěži Schwazer Silbersommer, byla mezi vítězi básnické soutěže ve Feldkirchu a v roce 2006 byla ve finále Ceny Leonce a Leny v Darmstadtu. V roce 2006 vyšla v nakladatelství Resistenz-Verlag sbírka *Versuche die Worte zu wiegen*. Dnes publikuje především odborné literární a translatologické práce, fejetony a literární překlady.

(*1976) wykłada na Wydziale Germanistyki Uniwersytetu Palackiego w Ołomuńcu i prowadzi badania w dziedzinie współczesnej literatury niemieckiej, kulturoznawstwa oraz translatologii. Urodziła się w Merano (Południowy Tyrol/Włochy), pisze poezję i eseje oraz tłumaczy z włoskiego i czeskiego na niemiecki. W 1998 r. została pisarką miasta Schwaz, w 2001 r. wygrała konkurs dla autorów Schwazer Silbersommer, stała się jedną z laureatek konkursu poetyckiego w Feldkirch, a w 2006 r. znalazła się w finale nagrody Leonce i Lena w Darmstadt. W 2006 roku zbiór *Versuche die Worte zu wiegen* został opublikowany przez Resistenz-Verlag. Od tego czasu publikuje głównie studia literackie i translatorskie, felietony i przekłady literackie.

(*1976) unterrichtet am Lehrstuhl für Germanistik der Olmützer Palacký-Universität und forscht im Bereich der Neueren deutschen Literatur, der Kulturwissenschaft und der Translatologie. Sie ist in Meran (Südtirol/Italien) geboren, schreibt Gedichte und Essays und übersetzt aus dem Italienischen und Tschechischen ins Deutsche. 1998 war sie Stadtschreiberin in Schwaz, 2001 hat sie den Autorenwettbewerb Schwazer Silbersommer gewonnen, war unter den Preisträgern des Feldkircher Lyrikwettbewerbs und 2006 im Finale des

Leonce-und-Lena-Preises in Darmstadt. 2006 erschien im Resistenz-Verlag die Sammlung *Versuche die Worte zu wiegen*. Seither publiziert sie vor allem literatur- und übersetzungswissenschaftliche Arbeiten, Kolumnen und literarische Übersetzungen.

(*1976) az olmtüzi Palacký Egyetem Germanisztika Tanszékén tanít, és a modern német irodalom, a kultúrfilozófia, valamint a fordításelmélet területén folytat kutatómunkát. Meranóban (Dél-Tirol/Olaszország) született, verseket és esszéket ír, olasz és cseh nyelvről fordít németre. 1998-ban elnyerte az osztrák Schwaz város irodalmi ösztöndíját (Stadtschreiber/in), 2001-ben a Schwazer Silbersommer irodalmi verseny nyertese lett, egyike volt a Feldkirchi költészeti verseny díjazottjainak, és 2006-ban bekerült a darmstadti Leonce-und-Lena-Preis irodalmi verseny döntőjébe. 2006-ban a Resistenz kiadónál megjelent a *Versuche die Worte zu wiegen* (Próbáld meg mérlegelni a szavakat) c. antológiája. Jelenleg főként irodalomtudományi és fordításelméleti tanulmányokat, újságcikkeket és műfordításokat publikál.

Mária Ferenčuhová

(*1975) vydala zbierky básní *Skryté titulky* (2003), *Princíp neistoty* (2008), *Ohrozený druh* (2012), *Imunita* (2016) a *Černozem* (2020).

Z francúzštiny prekladá prózu, poéziu aj odbornú literatúru. Venuje sa filmovej histórii a teórii a je redaktorkou mesačníka Film.sk a filmologického polročníka Kino-Ikon.

(*1975) opublikowała zbiory poezji *Skryté titulky* (2003), *Princíp neistoty* (2008), *Ohrozený druh* (2012), *Imunita* (2016) i *Černozem* (2020).

Tłumaczy z języka francuskiego prozę, poezję i literaturę faktu.

Zajmuje się historią i teorią filmu, jest redaktorką miesięcznika „Film.sk” oraz półrocznika filmoznawczego „Kino-Ikon”.

(*1975) hat Gedichtbände *Verborgene Untertitel* (2003), *Prinzip der Unsicherheit* (2008), *Gefährdete Arten* (2012), *Immunität* (2016) und *Schwarzerde* (2020) veröffentlicht. Sie übersetzt Prosa, Lyrik und Sachtexte aus dem Französischen. Außerdem arbeitet sie im Bereich Filmgeschichte und -theorie und ist Herausgeberin der Monatszeitschrift Film.sk und der filmwissenschaftlichen Halbjahreszeitschrift Kino-Ikon.

(*1975) eddig megjelent verseskötetei: *Skryté titulky* (Rejtett feliratok, 2003), *Princíp neistoty* (A bizonytalanság elve, 2008), *Ohrozený druh* (Veszélyeztetett faj, 2012), *Imunita* (Ellenállóképesség, 2016) és *Černozem* (Fekete föld, 2020). Francia nyelvből fordít prózát, verseket és szakirodalmat. Filmtörténettel és -elmélettel foglalkozik, a Film.sk online havilap és a *Kino-Ikon* (Mozi-Ikon) c. félévenként megjelenő filmtudományi évkönyv szerkesztője.

Tomáš Tichák

(*1957) je fejetonista, publicista, vydavatel a jazzový hudebník. Před rokem 1989 napsal několik divadelních her, přispíval do samizdatového časopisu Ječmínek. V devadesátých letech byl šéfredaktorem Hanáckých novin, redaktorem časopisu Scriptum, po roce 2000 spolu-šéfredaktorem česko-slovenského týdeníku Mosty, redaktorem Literárních novin. V roce 1993 založil s Václavem Burianem nakladatelství Burian a Tichák, společně zpracovali nebo vydali například paměti Vlasty Chramostové, záznam Večerních rozmluv Josefa Jařaba nebo knižní rozhovor s Jaroslavem Šabatou. V roce 2003 převzali vydávání dříve exilového dvouměsíčníku Listy, ve kterém publikuje dodnes. Jeho fejetony a aforismy vydalo v roce 2007 nakladatelství Periplum pod názvem *Podvratné a závratné*

(*1957) jest felietonista, publicysta, wydawcą i muzykiem jazzowym. Przed 1989 rokiem napisał kilka sztuk teatralnych oraz współtworzył samizdatowe czasopismo „Ječmínek“. W latach 90. był redaktorem naczelnym gazety „Hanácké noviny“, redaktorem magazynu „Scriptum“, po 2000 r. współredaktorem naczelnym czesko-słowackiego tygodnika „Mosty“, redaktorem czasopisma „Literární noviny“, W 1993 r. wraz z Václavem Burianem założył wydawnictwo Burian a Tichák; wspólnie zredagowali lub opublikowali m.in. wspomnienia Vlasty Chramostovej, zapis *Večerních rozmluv* Josefa Jařaba oraz książkowy wywiad z Jaroslavem Šabatą. W 2003 r. zaczęli również wydawać dwumiesięcznik „Listy“, który wcześniej wychodził na emigracji. Jego felietony i aforizmy zostały opublikowane w 2007 r. przez Periplum pod tytułem *Podvratné a závratné a jiné fejetony*.

(*1957) ist Feuilletonist, Publizist, Verleger und Jazzmusiker. Vor 1989 schrieb er mehrere Theaterstücke und war Mitarbeiter der Samizdat-Zeitschrift Ječmínek. In den 1990er Jahren war er Chefredakteur der Zeitung Hanácké noviny, Redakteur der Zeitschrift Scriptum, nach 2000 Mitherausgeber der tschechisch-slowakischen Wochenzeitung

Mosty und Redakteur der Literární noviny. 1993 gründete er zusammen mit Václav Burian den Verlag Burian und Tichák, in dem sie u. a. die Memoiren von Vlasta Chramostová, eine Aufzeichnung der Abendgespräche von Josef Jařab und ein Interview mit Jaroslav Šabata in Buchform herausgaben. Im Jahr 2003 übernahmen sie die Herausgabe der ehemals im Exil erscheinenden Zweimonatszeitschrift Listy, in der er noch heute publiziert. Seine Feuilletons und Aphorismen wurden 2007 bei Periplum unter dem Titel *Podvratné a závratné a jiné fejetony* veröffentlicht.

(*1957) tárcaíró, publicista, kiadó és jazz-zenész. A rendszerváltás előtt több színdarabot írt, és írásokat publikált a Ječmínek (Árpaaszem Jankó) c. samizdat folyóiratban. Az 1990-es években a Hanácké noviny (Hanái Újság) főszerkesztője és a Scriptum folyóirat szerkesztője volt, a 2000-es évet követően pedig a Mosty (Hidak) cseh–szlovák hetilap egyik főszerkesztője és a Literární noviny (Irodalmi Újság) szerkesztője. 1993-ban Václav Buriannal megalapította a Burian és Tichák Kiadót; közösen adták ki, ill. gondozták például Vlasta Chramostová emlékiratait, a Josef Jařab hangfelvételeiből összeállított Esti beszélgetések c. kötetet és a Jaroslav Šabatával készített interjúkönyvet. 2003-ban átvették a korábban emigrációban működő Listy (Lapok) c. kéthavi folyóirat kiadását, amelyben a mai napig publikál. Tárcaí és aforizmái 2007-ben jelentek meg a *Periplum Kiadónál Podvratné a závratné a jiné fejetony* (Felforgató, szédítő és egyéb tárcák) címmel.

István Vörös

(*1964) Narodil se v Budapešti. Vystudoval Filozofickou fakultu (obory česká literatura a literární věda). Napsal 22 básnických sbírek (debut *Só, kenyér* 1988.), 3 romány, 5 knih povídek, 2 knihy her, 4 sbírky esejů. Překládá českou literaturu m.j. Holana, Blatného, M. Holuba, Skácela, Vrchlického, Březinu, Halase, Zahrádníčka, Wernische, Hrušku, Borkovce, ale taky Rilkeho a Miłosze. Získal cenu Attily Józsefa a Huberta Burdy. V roce 2005 dostal cenu Premia Bohemica. Jeho české knihy: *V okně spící* (Protimluv, 2008). *Co je ironická věda?* (Karolinum, 2017).

(*1964) Urodził się w Budapeszcie. Ukończył Wydział Filozoficzny (literatura czeska i literaturoznawstwo). Jest autorem 22 zbiorów poezji (debiut *Só, kenyér* 1988), 3 powieści, 5 książek z opowiadaniem, 2 sztuk teatralnych, 4 zbiorów esejów. Tłumaczył literaturę czeską, m.in. Holana, Blatnego, M. Holuba, Skácela, Vrchlickiego, Březinę, Halasa, Zahrádníčka, Wernischa, Hruškę, Borkovca, a także Rilkego i Miłosza. Otrzymał nagrodę Attili Józsefa i Huberta Burdy. W 2005 roku otrzymał nagrodę Premia Bohemica. Jego czeskie książki: *V okně spící* (Protimluv, 2008). *Co je ironická věda?* (Karolinum, 2017).

(*1964) Geboren in Budapest. Abschluss an der Fakultät der Künste (Tschechische Literatur und Literaturwissenschaft). Er hat 22 Gedichtbände (Debüt *Só, kenyér* 1988.), 3 Romane, 5 Bücher mit Kurzgeschichten, 2 Bücher mit Theaterstücken und 4 Essaysammlungen verfasst. Er hat tschechische Literatur übersetzt, darunter Holan, Blatný, M. Holub, Skácel, Vrchlický, Březina, Halas, Zahrádníček, Wernisch, Hruška, Borkovec sowie Rilke und Miłosz. Er wurde mit dem Attila-József- und Hubert-Burda-Preis ausgezeichnet. Im Jahr 2005 wurde er mit dem Premia Bohemica ausgezeichnet. Seine tschechischen Bücher: *V okně spící* (Protimluv, 2008). *Co je ironická věda?* (Karolinum, 2017).

(*1964) ben született Budapesten. Cseh-magyar szakon végezte a bölcsészkart. 22 verseskötete jelent meg (az első: *Só, kenyér*, 1988), emellett 3 regénye, 5 novelláskötete, 2 drámakönyve és 4 esszégyűjteménye. Cseh irodalmat fordít, többek között Holan, Blatný, Holub, Skácel, Vrchlický, Březina, Halas, Zahrádníček, Wernisch, Hruška, Borkovec verseit, de Rilkéét a Miłoszt is. József Attila- és Hubert Burda-díjas. 2005-ben Premia Bohemica-díjban részesült. Cseh nyelvű kötetei: *Az ablakban alvó* (V okně spící, Protimluv, 2008). *Mi az ironikus tudomány?* (Co je ironická věda?, Karolinum, 2017).

PRAVIDLA / REGULAMIN / REGELN / SZABÁLYOK / 2023

- I. Výbor pro Cenu Václava Buriana jmenoval šestičlennou porotu, česko-slovensko-polsko-rakousko-maďarskou, šestým členem je Tomáš Tichák za časopis Listy.
- II. Každý z porotců (s výjimkou čestného člena porotce za Listy) má právo nominace jednoho básníka či básnířky. Každý z porotců disponuje jedním hlasem při závěrečném hlasování o vítězi.
- III. Nominace je spojená s pozváním do Olomouce. V případě osobní účasti náleží básníkům i porotcům odměna ve výši 200 eur zahrnující honorář a cestovné.
- IV. Každý z porotců připraví biografii a krátké laudatio na svého nominanta či nominantku.
- V. Básně jsou přeloženy, otištěny v bedekru a poskytnuty v tištěné verzi na každém z autorských čtení.
- VI. Odpoledne se uskuteční soutěžní čtení za účasti poroty a diváků, bezprostředně po každém ze čtení následuje hodnocení poroty ve veřejné diskusi.
- VII. Veřejně přístupná čtení doprovází anketní Cena diváků.
- VIII. Večer vyhlásí porota Cenu Václava Buriana Za poezii honorovanou částkou 1000 eur a Za kulturní přínos ke středoevropskému dialogu honorovanou rovněž částkou 1000 eur.
- IX. Ocenění přijímají také brož zhotovenou podle návrhu Martina Buriana náležející k ceně.

- I. Komitet Nagrody Václava Buriana powołał sześcioposobowe czesko-słowacko-polsko-austriacko-węgierskie jury; jego szóstym członkiem jest Tomáš Tichák, reprezentujący czasopismo „Listy“.
- II. Każdy z jurorów (z wyjątkiem honorowego członka jury i członka reprezentującego „Listy“) ma prawo nominować do nagrody jednego poetę lub jedną poetkę. Każdy z jurorów dysponuje jednym głosem w końcowym głosowaniu na laureata.
- III. Nominacja wiąże się z zaproszeniem do Olomuńca. W przypadku osobistego udziału poeci i jurorzy otrzymują wynagrodzenie w wysokości 200 euro, które pokrywa honorarium i zwrot kosztów podróży.
- IV. Każdy z jurorów przygotowuje notę biograficzną swojego nominowanego lub nominowanej oraz poświęconą mu lub jej laudację.
- V. Wiersze zostaną przełożone z polskiego, niemieckiego i węgierskiego na czeski(słowacki) et vice versa i wydrukowane w okolicznościowej publikacji; będą w wersji drukowanej dostępne na spotkaniu z autorami.
- VI. W godzinach popołudniowych autorzy zaprezentują jury i publiczności swoje utwory, po każdej poetyckiej prezentacji nastąpi przedstawienie opinii jurorów oraz ich publiczna dyskusja.
- VII. Prezentacji wierszy towarzyszyć będzie wybór laureata Nagrody Publiczności.
- VIII. Wieczorem jury ogłosi laureatów Nagrody Václava Buriana za poezję (nagroda wynosi 1000 euro) i za wkład w dziedzinie kultury do dialogu środkowoeuropejskiego (nagroda również wynosi 1000 euro).
- IX. Laureat otrzyma również jako część nagrody broszkę zaprojektowaną przez Martina Buriana.

- I. Das Komitee für den Václav-Burian-Preis hat eine sechsköpfige tschechisch-slowakisch-polnisch-österreichisch-ungarische Jury verkündet, das sechste Mitglied ist Tomáš Tichák für die Zeitschrift Listy.
- II. Jeder der Juroren (mit Ausnahme des Ehrenmitglieds und des Jurors der Zeitschrift Listy) hat das Recht, einen Dichter oder Dichterin zu nominieren. Jeder der Juroren hat eine Stimme während der abschließenden Abstimmung über den Sieger.
- III. Die Nominierung ist mit einer Einladung nach Olomouc verbunden. Im Falle einer persönlichen Teilnahme haben Dichter und Juroren Anspruch auf eine Vergütung von 200 Euro einschließlich Honorar und Reisekosten.
- IV. Jeder der Juroren bereitet eine Biographie und eine kurze Laudatio für seinen Kandidaten vor.
- V. Die Gedichte werden aus dem Polnischen, Ungarischen und dem Deutschen ins Tschechische (Slowakische) übersetzt et vice versa, in einer Broschüre abgedruckt und in gedruckter Form während der Autorenlesungen verteilt.
- VI. Am Nachmittag gibt es Wettlesen mit der Teilnahme der Jury und des Publikums, unmittelbar nach jeder Lesung folgt die Bewertung in der öffentlichen Debatte der Jury.
- VII. Die öffentlichen Lesungen werden von einem Publikumspreis begleitet, der durch eine Umfrage ermittelt wird.
- VIII. Am Abend verkündet die Jury den Václav-Burian-Preis für Poesie, der mit 1000 Euro dotiert ist, und den Václav-Burian-Preis für den kulturellen Beitrag zum mitteleuropäischen Dialog, ebenfalls dotiert mit 1000 Euro.
- IX. Die Preisgekrönten erhalten auch eine zum Preis gehörende Brosche nach dem Entwurf Martin Burians.

- I. A Václav Burian-díj kuratóriuma a zsűrizésre egy hat főből – cseh, szlovák, lengyel, német és fehérorosz – álló zsűrit kért fel, amelynek hatodik tagja a Listy (Lapok) c. folyóiratot képviselő Tomáš Tichák.
- II. zsűritagok mindegyike (a Listy c. folyóiratot képviselő, tiszteletbeli zsűritag kivételével) egy-egy költőt jogosult jelölni a díjra. A győztes kiválasztásáról szóló végső szavazáson minden zsűritagnak egy szavazata van.
- III. A díjra jelölt költők, és az őket jelölő zsűritagok meghívást kapnak Olmützbe. Személyes részvétel esetén – a honoráriumot és az utazási költségeket magában foglaló – 200 eurós tiszteletdíjra jogosultak.
- IV. A költőket jelölő zsűritagoknak egy – életrajzzal kísért – rövid laudációval kell készülniük a jelöltjükéről.
- V. Valamennyi vers le lesz fordítva az összes résztvevő nyelvére. A fordítások nyomtatásban is megjelennek a Programfüzetben, amely minden szerzői felolvasáson a résztvevők rendelkezésére áll majd.
- VI. A verseny keretében szervezett felolvasásokra délután kerül sor a zsűri és a közönség részvételével. Az egyes felolvasásokat a zsűri értékelése követi nyilvános viták formájában.
- VII. A nagyközönség számára is nyilvános felolvasások szavazással vannak egybekötve, amelyen a hallgatóság a Közönségdíj odaítéléséről szavazhat.
- VIII. Az est folyamán a zsűri kihirdeti a Václav Burian költészeti díj nyertesét. A díjjal járó jutalom összege 1000 euró, akárcsak a Közép-európai Párbeszédhez Való Kulturális Hozzájárulásért díj esetében.
- IX. Emellett a díjazottak egy – Martin Burian által készített, és a díjhoz tervezett – brosst is kapnak jutalomként.

LAUREÁTI / LAUREACI / PREISTRÄGER
/ DÍJAZOTTAK 2016–2022

**Cena za poezii / Nagroda w kategorii Poezja
/ Preis für Poesie / Költészeti díj**

- 2016 Milan Děžinský (CZ)
2017 Tomasz Różycki (PL)
2018 Jarosław Mikołajewski (PL) a Michal Habaj (SK)
2019 Max Czollek (DE)
2020 Dagmara Kraus (DE)
2021 Ondřej Macl (CZ)
2022 Dominika Moravčíková (SK)

**Cena za přínos ke středoevropskému dialogu
/ Nagroda za wkład w dialog środkowoeuropejski
w dziedzinie kultury / Preis für den kulturellen Beitrag
zum mitteleuropäischen Dialog / Kulturális hozzájárulá-
sért járó díj a közép-európai párbeszédhez**

- 2016 Aleksander Kaczorowski (PL)
2017 László Szigeti (SK)
2018 Andrzej Jagodziński (PL)
2019 Jurij Andruchovyč (UA)
2020 Monika Sznajderman (PL)
2021 Martin Pollack (AUT)
2022 Martin M. Šimečka (SK)

VAŠE POZNÁMKY / TWÓJ
KOMENTARZ / IHRE NOTIZEN
/ MEGJEGYZÉSEK

CENA VÁCLAVA BURIANA OLOMOUC

muo

BEDEKR / 8. ročník

Texty: Zsófia Balla, Zofia Bałdyga, Petr Borkovec, Sabine Eschgfäller, Mária Ferenčuhová, Katarína Kucbelová, Greta Maria Pichler, Andrzej Stasiuk, Lubomír Tichý, István Vörös, Urszula Zajączkowska

Překlady: Zofia Bałdyga, Sabine Eschgfäller, Samantha Gorzelniak, Eszter Honti, Marie Iljašenko, Jan Jeništa, Gábor Körner, Christina Kunze, Tünde Mészáros, Franciszek Nastulczyk, Noemi Petneki, Flóra Peťovská, Robert Svoboda, Sándor Tatár, David Voda, Miłosz Waligórski, Ryszard Wojnakowski

Redakce: Zofia Bałdyga, Alexandr Jeništa, Petra Ševců

Produkce: Zofia Bałdyga, Alexandr Jeništa, Petra Ševců, David Voda

Autoři fotografií: Peter Balcar, A. Kurucz, L. Maran, Dirk Skiba, Tereza Svatoňová, David Voda, Hanna Zajączkowska

Grafická úprava: Petr Šmalec

Logo: Martin Burian

Vydal Výbor pro Cenu Václava Buriana a Muzeum umění Olomouc u příležitosti osmého ročníku Ceny Václava Buriana Olomouc, který se uskutečnil v Besedním sále Muzea moderního umění dne 28. září 2023.

Náklad: 150 ks

Tisk: Reprotisk, s r. o., M. R. Štefánika 318/1, 787 01 Šumperk

Poetry © Zsófia Balla, Katarína Kucbelová, Greta Maria Pichler, Lubomír Tichý, Urszula Zajączkowska, 2023

Translation © Zofia Bałdyga, Sabine Eschgfäller, Samantha Gorzelniak, Eszter Honti, Marie Iljašenko, Jan Jeništa, Gábor Körner, Christina Kunze, Tünde Mészáros, Franciszek Nastulczyk, Noemi Petneki, Flóra Peťovská, Robert Svoboda, Sándor Tatár, David Voda, Miłosz Waligórski, Ryszard Wojnakowski, 2023

Commentary © Zofia Bałdyga, Petr Borkovec, Sabine Eschgfäller, Mária Ferenčuhová, Andrzej Stasiuk, István Vörös, 2023

ISBN 978-80-88621-10-2

www.cvbo.cz

CVB PODPOŘILI

MINISTERSTVO
KULTURY

Olomoucký kraj

Univerzita Palackého
v Olomouci

Filozofická
fakulta

ÖSTERREICH
ZENTRUM OLOMOUC
SLOVENSKÉ CENTRUM
UNIVERZITY PALACKÉHO

Slovenské
literárne
centrum

Lisztův institut
Maďarské kulturní centrum Praha

Neurologie-elektromyografie, s.r.o.
Olomouc

MEDIÁLNÍ PARTNEŘI

LISTY
literární časopis
pro kulturu a dialog

Cena Václava Buriana Olomouc 2023
Nagroda Václava Buriana Olomouc 2023
Václav-Burian-Preis Olomouc 2023
Václav Burian díj Olomouc 2023

NOMINACE / NOMINACJE
NOMINIERUNGEN / JELÖLÉSEK

Zsófia Balla / HU	15
Katarína Kucbelová / SK	61
Greta Maria Pichler / AUT	99
Lubomír Tichý / CZ	115
Urszula Zajączkowska / PL	159

LAUREÁT / LAUREAT / PREISTRÄGER / DÍJAZOTTAK

Taras Prochasko / UA	187
-----------------------------	-----

POROTA / KOMITET / JURY / ZSÚRI

PRAVIDLA / REGULAMIN / REGELN / SZABÁLYOK

LAUREÁTI / LAUREACI / PREISTRÄGER
/ DÍJAZOTTAK 2016–2022